

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

FILOLOGIA, SOCJOLOGIA I
KULTUROZNAWSTWO.
WSPÓŁCZESNE PROBLEMY I
PERSPEKTYWY ROZWOJU.

Kraków

29.04.2016 - 30.04.2016

#2

СБОРНИК
НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

ФИЛОЛОГИЯ, СОЦИОЛОГИЯ
И КУЛЬТУРОЛОГИЯ.
СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Kraków

29.04.2016 - 30.04.2016

#2

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Współczesne problemy i perspektywy rozwoju. " (29.04.2016 - 30.04.2016) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. - 84 str.

ISBN: 978-83-65207-84-5

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązującym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65207-84-5

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

A. Murza (Zastępca Przewodniczącego), MBA, **Ukraina**;

M. Stych (Zastępca Przewodniczącego), dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

E. Ageev, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

A. Gorohov, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

L. Nechaeva, dr, Instytut PNPУ im. K.D. Ushinskogo, **Ukraina**;

M. Ordynskaya, профессор, Южный федеральный университет, **Россия**;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

J. Srokosz, dr, Uniwersytet Opolski, **Polska**;

A. Tsimayeu, dr, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, **Belarus**;

J. Turlukowski, dr, Uniwersytet Warszawski, **Polska**.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

B. Куц, д.т.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, **Россия**;

J. Kaluža, dr. hab, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, **Polska**;

P. Латынов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), **Россия**;

J. Rotko, dr. hab, profesor, Instytut Nauk Prawnych PAN, **Polska**;

T. Szulc, dr. hab, profesor, Uniwersytet Łódzki, **Polska**;

E. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, **Россия**.

СЕКСЈА 22. FILOLOGIĘ. (ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ)

1. Годісь Ю.Я.....	6
ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ІНТИМІЗАЦІЇ У ПЕРЕДМОВАХ МОТИВАЦІЙНОГО ЖАНРУ “МИСТЕЦТВО УСПІХУ”	
2. Малицька О.К.	13
МІСЦЕ ФРАЗЕОЛОГІЇ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	
3. Пустовойченко Д.В.....	18
ПРОБЛЕМИ ВІДНОСИН МІЖ КУЛЬТУРОЮ І МОВОЮ (НА ПРИКЛАДІ АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТА І АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)	
4. Абламская Е.В.	22
СТИЛЕОБРАЗУЮЩАЯ РОЛЬ КОЛОРАТИВОВ В ПОЭТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ ЭМИЛЯ ЯНВАРЁВА	
5. Brona O. A.	26
LINGUISTIC AND EXTRALINGUISTIC ASPECTS OF NAMING IN THE CONCEPTUAL FILED OF GEOLOGY DOMAIN	
6. Грушак О.	32
ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ LIFE В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	
7. Пустовойченко Д.В.....	37
МІЖКУЛЬТУРНІ ВІДМІННОСТІ В ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ	
8. Фаліна Г. М.....	42
СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОЇ РОЗМОВНОЇ МОВИ НА ПРИКЛАДІ КАЗКОВО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ПОВІСТІ ДЖЕЙМСА КРЮСА «ТІМ ТАЛЕР АБО ПРОДАНИЙ СМІХ»	
9. Демків Ю.М.	45
ОСНОВНІ ЛЕКСИЧНІ ТА ОРФОГРАФІЧНІ ВІДМІННОСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО І БРИТАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
10. Мазур Ю. Я.	50
ФУНКЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ	
11. Чорна О.О, Семенюк І.І.	52
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ	

12. Брода М. В.	56
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВНЗ УКРАЇНИ	
13. Хомчак О. Г.	62
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ БАРВІНОК	
14. Завитова Т.Ю.	65
ПЕРЕСКАЗ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СЛОВЕСНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	
15. Котлярова В.Ю., Помогайко М.В.	68
ОСМИСЛЕННЯ РЕАЛІЙ	
16. Котлярова В.Ю., Сідорова О.П.	70
ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ АНТОНІМІВ	
17. Котлярова В.Ю., Федорова Л.	72
ПОУРОЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	
18. Котлярова В.Ю., Фомін А.І.	74
ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЛЕКСИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ СИТУАЦІЙ І НАОЧНОСТІ	
19. Котлярова В.Ю., Швецова Н.	76
ОЦІНОЧНІ РЕПЛІКИ-РЕАКЦІЇ ТА ЇХ ВИРАЖЕННЯ У МОВІ	
20. Котлярова В.Ю., Дорошенко І.І.	78
ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОПІЗНАВАЛЬНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ	
21. Ли Мэнлун	80
ГУМАНИТАРНЫЕ ОБМЕНЫ МЕЖДУ КНР И РФ ПРИНЕСЛИ НОВЫЕ ПЛОДЫ	

ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ІНТИМІЗАЦІЇ У ПЕРЕДМОВАХ МОТИВАЦІЙНОГО ЖАНРУ “МИСТЕЦТВО УСПІХУ”

Ключові слова: мотиваційний жанр “мистецтво успіху”, паратекст, інтимізація, передмова.

Key words: motivational genre of self-help literature, paratext, intimation, foreword.

Об'єктом пильної уваги вчених, починаючи з другої половини ХХ століття, стало дослідження жанру як однієї з найважливіших категорій спілкування. У зв'язку з цим в лінгвістиці сформувався новий напрям – лінгвістична генологія, яка і досліджує жанри мовлення. Основним її завданням є “вивчення природи мовленнєвих жанрів, їх типів, структури, з'ясування особливостей розвитку цих одиниць, їх взаємозв'язків у дискурсі, специфіки у різних мовах тощо” [3, 8-9]. Певні теоретичні узагальнення щодо особливостей різноманітних жанрів, безумовно, вже зроблені філологами [3;20], проте їх структура, форми прояву, різні жанрові зв'язки досі недостатньо вивчені. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної генології ще не встановлено повного переліку мовленнєвих жанрів і, як зазначає Ф.Бацевич, постійно відкриваються нові жанри [3,11]. Сюди слід віднести також і мотиваційний жанр “мистецтво успіху” (англ. “*self-help literature*”, “*genre of personal-success literature*”), який зароджується в ХVIII ст. в США (першим твором цього жанру традиційно вважають “Автобіографію” Б. Франкліна (1790) [22,145]) і зараз динамічно розвивається.

Незважаючи на стрімку популярність мотиваційного жанру та численні спроби вивчити його з позицій соціології [33], культурології [25; 26], історії [22; 25], фольклористики [24], повної його наукової категоризації, як зазначає М. Еффінг, ще не було зроблено [26, 26]. Спробою лінгвістичного характеру є робота австралійського лінгвіста Коайа [32]. Проте, у своєму дослідженні *self-help* літератури вчений більше акцентує на комунікативному аспекті жанру, залишаючи поза увагою його мовний аспект.

Оскільки жанр “мистецтво успіху” був об'єктом нечисленних лінгвістичних розвідок, він потребує детального лінгвогенологічного аналізу, що й зумовлює **актуальність** теми дослідження. У своєму класичному варіанті мотиваційний жанр є соціальним явищем масової культури і, відповідно, він розрахований на масового читача. Сама назва “*self-help, personal-success literature*” пояснює контекст досліджуваного жанру: це своєрідні підручники з досягнення успіху, мета яких – навчити читача

допомогти самому собі жити успішно та заможню у світі, що змінюється шаленими темпами. Серед авторів текстів досліджуваного жанру слід назвати Н. Хілла, Ф. Бетджера, Р. Кюсаки, Б. Трейсі, Б. Шефера, Дж. Клейсона, Дж. Кехо тощо. Усі вони, без винятку, досягли успіху, найперше у фінансовому плані, та розробили формулу успіху, дієвість якої активно пропагують у своїх творах.

Метою цієї статті є аналіз вербальних засобів інтимізації у передмовях мотиваційного жанру “мистецтво успіху”. Матеріалом для аналізу слугували 7 творів американських авторів досліджуваного жанру.

В процесі аналізу було виявлено, що передмови мотиваційного жанру “мистецтво успіху” є, як влучно зауважила Л. Вікулова, “стратегічною складовою авторського паратексту” [6]. Паратекст розглядаємо, вслід за Ж.Женеттом, як текстову периферію, що є “не стільки бар’єром чи закритим кордоном, скільки порогом, що дає світові можливість або увійти всередину, або розвернутися і піти геть” [27, 2]. Складові паратексту, як зазначає І.Р.Гальперін, мають “відвертий вплив на читача та контекстно-варіативне членування” [8, 58]. Тому паратекст в цілому і передмови зокрема не можна відносити до виключно технічних факультативних елементів, оскільки вони, за словами С.О. Носова, прямо і безпосередньо беруть участь у формуванні семантики основного тексту [13].

Передмови як паратекстуальний елемент характеризується найвищою частотністю (100%) та найбільш експліцитно відображають сучасні риторико-стилістичні тенденції, притаманні мотиваційному жанру. Вони, в основному, авторські та розміщені перед основним текстом. Незважаючи на їх графічну відокремленість, вони є частиною твору, який коментують [17, 58]. У структурі паратексту передмови представлені як *Foreword*, *Introduction*, *Publisher’s Preface* або *Author’s Preface*. Хоча ці паратекстуальні елементи мають різну назву та інколи представлені як неавторська передмова (написана видавцем чи іншим спеціалістом у сфері мотиваційного жанру), їхні прагматичні вектори спрямовані в одну сторону – переконати читача повірити авторові та його дослідженню, заінтригувати потенційного реципієнта та уже на самому початку показати унікальність і дієвість запропонованої формули успіху.

Звісно, що переконати повірити у щось може лише той, кому довіряють, хтось близький чи авторитетний. Саме до такого прийому – створення приятельської атмосфери спілкування, виклик довіри у адресата – вдаються автори текстів досліджуваного жанру у передмовах. Цей тип суб’єктно-адресатних відношень у лінгвістиці йменується **інтимізацією** [14; 12; 5; 7; 18] і, за твердженням А.В. Корольової, характеризується процесуальністю, динамічністю та комунікативно-прагматичною спрямованістю [12, 36].

Вивчаючи ситуацію інтимізації у поезії, Л.А.Булаховський визначає її як стилістико-синтаксичний прийом, що має на меті наблизити поета до зображуваного та спонукати читача розділити з автором елементи його творчості [5, 16]. У своєму дослідженні категорії інтимізації у художньому дискурсі Палійчук А.Л. робить висновки, що це “процес і результат встановлення/ перебування у/ досягнення і підтримання стану близьких, дружніх стосунків між автором і читачем, що характеризується взаємною відвертістю, безпосередністю, неформальністю, відкритістю, теплотою, солідарністю, рівністю” [14, 6]. Отже, прийом інтимізації полягає у створенні ефекту безпосередньої участі автора, а також у формуванні довірчих стосунків з адресатом.

Таблиця 1.

Кількісний розподіл особових займенників I та we та їх варіацій у передмовах жанру “мистецтво успіху”

Автор	I	We	Інші способи	Разом
F.Bettger	43+19(неавтор.п.)	-	-	62
G.Clason	-	11	2	13
N. Hill	39	1	-	40
J. Kalench	9	17	-	26
J. Kehoe	-	24	-	24
R. Kiyosaki	55+62(неавтор. п.)	5+43(неавтор. п.)	-	165
B.Tracy	135	5	-	140
Разом	362 (77%)	106 (22,6%)	2(0,4%)	470 (100%)

Вербальними засобами інтимізації у передмовах є вживання особових займенників *I/we* та *you*, їх об’єктних відмінків та відповідних присвійних займенників і питальні конструкції.

Займенник першої особи *I/we* належить до дійктичних засобів і є, за влучним виразом І.А. Синиці, “експліцитним виразником присутності оповідача” [16,52]. Розглянемо кількісні дані, які характеризують використання займенників першої особи та їх варіацій (об’єктного відмінка, відповідних присвійного та зворотного займенника) у передмовах жанру “мистецтво успіху”.

Як свідчать дані, наведені у таблиці 1, автори текстів досліджуваного жанру найчастіше використовують особовий займенник *I* (77%). Прагматика цього займенника полягає у наголошенні належності адресата до спільноти тих, хто шукає виходу у подоланні труднощів, зокрема фінансових, та тих, хто прагне успіху: “*I came from a poor family and I didn’t like it. My father was not regularly employed and we never seemed to have enough money for anything but the bare necessities.*” [34,13], “*When my oldest son became hopelessly in debt with his credit cards as a freshman in college, I not only helped him destroy the credit cards, but I also went in search of a program that would help me educate my children on financial matters.*” [31, 3]. Завдяки цьому скорочується психологічна дистанція між адресатом та читачами [10, 6], формується приятельська атмосфера спілкування. З іншого боку, егоцентричний потенціал цього займенника [4, 125] сприяє виокремленню конкретного автора з великої кількості тих, хто прагне успіху, і надає адресанту статусу багатого та успішного вчителя-наставника – “експерта” з досягнення фінансової незалежності та успіху: “*I studied sales, management and business so I could learn how to make a good living. I completed high school at night and by taking correspondence courses. Based on my life experience, and a high score on the Scholastic Aptitude Test, I gained admittance to an executive MBA program and spent three years studying business theory, majoring in strategic planning and marketing. I subsequently became a management consultant and used my knowledge and experience to earn or save my clients millions of dollars.*” [34,15]

Яскравим прикладом демонстрації двопланової прагматики займенника *I* та варіативності його форм є речення *In these pages, I have tried to tell the story of my stupid blunders and mistakes, and precisely what I did that lifted me out of the ranks of failure and despair* [21, 6]. Так, *my stupid blunders and mistakes* ставить автора, котрий теж не раз робив фатальні помилки і “спотикався” на дорозі до успіху, в один ряд з потенційним

адресатом. Таким чином, це висловлення імплікує стратегію солідарності (термін в [9, 180]), котра має на меті зміцнити статусну позицію адресата. Проте, у висловленнях “*I did*”, “*lifted me out of the ranks of failure and despair*” відчутна стратегія домінування, орієнтована на підвищення статусної позиції адресанта, адже він вирвався з ряду невдах і тепер, як досвідчений приятель, може навчити інших.

Як показують результати аналізу, займенник *we* та його різновиди використовуються значно рідше (22,6%), проте теж відіграють важливе значення у формуванні комунікативно-прагматичного потенціалу передмов у досліджуваному жанрі. Вони, як слушно зауважує Г. Крижанівська, “наголошують на суспільному характері проблеми, імплікують спільний досвід та цінності” адресанта і читача [11, 79]. Цей прийом інтимізації є сильним засобом залучення до ситуації спілкування. Читаючи “*How many of us feel trapped by our dependence on someone or something outside ourselves for our sweet-feed?*” [29, 4], адресат усвідомлює, що проблема фінансової пастки носить суспільний характер, а конструкція *How many of us* у риторичному запитанні має на меті підкреслити масштабність проблеми. У прикладі “*Success means accomplishments as the result of our own efforts and abilities. Proper preparation is the key to our success.*” [23, ix] *our* включає адресата у коло референтів займенника і демонструє спільність досвіду, таким чином “нівелюючи відстань між учасниками комунікативного процесу” [20, 251].

Розглянемо ще один приклад: *That the choices we make in life eventually determine what happens to us. That when we commit ourselves to excel and to do whatever is necessary to bring out the best in ourselves, remarkable changes take place* [30, 8]. Інклюзивне *we* [20, 251; 16, 55; 19, 12; 7, 42] тут покликане створити відчуття спільності, а його двокомпонентна семантика (сталій адресант + змінний адресат) [16, 55], за твердженням С.М. Юдіної, втрачає однозначну відповідність та набуває неозначено-особового відтінку [19, 12].

Лише у 0,4% опрацьованої вибірки мовним репрезентантом особи адресанта є іменник *author*: *To new readers the author is happy to extend the wish that its pages may contain for them the same inspiration for growing bank accounts, greater financial successes and the solutions of difficult financial problems so enthusiastically reported by readers from coast to coast.* [23, x]. Оскільки саморепрезентація автора, за словами Яхонтової Т.В., не є суто індивідуальною, а формується під впливом соціальних контекстів [20, 248-249.], то можна припустити, що *author* є проявом авторської скромності, тобто результатом реалізації тієї можливості, яка була доступна автору у його суспільному середовищі. Вивчаючи способи експлікації автора у науковому дискурсі, дослідниця далі, вслід за І. Васілевою, зауважує, що тенденція до використання так званої *I*-перспективи намітилась лише наприкінці ХХ ст. [20, 250; 35]. Таку ж тенденцію помічаємо у передмовах жанру “мистецтво успіху”. Джордж Клейсон, американський автор бестселерів мотиваційного жанру, у своїй промові на 2 сторінки до книги “*The Richest Man in Babylon*”, котра вперше побачила світ у 1926 році, двічі вживає іменник *author* і жодного разу займенник *I* (див. табл. 1.), тоді як Наполеон Хілл (1938) – 39 разів вживає займенник першої особи однини на 5 сторінках передмови, а Браян Трейсі (1993) – аж 135 разів (7 сторінок). Отже, як видно з аналізу, передмови жанру “мистецтво успіху” стали довшими, а частотність вживання у них займенника *I* помітно зросла.

Потужним засобом створення ситуації інтимізації у передмовах досліджуваного жанру є також постійне звертання до адресата повідомлення через вживання особового займенника *you* та його різновидів: *This book is about money and success*

but, most importantly, it is about you. [30, 7]. Пряме звертання (*you*) привертає увагу, а вставна конструкція (*most importantly*), виражена найвищим ступенем порівняння, виконує тут роль інтенсифікатора, несе додаткову експресію, що сприяє швидшому “втягненню” читача у розмову. Вже з першого речення у Браяна Трейсі *The system you are about to learn can change your life* [34, 11] реципієнт ніби чує голос автора, котрий змушує його збагнути важливість повідомлення. Адже те, що збирається прочитати адресат, – не просто книга, це ціла система знань, котра може докорінно змінити життя читача. Подальші обіцянки, виражені через поєднання займенника **you** та майбутнього часу, є саме тим, чого прагне потенційний адресат: почуватись щасливішим, здоровим, впевненим, мати позитивний запал, навчитися досягати цілі – одним словом – стати успішним. Проілюструємо це наступним прикладом: *By integrating these ideas and methods into your daily life, you will feel happier, healthier and more self-confident. You will experience a greater sense of power, purpose and self-direction. You will be more positive, more focused and more able to achieve your goals. You will get along better with the important people in your life. You will be more successful in your career and you will feel wonderful about yourself.* [34,11].

Особовий займенник **you** та відповідний присвійний займенник **your** у наведеному прикладі передбачають формування контакту з читацькою аудиторією, а повторювальні конструкції “**you+will+Infinitive**” носять сутєстивний характер, сприяючи підсиленню віри у власний потенціал, та викликають нестримне бажання обов’язково прочитати книгу і дізнатися формулу успіху.

Дієвим засобом інтимізації на синтаксичному рівні є питальні конструкції, які, за твердженням М. Плюща, імітують діалог між автором і аудиторією [15, 23]: *Do you feel sometimes trapped?* [29, 4]. Діалогічність таких конструкцій, як зауважує Н.Д.Арутюнова, ефективно сприяє керуванню увагою адресата [2, 117]. Інколи питання набувають риторичного характеру, що ще більше створює нерозривний зв’язок “автор-читач”, інтригує останнього, спонукає його звернутися до основного тексту: *Why are some people more successful than others?* [34, 14], *So what can a poor parent tell their child about money?* [31, 14]. Через такі питання адресант дає завдання читачам протягом твору знайти відповіді для себе, таким чином, направляючи їх думку у потрібне русло. Функція риторичного питання у прикладі *Whom should I listen to – my rich dad or my poor dad?* [31, 17], як зауважує І.Арнольд, не у тому, щоб спонукати читача повідомити автору щось невідоме, а у тому, щоб привернути увагу, підсилити враження, підвищити емоційний тон та змусити читача, ніби самому зробити висновок [1, 167].

Отже, прийом інтимізації, що полягає у створенні приятельської атмосфери спілкування та формуванні довірчих стосунків з адресатом, сприяє комунікативно-прагматичному ефекту переконливої аргументації у передмовах мотиваційного жанру “мистецтво успіху”. На лексичному рівні цей прийом актуалізується через комунікативно-інформаційні можливості займенників *I/we/you*. На синтаксичному рівні дієвим засобом інтимізації є питальні конструкції. Перспективним вважаємо аналіз когнітивної структури передмов, що, на наш погляд, дозволить простежити та формалізувати конвенційну побудову їх змісту, зумовлену комунікативною спрямованістю жанру.

Література:

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка. – М: Просвещение,

1981. – 295с.

2. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека Н.Д.Арутюнова. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 869с.
3. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології: навчальний посібник/ Ф.С. Бацевич. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2006. – 248с.
4. Бродская Е.Л. Функции личных местоимений/ Е.Л.Бродская// Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. Сер. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – 2003. – № 609. – С.124-127.
5. Булаховський Л.А. Мовні засоби інтимізації в поезії Т. Шевченка// Вибр. пр.: У 5-ти т. – Т.2.: укр. мова. – К., 1977. – С.16.
6. Викулова Л.Г. Паратекст французкой литературной сказки: прагмалингвистический аспект: Автореф. Дис... доктора филолог. наук: 10.02.05 “Романские языки”/ Л.Г. Викулова. – Иркутск, 2001.
7. Вострова С.В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англомовного медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу): Автореф. дис....канд. філол. наук: 10.02.04. “Германські мови”/ С.В. Вострова, Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К., 2003. – 16с.
8. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – М: КомКнига, 2006. – 144с (Лингвистическое наследие XX века).
9. Ильченко О.М. Етикет наукового англомовного дискурсу. – К.: Політехніка, 2002. – 288с.
10. Крижанівська Г.Т. Комунікативно-прагматичні та семантико-стилістичні особливості медіа-жанру «інтерв'ю-монолог» (на матеріалі сучасних англомовних жіночих журналів): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. “Германські мови”/ Г.Т. Крижанівська; Львівський національний ун-т імені Івана Франка. – Л., 2011. – 19с.
11. Крижанівська Г.Т. Комунікативно-прагматичні та семантико-стилістичні особливості медіа-жанру «інтерв'ю-монолог» (на матеріалі сучасних англомовних жіночих журналів): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. “Германські мови”/ Г.Т. Крижанівська; Львівський національний ун-т імені Івана Франка. – Л., 2011. – 211с.
12. Корольова А.В. Типологія наративних кодів інтимізації в художньому тексті: Монографія. – К.:Вид. центр КНЛУ, 2002. – 267с.
13. Носов С. О. Паратекст как средство конструирования художественного пространства в драме: автореф. на соиск. учен. степ. канд. филол. наук 10.01.08 Теория литературы. Текстология. – Тверь, 2010.
14. Палійчук А.Л. Наративний код інтимізації (на матеріалі англомовного художнього дискурсу): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. “Германські мови”/ А.Л. Палійчук. – Харків, 2011. – 16с.
15. Плющ М. Функціональний і комунікативно-прагматичний аспект питальних речень /М.Плющ// Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. – Рівне: РДГУ, 2005. – Вип.13. – С.22-24.
16. Сениця І.А. Авторизуюча функція займенників у науково-гуманітарних текстах другої половини ХІХ ст./ І.А.Сениця//Мовознавство. – 2005. – №2. – С.51-58.
17. Филат Т.В. Поэтика пространства и времени в русской повести конца 1880-х – начала 90-х годов. – Д.: АРТ-ПРЕС,2002. – 417с.

18. Швецова О.А. К проблеме становления научного стиля в английском языке (приме интимизации повествования)// Язык научной литературы/ Отв. ред. М.К. Пигальская. – М.: Наука, 1975. – С.3-26.
19. Юдіна С.М. Способи вираження наукового дейксису в англійському науково-технічному тексті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук:10.02.04. “Германські мови”/ С.М. Юдіна. – Київ.нац.ун-т ім.. Т.Г.Шевченка. – К., 1994. – 25с.
20. Яхонтова Т.В. Лінгвістична генологія наукової комунікації: монографія/ Т. В. Яхонтова. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 420с.
21. Bettger F. How I raised Myself from Failure to Success in Selling. – New York: Prentice Hall Press, 1986. – 192p.
22. Butler-Bowdon T. 50 Self-Help Classics: 50 Inspirational Books to Transform Your Life. – London: Nicholas Brearley Publishing, 2003. – 312p.
23. Clayson G.C.The Richest Man In Babylon. – A Signet Book: New American Library, a division of Penguin Group (USA) Inc., 1988. – 194p.
24. Dolby S.K. Self-Help Books: Why Americans Keep Reading Them? – Urbana and Champaign: University of Illinois Press, 2005 – 208p.
25. Effing M.Mur The origin and development of self-help literature in the United States: The concept of Success and Happiness, an overview//Atlantis. – Vol.31. – №2. – December, 2009. – P.125-141.
26. Effing M.Mur US self-help literature and the call of the east: The acculturation of Eastern ideas and practices with special attention to the period from 1980s onwards. – Doctoral Dissertation, 2011. – University of Barselona. – 343p.
27. Gennet G. Paratexts: Thresholds of Interpretation/ trans. by Lewin J.E. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 456p.
28. Hill N. Think and Grow Rich. – Success Co. Books, 2009. – 218p.; N. Hill Think and Grow Rich. – Success Co. Books, 2009. – 218p.
29. Kalench J. The Greatest Opportunity in the History of the World. – MIM Publications, the USA, 1994. – 103p.
30. Kehoe J. Money Success & You. – Zoetic Inc., 1991. – 142p.
31. Kiyosaki R. Rich Dad Poor Dad. – Warner Books Inc., 2000. – 208p.
32. Koay D.L. Self-improvement books: A Genre analysis: A thesis for the degree of PhD in Applied Linguistics. – Victoria University of Wellington, 2015. – 374p.
33. McGee M. Self-help Inc.: Makeover culture in American life. – Oxford University Press, 2005. – 306p.
34. Tracy B. Maximum Achievement. – Simon & Schuster, Inc., 1993. – 344p.
35. Vassileva I. Who is the Author? A Contrastive Analysis of Authorial Presence in English, German, French, Russian and Bulgarian Academic Discourse. – Sank Augustin, Asgard, 2000 – 144p.

МІСЦЕ ФРАЗЕОЛОГІЇ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Ключові слова: фразеологія, фразеологічна одиниця, мовна картина світу, ідіома.

Лінгвісти 21-го століття все частіше зосереджують свою увагу на проблемі, пов'язаною з мовною свідомістю людини, організації її лексикону та взаємодії різних характерних рис в мовних образах світу різних культур та мовних засобах вираження картини світу. Поняття «мовна картина світу» є притаманна сучасній лінгвістиці [3,6]. Мовна картина світу створюється в процесі номінації. Її ключовим елементом є слово та словниковий склад. Слово являється кардинальною одиницею мовної картини світу та служить для вираження людського досвіду.

У центрі уваги постає людина. Вона є носієм мови та репрезентом певної культури. Мова відображає картину світу, який існує у свідомості людини і формується у процесі діяльності людини та її взаємодії з усім світом. Різні мови мають багато спільних рис, але кожна мова визначає особливе світобачення носіїв цієї мови. Вони представляють світ у значеннях своїх одиниць, в особливій образності. Саме мова зазначає національний склад мислення в свідомості народу [1, 37]. Мовна картина світу складається з багатьох елементів: звичаї та традиції, вірування, ритуали, обряди, приказки та фразеологізми. Вони влучно демонструють спосіб життя певного народу, географічне положення та історію цього народу. Актуальним питанням сьогодні є відображення фразеологічної картини світу засобами фразеологічних одиниць.

Фразеологія – розділ мовознавства, що вивчає стійкі поєднання в мові. Фразеологією називають також сукупність стійких поєднань в мові в цілому, у мові того чи іншого письменника, в мові художнього твору. Як галузь лінгвістики, вона завжди привертала до себе увагу, будучи динамічною системою, що постійно розвивається та проходить етапи змін. Фразеологія – це найбільша скарбниця і цінність будь-якої мови. Дана дисципліна відображає світ почуттів, образів, оцінок того чи іншого народу, вона безпосереднім чином пов'язана з культурою мови. Об'єктом вивчення фразеології є фразеологічна одиниця.

Фразеологічною одиницею називається існуюча в мові на даному етапі його історичного розвитку постійна комбінація словесних знаків: гранична і цілісна; відтворювана в мовленні її носіїв. Вона заснована на внутрішній залежності членів та складається мінімум з двох суворо певних одиниць лексичного рівня, що знаходяться у відомій послідовності. Фразеологічна одиниця є граматично організована за існуючими моделями словосполучень чи речень; володіє єдиним значенням та стабільним, щодо означуваного для виражається.

Фразеологізм, або фразеологічна одиниця – стійке за складом та структурою, лексично неподільне і цілісне за значенням словосполучення, яке виконує функцію окремої лексеми (словникової одиниці). Фразеологізм вживається як деяке ціле, яке

не підлягає подальшому розкладанню і звичайно не допускає всередині себе перестановки своїх частин.

Фразеологізм включає додаткові семантичні, емоційно цінні, стилістичні елементи, які доповнюють предметно-понятійний зміст мовної одиниці й надають їй експресивної функції на основі відомостей, співвідносних з культурно-історичним, світоглядним знанням мовців. Стосовно фразеологічної одиниці з її образно-ситуативною мотивованістю, яка безпосередньо пов'язана зі світоглядом народу – носієм мови, основним нервом культурної конотації є образна основа, система образів, закріплених у фразеології, що так чи інакше пов'язана з матеріальною, соціальною або духовною культурою певної мовної спільноти. Культурно-національна семантика фразеологізмів представлена в елементах їх внутрішньої форми, у тематично-семантичних групах на позначення предметів побуту, просторової орієнтації, небесної сфери, які, метафоризуючись, поєднуючись асоціативним зв'язком, створюють національно-орієнтовану картину світу.

Фразеологічна картина світу англійської мови пов'язана з англійською національною картиною світу й утворилася на основі національних міфів, вірувань, обрядів, ритуалів. Вони залишили по собі низку традицій та звичаїв. Важливим її складником є народна культура, а саме народні розваги, фольклорні тексти та пісні, народні ігри, символи та правила поведінки.

Англійська мова має тисячолітню історію. За цей час у ньому накопичилася велика кількість виразів, які люди знайшли вдалими, влучними і красивими. Так і виник особливий шар мови – фразеологія. Вивчення англійської мови широко поширене в нашій країні. Добре знання мови, в тому числі й англійської, неможливо без знання його фразеології. Знання фразеології надзвичайно полегшує читання як публіцистичної, так і художньої літератури. Розумне використання фразеологізмів робить мову більш ідіоматичного.

Як сказав Кунін А.В., «з допомогою ідіом, як за допомогою різних відтінків кольорів, інформаційний аспект мови доповнюється чуттєво-інтуїтивним описом нашого світу, нашого життя»[4].

Світ фразеології сучасної англійської мови великий і різноманітний, і кожен аспект його дослідження, безумовно, заслуговує на належну увагу.

Необхідно відзначити, що в англійській лінгвістиці більш вживаним є термін «фразеологічна одиниця» (phraseological unit), а так зване «set expression», що означає по суті одне і те ж, паралельно з останнім також використовується поняття «ідіоми» (idiom). В англійському мовознавстві воно не має вузького значення фразеологічного зрощення, а позначає все стійкі вирази в цілому.

Найбільш поширеною класифікацією англійських фразеологічних одиниць є тематична. Саме вона відображає мовну картину світу англійського народу. Деякі з них утворилися внаслідок позначення особи, предмету та явища: *betterhalf* - дружина; *chip of the old block* - копія батька; *on the last leg of one's trip* - заключна частина поїздки; *copy cat* - мавпа (всі копіює).

Є такі, що позначають дію, стан як процес: *to hit the nail on the head* - потрапити в точку; *to keep the fall rolling* - підтримувати розмову; *to ditch somebody* - відшити; *mushrooming* - Ростуть як гриби; *chew the fat* - Базікати.

Атрибутивні, що позначають властивості, ознаки особи, предмета, явища:

all thumbs - незграбний, незграбний; **armed to the teeth** – бути забезпеченим всім необхідним; **blue blood** – шляхетного походження.

Людина, як носій мови та культури, вживає фразеологічні одиниці, використовуючи кольори, тварини, щоб позначити властивості, якості та ознаки дії: **with flying colors** – з абсолютним успіхом; **till the cows come home** - дуже довго; **to look like a million** - відмінно виглядати.

Носій мови позначає різне ставлення до того, що говориться, використовуючи: **it's another pair of shoes** - Це зовсім інша справа; **it's not my cup of tea** - Це не моє.

Рутинного використання набули: **all in all** - у цілому; **all told** - з огляду все; **by and large** - взагалі кажучи; **by the way** - до речі. Порівнюють, вживаючи **as white as sheet** - блідий як простирадло; **as good as gold** - цінний як золото; **as easy as ABC** - просто як ABC; **as large as life** - довжиною в життя; **as bad as bad can be** - гірше нікуди; **like a bull in a China shop** - як бик в китайській лавці; **like chalk and cheese** - як крейда і сир.

Деякі фразеологічні одиниці походять ще від Шекспірівських часів. Їх ще називають «Шекспіризмами». Вони взяті з творів видатного автора «Hamlet», «King John», «Twelfth Night», «Romeo and Juliet», «Macbeth» та влилися в розмовну мову англійського народу. Серед них: **To be or not to be?** - Бути або не бути? **To paint the lily** - «підфарбувати колір лілії», тобто намагатися поліпшити або прикрасити що-небудь, не потребує поліпшення та оздоблення. **Cakes and ale** - безтурботні веселощі, насолоду життям, «пирогом і пивом». **A fool's paradise** - світ фантазій; при-зорої щастя. **At one fell swoop** - одним ударом, одним махом.

Існують фразеологічні одиниці, що описують людей з використанням частин тіла людини: **to have a heart of gold** - мати золоте серце; **hard as nails** - грубий, суворий; **in cold blood** - нещадний, який не має почуттів.

Поширеними є фразеологічні одиниці для позначення настрою, позитивних та негативних емоцій людей: **to be on cloud nine** - бути вкрай щасливим; **to be in high spirits** - жвавий, веселий; **a face as long as a fiddle** - виглядати пригніченим, засмученим; **looked down in the dumps** - виглядати пригніченим, засмученим; **in a black mood** - бути в поганому настрої.

Фразеологізми також запозичені з художньої літератури Стародавньої Греції та Стародавнього Риму: **the golden age** - золотий століття; **the apple of discord** - яблуко розбрату; **Achilles' heel** - ахіллесова п'ята; **a labor of Sisyphus** - сізіфова праця; **the Trojan Horse** - троянський кінь, прихована небезпека.

На сьогоднішній день є багато одиниць, що притаманні саме сучасній англійській розмовній мові: «**That hits the spot** «- це якраз те, що мені потрібно;» **I think I 'll hit the sack** «- збиратися лягати спати;» **Let 's chow down** «- пропозиція поїсти (перекусити);» **My pad** «- місце проживання і сну;» **Dig that chick** «- висловлює захоплення дівчиною;» **That blows my mind** «- це вражає, чудово, неймовірно;» **That's crummy** - низького якості; **He is hot dogging it** - він хвалиться; **He is a dork** - невдаха; **Bug off** «- покинь це місце і залиш мене одного;» **That 's sweet** «- це дійсно здорово;» **I 'm pooped** «- я занеміг.

Українська мова багата на виражальні засоби, які дають змогу створити образ, відтворити пейзаж, історичну добу. Передати переживання, радість і смутку,

возвеличити людину, засудити й викрити негативні риси її. Серед численних слів-синонімів, антонімів, метафор, які роблять мову гарною та образною, гнучкою та експресивною, передають найменші порухи нашого серця, серед цих перлин виділяються стійкі сполуки-фразеологізми, що виражають думки й сподівання мовців, їх побут, історію, культуру, еднають цілі покоління, а то й перелітають від народу до народу. Головні ознаки фразеологізму – влучність, крилатість, дотепність, цілісність, відтворюваність.

В українській мові – це невичерпні мовні джерела, які живлять мовлення будь-якої стильової зорієнтованості. Фразеологізми наповнюють мовлення глибиною свіжістю, надають йому художнього звучання, лексичної й синтаксичної витонченості, довершеності. Вони фіксують найтонші відтінки думок, почуттів, найрізноманітніші якості мовлення людей, надають йому виразності, національного колориту.

Говорячи про наявність у фразеологічної одиниці української семантики, слід сказати і про те, що подібне значення має кожне повнозначне слово. У цьому виявляється спільність, а разом з тим і відмінність слова і фразеологізму. У структурно – семантичному плані фразеологічні одиниці є складнішими утвореннями, ніж слова, тому що значення фразеологізму виражається не одним словом, а обов'язковим сполученням двох або кількох компонентів. Компонентами фразеологізму виступають слова – прототипи з властивими їм формами. Також зазначимо, що фразеологізми здатні утворювати самостійні синонімічні ряди, антонімічні пари, наприклад: – говорити, вести пусту розмову – *теревені правити, яси точити, язиком плескати, язиком чесати, верзти ахінею, розтікатися мислію по дереві, кадити фіміям*; – тікати – *давати драла, давати дьору, тягу давати, н'ятами накивати*; – бити – *дати прочухана, дати жару, березової каші всипати, нагодувати буханцями, ребра поламати, бубну вибити, рукою подати – за тридев'ять земель; хоч греблю гати, кури не клюють – як кіт наплакав; у рот води набрати, язиком чесати і подібні*[5, 672].

Утворившись внаслідок багаторазового вживання в людському колективі в тій чи іншій виробничій галузі, вирази поступово розширювали свої функції, набували нового змісту. Наприклад, такі професійні вислови, як *не святі горшки ліплять* (з мови гончарів); *міряти на свій аршин* (з мови продавців); *намилити шию кому*, під одну гребінку підстригти кого (з мови перукарів); *бути під димовою завісою*, свиню підкласти (з мови військових); *грати першу скрипку*, підвищувати тон (з мови музикантів) та інші[5, 431]. При цьому слід мати на увазі, що крім внутрішніх законів розвитку мови, у процесі переосмислення важливу роль відіграють екстралінгвістичні чинники. Компоненти фразеологічної одиниці на відміну від слів у словосполученні – це складові її частини, і між ними відсутні ті смислові, формальні відношення і зв'язки, які є між словами у звичайних словосполученнях.

Можемо зробити висновок, що фразеологізми відображають не лише національну культуру, але й національне бачення світу. Фразеологічний склад мови відіграє важливу роль у передачі культурно-національної свідомості народу. саме в них втілено світобачення певного народу та його національна культура. Вони виступають відображенням народної культури, традицій та звичаїв, зберігають інформацію про історію, матеріальне та духовне життя народу.

Література:

1. Васильченко В. Генетичні зв'язки української обрядової фразеології з етнічною культурою / В. Васильченко // Дивослово. – 2009. – № 6. – С. 37-44.
2. Комар Л. Світосприйняття фразеологічної одиниці / Л. Комар // Молодь і ринок. – 2011. – №1 (72). – С. 128-132.
3. Кубрякова Е.С. Языковое сознание и языковая картина мира / Е.С. Кубрякова // Филология и культура: Материалы второй Международной конференции. – Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г.Р. Державина, 1999. – С. 6-13.
4. Кунин А.В. Фразеологія сучасної англійської мови. - М.: Міжнародні відносини, 1996, 183 с.
5. Онкович Г. Фразеологізми як національно-культурний компонент українознавства / Г. Онкович // Дивослово. – 1994. – № 9. – С. 12-16.
6. Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В.М. Білоноженко та ін. – К.: Наукова думка, 2003. – 1140 с.
7. Oxford Dictionary of English Idioms (3 ed.) – Oxford University Press, – 2012.

ПРОБЛЕМИ ВІДНОСИН МІЖ КУЛЬТУРОЮ І МОВОЮ (НА ПРИКЛАДІ АМЕРИКАНСЬКОГО ВАРІАНТА І АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Ключові слова: комунікація, мова, міжкультурне спілкування, культура, взаємодія культур.

Key words: communication, language, intercultural communication, interaction of cultures.

Мова і культура не віддільні. Мова – це знаряддя культури, вона формує людину, визначає її поведінку, спосіб життя, світогляд, менталітет, національний характер, ідеологію. Мова формує представника народу – носія мови.

Розглядаючи співвідношення мови та культури, їх тісний зв'язок очевидний. Мова не існує поза культурою як «соціально успадкованої сукупності практичних навичок та ідей, що характеризують наш спосіб життя». Співвідношення мови і культури – питання складне і багатоаспектне. Воно включає проблеми взаємовідносин, взаємозв'язку, взаємовпливу і взаємодії мови і культури. У процесі комунікації відбувається обмін повідомленнями, здійснюється передача інформації від учасника до учасника.

Англійська мова стала головним міжнародним засобом спілкування, нею користуються мільйони людей. Мова формує свого носія і культуру.

Комунікація – це соціально обумовлений процес обміну інформацією різного характеру та змісту, переданої цілеспрямовано за допомогою різних засобів і має своєю метою досягнення взаєморозуміння між партнерами і здійснюваний відповідно до визначених правилами і нормами. Виділяють такі форми комунікації: міжособистісна, масова та міжкультурна [1].

Комунікація дозволяє учасникам висловити певну зовнішню по відношенню до самих учасників інформацію, внутрішній емоційний стан. Мова за визначенням символічної системи неоднозначна, проте її реалізація в комунікативних подіях зазвичай призводить до взаємної угоди співрозмовників щодо трактування мови.

Міжкультурна комунікація – це спілкування людей, що представляють різні культури. У Е.М. Верещагіна і В.Г. Костомарова дається наступне визначення: «Міжкультурна комунікація – адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативно-го акту, що належать до різних національних культур» [3].

Термін міжкультурна комунікація з'явився в літературі в 70-х рр. ХХ століття. У підручнику Л. Самовара і Р. Портера приводиться визначення. До цього часу сформувався і науковий напрям, логічною серцевиною якого є вивчення комунікативних невдач і їх наслідків в ситуаціях міжкультурного спілкування. Згодом відбулося розширення поняття міжкультурної комунікації на такі області, як теорія перекладу, навчання іноземним мовам та ін. [2].

До теперішнього моменту наукові дослідження в області міжкультурної ко-

мунікації фокусуються на поведінці людей, які стикаються з відмінностями в мовній діяльності і наслідками цих відмінностей. Результатами досліджень стали описи культурної специфіки при вираженні і інтерпретації ситуативних мовних дій. З самого початку ці дослідження мали велике прикладне значення і використовувалися в численних розробках для практичних занять (тренінгів) з розвитку культурної сприйнятливості.

Протягом трьох століть Британський колоніалізм розкидав англійську мову по всіх континентах світу. Поширення американської англійської в двадцятому столітті ще більше збільшило число тих, хто розмовляють англійською мовою.

У 1770-х роках англійська мова, на якій розмовляли колоністи в Америці, мало чим відрізнялась від англійської мови, на якій розмовляли в Британії. Переселенці все ще ставилися до Британії як до своєї батьківщини, і їх мова була останнім, що пов'язувало їх з землею, яку вони покинули.

Найбільш вдалим і тим, що найточніше відображає дійсний стан речей слід визнати термін «американський варіант англійської мови». Існує ряд фактів, що дозволяють визнати American English і British English варіантами однієї і тією ж самою мовою. Щоб уникнути непорозумінь при спілкуванні з носіями англійської мови, доцільно розглянути основні відмінності між американським і британським англійським. Чим же насправді відрізняються ці два варіанти?

Американська англійська (або американський варіант англійської мови) – це англійська мова, якою розмовляють в Америці, що включає в себе всі англійські діалекти, які використовуються в США.

Британська англійська – форма англійського, яку використовують в Великобританії. Британський англійська включає в себе всі англійські діалекти, які використовуються на території Сполученого Королівства.

Більшість відмінностей між американським і британським варіантами англійської мови включає в себе слова, що складаються з літер, вживаних в слові в певному порядку. Вивчивши різні поєднання цих літер, легше визначити відмінності між двома варіантами англійської мови. Деякі слова і фрази використовують як в американському, так і в британському варіанті англійської мови, але, не дивлячись на абсолютно ідентичне написання, вони мають відмінності в значеннях.

Наприклад, в американському варіанті англійської мови словом subway називають метро, а ось британці під словом subway мають на увазі підземний перехід. Словом pants в американському варіанті англійської мови називають штани, а ось в британському варіанті pants вживають для позначення нижньої білизни. Pint – міра рідини як в британському, так і в американському варіанті англійської мови. Але ось загадка: в Британії пінта має обсяг 568 мл, а в американському ця сама пінта становить 473 мл. Ass – американці цим словом називають «м'яку частину тіла», а ось в британському варіанті ass – це осел, тобто парнокопитна тварина, як у вузькому, так і в широкому сенсі цього слова. Pissed в американському варіанті перекладається як розлютитися, вийти з себе, втратити над собою контроль (а дослівно перекладається, як «обмочити штани»), в британському варіанті цим словом називають того, хто «п'яний як чіп». То table – в американському варіанті англійської мови перекладається як «відкласти обговорення будь-якої проблеми або питання на потім», в Англії ця ж фраза має значення «обговорити щось». Американці словом grass називають траву

(зелений покрив землі), а також травичку (марихуану, коноплю і т.д.). В Англії ці два поняття також вживаються, але ще словом grass вони називають «стукача» (інформатора правоохоронних органів).

У словнику американської англійської є слова і вирази, які не використовуються в Великобританії. Вони називаються американізмами. Багато американізмів – це назви рослин і тварин, невідомих в Англії, наприклад, corn – кукурудза, egg-plant – баклажан, moose – американський лось, cat bird – дрізд американський.

До іншої групи повних американізмів відносяться слова, запозичені з індіанських діалектів: saпoe, moccasin, squaw, і т.д. Ці дві групи належать до ранніх американізмів. Крім них існують ще пізні американізми, що відображають американські поняття і феномени: drive-in – кінотеатр або магазин, де можна подивитися фільм або зробити покупки, не виходячи з машини; drugstore – аптека, де продаються не тільки ліки, але також іграшки та інші товари. Іноді слова в обох варіантах збігаються в головному значенні, але різні в другорядному: butcher – м'ясник в обох варіантах, але в США воно так само означає рознощик товару в поїзді. Одне і те ж слово може використовуватися в обох варіантах, але в різному значенні: faculty – 1) професорсько-викладацький склад (Am. Eng); 2) факультет (Br. Eng). До американізмів також відносяться слова, які стали в Британії архаїзмами: fall – осінь, sick – хворий і т.д. [6].

У зв'язку з тим, що США є високорозвинутою країною, особливо в таких сферах, як економіка і культура, американська англійська розвивається дуже динамічно. Він має великий вплив на використання інших варіантів англійської мови, хоча і не визнаний самостійною мовою.

Говорячи про шляхи розвитку американської лексики, доцільно розглянути особливості словотвору американського варіанту англійської мови.

Словотвір – наука, яка вивчає процес освіти, складання слів із значущих частин. Існує велика кількість способів словотворення, таких як словоскладання, конверсія, скорочення слів, звуконаслідування, редуплікація і ін. Але не всі з них є продуктивними для американського варіанту англійської мови, а лише частина з них. Ми можемо виділити такими деривацію, словоскладання, конверсію, скорочення і бленди.

Літературна норма, прийнята в США, представляє собою дещо модифікований варіант британської норми. У цьому неважко переконатися, ознайомившись з нормативними посібниками з граматики та лексики, що видаються в Америці.

Обидва варіанти збігаються в своїх найбільш істотних структурних ознаках. Це знаходить особливо яскравий прояв в області словотвору, синтаксису і морфології.

Про спільність обох варіантів свідчить і сам характер виявлених ними відмінностей. Як показує мовний матеріал, розбіжності між американським та британським варіантами не носять системного характеру. Кожна мова повинна мати свою власну систему граматики, лексики, фонем. Однак розбіжності між American English і British English носять вельми розрізнений характер і не охоплюють системи мови в цілому.

Пірва між американською і британською англійською стала розширюватися. Одним з приємних аспектів життя за кордоном є можливість знайомства і зав'язування дружніх відносин з представниками іншої культури.

Проаналізувавши американський варіант англійської мови, як найпоширеніший варіант, в ході дослідження було з'ясовано, що американський варіант ан-

гліїської мови розвивається дуже динамічно. Щороку в його словнику з'являється близько 800 нових слів. І головним чином, це не абсолютно нові словоформи, а слова, утворені від вже раніше відомих або зберегли свою форму, але змінили своє значення, в силу якихось культурних і історичних особливостей народу. Не випадково скорочення є одним з провідних типів словотворення в американському варіанті англійської. Головною тенденцією американського варіанту англійської мови є тенденція до спрощення мови, наслідком чого і є скорочення слів.

Так само в сучасному американському англійською поширені такі типи словотворення як словоскладання, деривація, бленди, конверсія. Розглядаючи взаємини мови і культури з різних позицій і за різними напрямками, можна сказати, що мова – дзеркало культури, мова – знаряддя культури. Мова розглядається в різноманітних видах міжкультурної комунікації. Мова і культура створюють індивідуальний і колективний менталітет, національний характер, національну культуру світу. Мова і культура не віддільні.

Культура впливає на поведінку людей, їх звичаї і звички. Ми часто оцінюємо інших людей з точки зору нашої власної культури і вважаємо, що вони повинні бути такими ж, як ми. Наше сприйняття культури, несхожою на нашу, веде до створення стереотипів, ми очікуємо «подібного дивного» поведінки від всіх її представників. Індивідуалізм в культурі спілкування більш характерний для культури північноамериканського суспільства. Колективізм – для азійської культури.

Вчитися культурі спілкування так само важливо, як вивчення мови. Багато що з того, що називається культурою, приховано від очей. Зараз в нових умовах ділових і інших контактів без знання культури мовних традицій кожного з народів міжкультурна комунікація не відбувається, а має місце міжкультурний конфлікт.

Література:

1. Брутян Г.А. // Философские науки. – 1973. – № 1. – С. 108-109. – Библиогр.: с. 109.
2. Гришаева Л.И., Цурикова Л.В. «Введение в теорию межкультурной коммуникации». Учебное пособие, «Академия», 2006. – 333 с.
3. Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации: Учебник для вузов (Под ред. А.П. Садохина. – М.: ЮНИТИ- ДАНА, 2002. – 352 с.
4. Садохин А.П. Введение в теорию межкультурной коммуникации/. – М.: Высш. шк., 2005. – 310 с.
5. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М., 2000. – 624 с.
6. Швейцер А.Д. Очерк современного английского языка в США. М.: Высшая школа, 1963. – 216 с.

СТИЛЕОБРАЗУЮЩАЯ РОЛЬ КОЛОРАТИВОВ В ПОЭТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ ЭМИЛЯ ЯНВАРЁВА

Ключевые слова / Keywords: колоратив, лексико-семантическое макрополе (микрополе), доминанта, периферия / *kolorativ, lexico-semantic makrofield (mikrofield), dominant, peripherals.*

Цвет является компонентом культуры, он окружён системой ассоциаций, смысловых значений, толкований. Он – воплощение разнообразных нравственно-эстетических ценностей. Подбор цветообозначений и их использование играет существенную роль в конструировании мира художественного произведения, так как характер функционирования цветových слов в произведении отражает своеобразие стиля автора, его творческую индивидуальность и неповторимость видения мира. Поэтому не случайно усилия многих исследователей художественной речи направлены на изучение цветового видения мира писателей. В науке существуют различные подходы к изучению колоративов. Среди них наиболее известными и актуальными являются: антропологический (Б. Берлин, П. Кей), психологический (И. Рош, Н. В. Серов, Б. А. Базыма), гендерный (Р. Т. Лакофф, Е. В. Мишенькина) и лингвокультурологический (А. Вежицкая, Л. И. Исаева, Ш. К. Жаркынбекова и др.). Каждый из данных подходов крайне важен для изучения и понимания колористики в том или ином художественном тексте.

Употребление колорем в поэтическом дискурсе, в первую очередь, подчинено эстетической функции, которая отражает гармоничное восприятие окружающего мира лирическим героем. Цветовая гамма в поэтическом тексте создает определённую эмоциональную наполненность художественного произведения, которая передаётся читателю или слушателю. Употребление колоративов, обозначающих тёплые оттенки, способствует весёлому, жизнерадостному восприятию художественного произведения, напротив, холодные тона создают тягостное настроение.

Колоративное лексико-семантическое поле в языке и поэтическом дискурсе репрезентируется цветообозначениями, которые образуют два взаимообусловленных макрополя: макрополе цвета и макрополе света. Цвет — это отраженный свет: изменение светового режима меняет цвета окружающих нас предметов. Лексико-семантическое макрополе цвета конституируется микрополем ахроматических цветов (белого и чёрного) и хроматических (жёлтого, зелёного, синего, красного). Макрополе света, в свою очередь, делится на два микрополя. Первое обозначает наличие и различную степень светового излучения, а второе — отсутствие света, то есть тьму.

Нам представляется актуальным изучение цветовой символики в поэзии известного современного поэта Эмиля Январёва, творчество которого с лингвистической точки зрения не достаточно изучено.

Поэзии Эмиля Январёва чужда ложная красивость, отсюда и полемический «прозаизм» его стихотворений, и их сюжетное построение, и обращение к событиям, ставшим для нас уже историей. Мастер слова улавливал именно те черты, за которыми в воображении читателя возникают и совершенствуются сами собой те или иные картины. У него было поразительное умение сочетать язык улицы с языком поэзии и создавать некий тонкий органичный сплав, в результате чего всяческие бытовые мелочи становятся фактом литературы, а заоблачные вершины поэзии оказываются заселёнными весёлыми, колоритными и очень симпатичными людьми.

Материалом для исследования послужили сборники стихотворений Э. Январёва «Настоящее время», «Подлинник» и «Школа взрослых». Путём сплошной выборки мы выявили состав и структуру макрополя цвета в языке поэзии автора. Оно включает 284 цветообозначения и состоит из 6 микрополей. Единицы микрополя характеризуются различной эмоциональной и экспрессивной окрашенностью, что обусловлено как традиционной цветовой символикой, так и авторским восприятием.

Из ряда хроматических цветов доминантами микрополей в поэзии Январёва являются цветообозначения золотой, синий, красный, зелёный, коричневый, многоцветье.

Мы выявили количество оттенков в каждом микрополе. Самым объёмным из хроматических является микрополе жёлтого цвета. Однако колоратив жёлтый не играет ведущую роль в структуре микрополя. Ядром, или доминантой, микрополя мы считаем цветоименование золотой. Дублет ядерного слова — цветоименование златой: Вырежь мне из китового уса *золотую* судьбу [1, с.66], *Златые* шмели кружили [2, с.62], Где же источник света, который его *золотит*? [4, с.42]. Ближняя периферия: жёлтый, янтарный, золотистый: Листьев *жёлтых*, листьев палых [1, с.13], На длинном *жёлтом* чубуке [1, с.20], *Жёлто* и вёртко, волю чувствующий птенец [1, с.104], *Янтарные* пятна предо мною скользят на заре [1, с.34], Золотистые спины детей [1, с.31], День золотист и невесом [4, с.31]. Цвета данного микрополя символизируют в поэзии Январёва тепло, солнечный свет, сияние, красоту. Они создают ощущение тепла, лучистости, света.

Следующим по значимости и частоте употребления является микрополе синего цвета. Доминанта — синий: Соедини меня с звёздочкой *синей* [1, с.74], *Синюю* мглу тумана [2, с.62], Вдруг вонзился в небесную *синь* [1, с.29], Густая *синева* [1, с.39]. Ближняя периферия: голубой, лазурный: И ветки засквозили в утрах *голубых* [1, с.35], Вспышки призрачны и голубы [4, с.9], Строй тополей уснул, *голубая* [1, с.51], И вода вскипала тало пеной *бело-голубой* [2, с.79], Перемешалось серое с *лазурным* [1, с.35], *Лазурно* журчащий язык [1, с.89]. Дальняя периферия — сиреневый: Уйдёт в песок, шипя, *сиреневая* пена [2, с.81]. Синий цвет у Э. Январёва символизирует небо и вечность, ассоциируется у писателя с любимым городом, душевным спокойствием, мудростью жизни. Голубой цвет успокаивает и утешает, отождествляется с постоянством, верностью, надёжностью. Лазурный цвет представляет собой более высокую степень абстракции.

Микрополе красного цвета со значением «красивый» представлено лексемами, находящимися на ближней периферии: багряный, розовый, алый, багровый: И утихла *багряная* вьюга [1, с.35], И струилась *багряная* мантия [1, с.80], Всем *багрянцем* своей крови [4, с.21], Этот утренний *розовый* дым [1, с.34], *Алою* звездой на шлеме

у бойца [1, с.80], *Багровые* краски заката [4, с.5], *Багрово* и гордо коснулся кипящий потоп [1, с.99] и дальней периферии — румяный, оранжевый, рдяный: *Румяным* девочкам [1, с.78], И кажется чёрным на цвет оранжевый сурик [1, с.50], Смородина *зардела* [4, с.13], *Зарделся* каравай [4, с.20]. Красный цвет в поэзии Январёва амбивалентен: с одной стороны он символизирует радость, красоту, любовь и полноту жизни, а с другой — революцию, Красную армию: В страхе от *Красной* Армии [1, с.9], *Белые красное* взяли [1, с.10], *Красный* поддержку чувствовал [1, с.10]. Только в этом значении употребляется доминанта красный.

Микрополе коричневого цвета также представлено только периферийной лексемой смуглый: Этот *смуглый*, как будто зуав [1, с.107].

Микрополе зелёного цвета, наоборот, представлено только доминантой — зелёный: Воды *зелёной* пригоршню в ладони осторожные беру [1, с.4], Было *зелено*, тенисто, было солнечно, светло [1, с.13]. Зелёный цвет в поэзии Январёва символизирует молодость, энергию и надежду.

В творчестве поэта было обнаружено микрополе многоцветья. Доминанта — цветной: Купается яблоня *цветная*, как ярмарка [4, с.31]. Периферия: пёстрый, семицветный, цветастый: Травам радуга, видно, приснилась — *семицветное* диво [1, с.71], Смотри, как тянут медузы *пёстрые* шлейфы свои [2, с.57], И *цветастый* сарафан ветром относил [2, с.68]. Подобные лексемы придают яркость, красочность, праздничность создаваемым образам.

Среди ахроматических тонов преобладает микрополе белого цвета. Доминанта — белый: И на стол, *белой* скатертью устланный [1, с.22], Грачиная возня над *белыми* садами [1, с.30], А однажды вошла в него *белая* лошадь [1, с.58], Он нас зовёт на *белизну* своих владений [1, с.103], *Белел* халат сокурсника хрустящий [1, с.102], *Белеет* настоженно лицо земли [4, с.38], сложное цветоименование Если б не помнил её *белопенной* [4, с.43]. Периферия — сизый, прозрачный, молочный, бледный, серебряный, серебристый: В облаке *сизом* дыма [1, с.91], Звукозаписи *прозрачные* диски [1, с.24]. И помнись *молочный* опал светящихся тучек [2, с.7], Некто бледный, худой, долговязый [2, с.63], сложное цветоименование, с формантом, уточняющим интенсивность окраски: И в рваных облаках *испуганно-бледна* [1, с.102], Скумбрия с *серебряным* хвостом [1, с.42], Белая лошадь, раздув *серебристую* гриву. *Серебрясь*, паутинка летит [4, с.39], За стволами *серебрящихся* маслин [2, с.79]. Поэт белый цвет и его оттенки использует традиционно как символ чистоты, красоты, радости, добра и света, жизни.

Микрополе чёрного цвета встречается редко. Доминанта — чёрный: И кажется *чёрным* на цвет оранжевый сурик [1, с.50], Всё, что *чёрное*, белым окажется [1, с.86]. Оттенком чёрного, также редко встречающегося, можно считать серый цвет и его оттенок седой: Перемешалось *серое* с лазурным [1, с.35], Эта *безжизненно-серая* ветка старой акации [4, с.16]. Сединою я гордился, пестовал белизну её [2, с.20]. Чёрный, как абсолютный антоним белого, несёт в своем символическом наполнении негатив. Это цвет смерти, неудач и беды в творчестве поэта.

Границы колоративного лексико-семантического поля довольно обширны, поэтому морфологическая принадлежность колоронимов разнообразна. Это и привычное прилагательное: синий, красный, и существительное или глагол: синеть, синь, и неизменяемые формы: темно, бледнея, светясь, и словарный комплекс, передающий цвет (компаратив, фразеологический оборот):

Макрополе света в творчестве Эмиля Январёва представлено двумя микрополями: первое обозначает свет, а второе — отсутствие света, то есть тьму. Световая лексика, как и цветовая, является средством репрезентации оценочных смыслов. Чаще встречается микрополе свет. Лексемы этого поля могут называть непосредственно свет либо атмосферные и природные явления, отражающие или излучающие свет: Живительный свет пусть темнит мою бледную кожу [2, с.64], *Казалась светом мгла* [2, с.81], Когда уже *полночь светла* [1, с.50], Ночь звездой пропахла и зеленью прошита и *светла* [1, с.56], Было солнечно, *светло* [1, с.13], Все *дорожки* ракушкой устланы – *светлого светлей* [4, с.40]. То ли *светятся струи дождя* [4, с.40], или искусственные источники света: Где тот *светильник*, что *освещает* облака [4, с.42]. Микрополе света представлено в поэзии автора более широко, чем микрополе темноты.

Микрополе тьмы выражает значение отсутствия света и репрезентируется преимущественно доминантой тёмный, мрак: Миля – женщина в *тёмной* паниве [1, с.73], И смотри в *тёмное* окно [1, с.97], *Тёмен* и дик дельфинарий [1, с.89], И темь её лесов [1, с.41], И мешкает ночная *темнота* [1, с.82], А потом стало сразу *темно* [1, с.100], Текла, *темнея*, речушка [4, с.14], Живительный свет пусть *темнит* мою бледную кожу [2, с.64], Отодвигая *мрак* настойчивой рукою [4, с.7], Пускай *полумрак* от горечи лечит [4, с.10]. На периферии находятся оттенки тёмного света – сумрачный, сумеречный: А потом стало *сумрачно* сразу [1, с.100], За окном сырые листья, льётся *сумеречный* свет [4, с.16].

Границы колоративного лексико-семантического поля в поэзии Эмиля Январёва довольно обширны, поэтому морфологическая принадлежность колоронимов разнообразна. Это и привычное прилагательное: синий, красный, и существительное или глагол: синь, белеть, и неизменяемые формы: темно, бледнея, светясь.

Анализ цветовой гаммы в творчестве Эмиля Январёва показал, что использование поэтом тех или иных цветов непосредственно связано с определённым периодом его жизни и окружающей действительностью. Так, белый и чёрный цвета и его оттенки преобладают в стихотворениях, посвящённых Великой Отечественной Войне, военному детству писателя (в сборниках «Школа взрослых» и «Настоящее время»). Золотой и синий с многообразием оттенков встречаются в стихах о «малой» родине, о Николаеве (в сборниках «Школа взрослых» и «Настоящее время»). Серый и синий цвета отмечаем в поздний период творчества поэта (в сборнике «Подлинник»). Важно отметить, что частотность употребления хроматической цветов под конец творческого пути поэта становилась всё менее разнообразной.

Литература

1. Январёв Э. Настоящее время / Э. Январёв. – Одесса: Маяк, 1971. – 112 с.
2. Январёв Э. Подлинник / Э. Январёв. – Николаев: Издательство Ирины Гудым, 2006. – 88 с.
3. Январёв Э. Поэзия / Э. Январёв // Радуга. – 2001. – №7 – 8. – С.30 – 36.
4. Январёв Э. Школа взрослых: Стихи / Э. Январёв. – Одесса: Маяк, 1979. – 55 с.

Brona O. A.

assistant professor at the Department
of Foreign Languages for Natural Sciences
Lviv Ivan Franko National University,
Lviv, Ukraine

LINGUISTIC AND EXTRALINGUISTIC ASPECTS OF NAMING IN THE CONCEPTUAL FILED OF GEOLOGY DOMAIN

Abstract. *The specialized lexicon of each scientific domain is a highly versatile and mosaic phenomenon. Extralinguistic sources of its origination are closely linked to the development of domain specific knowledge, socio-cultural impact and the level of international scientific communication. These three aspects directly influence term coinage and its structural, semantic and pragmatic manifestations in various discourse environments thus creating a range of conceptual relations. Consequently, mostly each term exists as a concept having both explicit and implicit meaning-bearing components provoking complex semasiological and onomasiological relations.*

Key words: term, concept, term system, ontology, conceptual relations, differential patterns, natural language, discourse, cognitive linguistics

All virtues of scientific and technical advance and social development, their versatile dynamics are recovered in the language, mainly in its terminology as one of the most rapidly developing language subsystems. The said matter determines a keen interest of linguists for the language issues in respect of a term in whole and for the features of ontology and mechanics of specialized terminological system in part. Not only the importance of generating optimal term ontologies is a concern for the problems of scientific terminology. The growing wave of emphasis is devoted to the study of actual term functioning in a specialized discourse since much of practical term usage does not correspond with the general vision on them. This apparently leads to reorganization of existing and developing new term ontologies against the background of cognitive linguistics.

To successfully solve the arising theoretical issues and applied tasks in the field of specialized language there is a need in studying the subject term ontologies from the linguistic and cognitive perspective. This may help to reveal trends in term coinage within the frames of a subject field, to establish specific nature of intra-system terms relations, to study the essence of term ontological and semantic dependencies within the naming theory, and to identify extralinguistic attributes underlying the origination and formation of term units of the given conceptual field.

In this article terminology pertaining to the domain of geology is addressed. It was considered from various perspectives [1], [2], [3], [4], [6], [7] yet the comprehensive research of the said domain in the context of cognitive linguistics has not been done.

As our world gets closer in international scientific and technical cooperation it is worth noting that, due to some clear-cut reasons, terms become the first line targets of ambiguity and misunderstanding as terminology manifests and reflects the interdependence of various language systems and levels in the most obviously.

Regardless considerable differences in the specialized knowledge of distinct branches of science, their terminological systems exhibit a range of common features. Notwithstanding their particularity, terms originate from the thesaurus of each language used by scientists who actually create the environment for such originating, and they emerge subject to some universal logical patterns. The said patterns serve as a base for generating and harmonizing term ontologies. The latter becomes objects of interest of cognitive terminology in whole, whereas individual specialized conceptual fields, being created or existed in a language, become a particular object for study.

The fact that scientific development and naming of scientific realia go hand-in-hand is a proved matter. There is a common practice in terminology to assign names for scientific artefacts based on general lexical and grammar rules. However, more interesting is to interpret cognitive and logical backgrounds of term relations in a language, establish fragments of their semantic constituents in terms of hierarchical structures used to conceptualize phenomena, events, processes and facts comprehended analogously by various scientific communities. Also, attention should be paid for the tendency of foreign term units borrowing to denote scientific and specific notions. This may lead to blending of national and international definitions of terms, as they are perceived within the certain scientific community, thus creating some sort of ambiguity, misunderstanding and may lead to communicative act failure as well. Consequently, term ontologies become a beneficial scope for studying the thesaurus of specialized language against the conceptual map of a specific scientific field.

It cannot be denied that any specialized term ontology is an artificially formed lexical layer, though rooted in general ability to combine language units to produce meaningful structures. Each unit of such layer receives definite limitations and optimal environment for its existing within the limits of a given ontology. Artificiality of a term as a special lexical unit, a particularly functioning language unit to be more precise, is supported by its immediate relations with the definite notion from a certain field of knowledge and/or activity and its inclusion into a term ontology, where all terms form the said field and/or activity are interrelated into the tailored hierarchical system. With the given context and inside some super and subordinate collection of concepts a term is used under a definite term field. But, there are cases when terms pertaining to various knowledge fields originate driven by the same lexeme, or they even transmit portions of other cognitive information kind within the frames of like knowledge field. In this instance, inter-filed synonyms or ideographic synonyms appear.

Our study subject is geological terminology as semantic ontological sets in the context of conceptual field of geology. It is represented by versatile means of naming, far from being homogeneous. The researches, who studied semantic aspect of terminological thesauruses, concluded that the ways of naming in the given field are characterized by complex relations as follows: prime naming, and secondary naming where unsplit secondary naming (originated due to semantic derivation) and split secondary naming (originated due to word formation processes by derivative terms and term collocations) are observed.

Since the matter for term originating are both mental projections and lexis, they inherit all dimensions of word stock description, i.e. cognitive, semantic, conceptual, distributional, and derivational ones.

From the linguistics perspective in geological ontologies two term classes are distinguished, namely term-words and term collocations. By their genesis and conceptual mes-

sage the term-words class is subdivided into following five groups.

The first group is represented by primitive terms, i.e. unsplit and opaque units, which form onomasiological circle of a primitive naming in the given scientific field. Their specific weight in the specialized language of geology is less than that of derivative ones, e.g. *strata, crystal, cyncline, tectonics, glacier, sediment etc.*

The second group consists of derivative terms, i.e. terms originated due to secondary naming, e.g. *the Jura, time, age, stretch, shield, fault, streak etc.* They are characterized by metonymic and metaphorical shift in meaning thus showing the pragmatic shade of their utilization. All of them contribute to the cognitive and stylistic aspects of a scientific text, and decode the existing notions by extracting conceptually meaningful segments of term elements.

Compound lexical units comprise the third group. They feature a prevailing way of naming in the specialized language of geology due to their cognitive density, rationality and linguistic economy. All semes pertaining to the general language may be used as a productive base to form a compound term units (e.g. *lime+stone=>limestone, earth+quake=>earthquake*), or one seme may be taken from general language corpus while the other one may be a term (e.g. *perm+ability=>permeability, litho+sphere=>lithosphere*), or both semes may be term units (e.g. *clino+meter=>clinometer, iso+stasy=>isostasy*). In the context of onomasiology, a compound term seme is defined by the other seme(s) anchoring a signified notion to a particular class of objects or actions (e.g. *Gondwanaland=>land of Gondwana; coastline=>(out)line of a coast*).

The fourth group is made up of terms-abbreviations. They also are related to lexical units expressing the conceptual whole and naturally perceived as “simple”. However, terms-abbreviations are characterized by a secondary (repetitive) naming and are used for the purpose of linguistic economy, or convenience when used recurrently (e.g. *PW, SW or LW=>primary, secondary or long wave, K-T=>time interval between Cretaceous [K] and Tertiary [T] periods*).

Terms originated by the meaning transference of commonly used words constitute the fifth group. In this instance, polysemy becomes the base for secondary naming or semantic derivation. At that, a term and a word in its general meaning appears to be semantically related. Affected by the semantic derivation, in the geological conceptual sphere a commonly used word “sheet”, for example, via the differential pattern “type_of” receives meanings as follows: 1. *a thin flowstone coating of calcite in a cave*; 2. *a tabular igneous intrusion, especially when concordant or only slightly discordant [8]*; 3. *Broad and relatively thin rock-body, on any scale, without any special implication of horizontality [9]*; 4. *thin, widespread sedimentary body whose width-thickness ratio is reater than 1,000:1 and may be as great as 50,000:1 [10]*.

The nature of bound between a term and a commonly used word may be defined by conceptual relations through multiple differential patterns such as “located_at”, e.g. *mouth->organ vs mouth->estuary*; “has_function of”, e.g. *cap->(head) covering vs cap->roof (rock)*; “has_form”, e.g. *belt->strip vs belt->(mountain) range*. All means of semantic derivation via conceptual reference, for instance, extension and narrowing of meaning, metaphorical and metonymic transference, segmented (word-building) secondary naming are present and widely applied in the domain of geology for term coinage. This fact testifies the multimodality and dynamics of onomasiological trends serving the framework for generating the ontology of domain terminology.

The second vast term class of geological domain is word combinations and nominative definitions originated due to segmented secondary naming. They exist in the form of free and context sensitive units. The number of term word combination constituents is defined by the conceptual strategy in each specific case. A strategy depends on the given province of an extralinguistic realm. The said means of naming is characterized by a fairly high specific weight in the specialized language of geology since its capability to explicate essential attributes and aspects of the notion being addressed, coherence and semantic capacity is considerable. In the geological lexicon, such term units occur in a great amount. The referred phenomenon is explained by several simple reasons. Firstly, the quantity of word combinations materially exceeds the number of single-part words; secondly, quite a few term word combinations in the geological knowledge domain include lexical units, which conceptual (informative) centre pertains to other than geological knowledge domains and/or activity scope, as the main (basic) term element. For example, in the word combination "*fluid saturation*" (measure of the gross void space in a reservoir rock that is occupied by a fluid) a segmented constituent "*saturation*", being conceptually and grammatically principal, represents not only the geological domain knowledge but the general scientific term.

The genetic paradigm of terminological ontology under consideration represents quite a mottled pattern. One of the basic sources of generation and replenishment of geological term ontology, besides the national language corpus, is international lexicon, represented by morphemes and words of Latin and Greek origin. Assimilation of these source occurs in three different ways: a) individual morphemes serve as term elements; b) due to the word-building patterns, applied in the national language; c) by borrowing the ready-made lexical units.

The semantic and structural aspects of term units functioning, owing to endemic nature of domain terminology, are known to explicitly interact with extralinguistic factors. The evolution of geoscience, scientific and technological advance driving the production of new concepts and their naming, the need for clarification of multimodal conceptual relations of their contextual manifestation become the main external stimulus for terminological ontologies development, i.e. the motor force of onomasiological and semasiological strategies. The scientific progress, alongside with other extralinguistic reasons of term system development, stimulate term generation and induces the necessity to create patterns allowing to distinguish the specific meaning and definition of a term/term unit in the domain ontologies. However, one should keep in mind such extralinguistic factors as targeted term generating and domain nomenclature standardization, mutual influence of multinational terminological databases, interaction and interpenetration of an individual scientific terminology into the other ones, onomasiological trend caused by the necessity to find the most adequate term, semasiological trend triggered by the necessity to construct the most relevant term definition etc., expressed language policy during various stages of the domain field development; and acceptance of foreign terms (term borrowings) due to intensive international communication within the scientific field. The latter has been discussed by several scholars [4], [5], [6]. They argue that based on the number of term borrowings in the national term system, ways of their assimilation in a language-receptor it is possible to make decisions on the scientific and technical development of a certain country, on its language and terminological policies and other sociolinguistic aspects.

Lexical level is exposed to the interference on the part of other languages more

than rest ones. It is impossible to generate the entire terminology using means from only national language, as Zhuravlev (3) argues it. It happens to be sometimes difficult to find a term equivalent for the internationally accepted or foreign term in respect of the scope of its conceptual message (3).

Rough analysis of the number of borrowed term units from the geological domain testifies that such bidirectional phenomenon is traced in English. However, English geological terminology stands somehow aside this process (8) as English language became lingua franca for international scientific communication though it shows the number of term borrowings from other languages as well e.g. *aa* (lava) is taken from Hawaiian, *zinc* is taken from German, *bronze* is taken from French etc. In such a case it plays the role of a term donor rather than acceptor.

Recurring to the subject of term system development and sociolinguistic aspects it is worth mentioning that the more advanced a scientific field is in terms of its applied perspective, the highly mature its term system becomes. Therefore, it is possible to arrive to the conclusion that extralinguistic background and discourse situation become a dominating motivation of term system replenishment.

Yet scientific literature reflects several viewpoints as to the notion of term borrowing and the ways and forms of term transference in a receptor language, the phenomenon of latent and manifested conceptualization should be borne in mind. Nevertheless, nowadays the process of term borrowing is concerned to be a norm. Moreover, through the modern communication technologies facilitating international scientific cooperation it turned out to be inevitable.

There is no doubt that borrowing process is a complex intra and extralinguistic event, and the borrowing of a relevant concept foregoes it. The linguistic researches [5], [6], [7] highlight such types of borrowing as borrowing of a foreign term in kind, structural-semantic and semantic copying, transference of borrowed term units via descriptive translation and analogisms coinage, partial copying and hybridization. The maturity of domain knowledge and national terminology, and sociolinguistic environment are additional causes for establishing sometimes unexpected conceptual, structural and semantic relations capable to express "terminological situation". For instance, *Alpine valley* originally meant *a valley located in the Alps* but due to both advance of geological knowledge and conceptual correlations, sites of like properties and characteristics now tend to be referred to as *Alpine* notwithstanding their location or physical shape.

Terminology internationalisation in general and term systems interrelation in particular become a driver harmonizing aspects of special domain terminologies. Some researchers reckon that conceptual harmonization being an extralinguistic agent is the reason for the said phenomenon.

To sum up, it is principally to say that geological domain ontology in the form of term unit sets is highly versatile in onomasiological, semasiological, structural, semantic and genetic planes and changes occurring in it are of bidirectional nature. On the one hand, they are determined by internal rules of term system functioning within the specific national language. On the other hand, they are largely predetermined by social aspects. Global integration processes, outward-looking policy in terms of scientific communication, applied issues in construction industry and fossil fuels extraction exert an implicit pressure on the mechanics of the said domain terminology. In this case linguistics, having a wide

range of tools, may help to differentiate between the scientific concepts and to identify the most significant types of conceptual relations facilitating the process of concept defining via differential patterns. In turn, all this benefits the process of specifying donor-acceptor terminological bonds using not only dictionaries but natural language environment as well. Through conceptual attributes it may help to construct conventional linguistic matrices of term naming mechanics sensitive to term generation means, word-forming force and the semantic load of a term concept.

References

1. Великода Т. Н. Терминологизация общеупотребительной лексики (на материале английских геологических терминов): Автореф. дис.... канд. филол. наук. – Н. Новгород, 2014. –19 с.
2. Галай Т. М. Англійська фахова мова геології в системі загальнонаціональної мови // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. –2014.–Вип. 48.–С. 169-171.
3. Грибінник Ю. І. Основні способи творення термінів у сучасному науковому дискурсі з геодезії/Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка, серія: філологічні науки (мовознавство). Вип. 92(2).–2011.
4. Журавлёв В. К. Внешние и внутренние факторы языковой эволюции. –М., 1982.–С. 251.
5. Журавлева И. А. Способы номинации и лексико-семантические процессы в современной французской геологической терминологии. Дис... канд. филолог.наук: 10.02.05. К., 2005.–205 с.
6. Морозова В. В. Лингвистические и экстралингвистические аспекты номинации в сфере специальной лексики. Автореф. дис. канд. филол. наук. – Киев, 1987.–24 с.
7. Троянская Е. С. Лингвистическое исследование немецкой научной литературы.–М., 1982.–19 с.
8. Evans V. How Words Mean: Lexical Concepts, Cognitive Models, and Meaning Construction (Oxford Linguistics)/DOI: 10.1515/COG.2006.016
9. Kageura K. The Dynamics of Terminology: A Descriptive Theory of Term Formation and Terminological Growth/Terminology and lexicography research and practice – V. 5– John Benjamins Publishing, 2002.–322 p.
10. Dictionary of Geology and Mineralogy. McGraw-Hill Education, 2003.
11. Challinor's Dictionary of Geology (6th ed). Oxford University Press, 1986.
12. Dictionary of Mining, Mineral, and Related Terms. Режим доступу: http://www.abdurrahmanince.net/03_HuMinEngDic_6607s.pdf=blanket (дата звертання 20.04.2016)

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕПТУ LIFE В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

У статті проведено аналіз особливостей паремійної вербалізації концепту LIFE в англійській мові. У роботі виявлено та окреслено національно-культурну специфіку досліджуваного концепту в англійській мовній картині світу.

Ключові слова: концепт, лінгвокультура, паремія, афоризм.

Keywords: concept, linguoculture, pareomia, aphorism.

Беззаперечним є те, що концепт *LIFE*, будучи, безсумнівно, одним із найбільш важливих і найбільш складних для пізнання, належить до ключових концептів культури. Із незапам'ятних часів питання про смисл життя бентежили розум. І тепер ці питання посідають важливе місце у мовній колективній свідомості етносу, завжди мали та мають першочергове значення, що, у свою чергу, свідчить про високу цінність і значимість концепту *LIFE* у духовному житті окремої особистості зокрема та суспільства й усього людства загалом.

Актуальність дослідження зумовлена науковим інтересом до проблеми взаємодії мови, мислення та свідомості, взаємодії мови та культури й визначається необхідністю аналізу прислів'їв, приказок, афоризмів, висловлювань видатних людей, в яких реалізується концепт *LIFE* в англійській мові.

Об'єкт цієї наукової розвідки становлять афоризми, прислів'я і приказки, що репрезентують концепт *LIFE* у паремійному корпусі англійської мови. **Предметом** вивчення є особливості паремійної вербалізації концепту *LIFE* в англійській мові.

Метою дослідження є репрезентація уявлення про життя, що актуалізується в одиницях паремійного фонду англійської мови, а саме в прислів'ях і приказках та в афоризмах – тих влучних та яскравих образних висловах, що на рівні етнокультурних, психологічних та філософських умовиводів експлікують спостереження за життям, зумовлені еволюційно-практичним досвідом народу, що дає можливість виявити особливості вербалізації концепту *LIFE* в англійській мові.

Концепт *ЖИТТЯ* неодноразово ставав об'єктом лінгвістичних досліджень. Н. Новікова простежує мовне втілення концептуальної діади «життя – смерть» у російській фразеології, пареміології та афористиці [4], О. Близнюк – на матеріалі паремій української та італійської мов [1]. Є. Демідкіна вивчає об'єктивацію концепту «Leben» фразеологізмами, пареміями та афоризмами німецької мови [3]. Однак предметом подібного дослідження на матеріалі англійських прислів'їв, приказок та афоризмів вказаний ціннісний концепт досі ще не був.

Розглядаючи лінгвокультурологічні особливості концепту, ми провели дослідження, у ході якого було проаналізовано близько 250 прислів'їв, приказок, висловлювань представників інтелектуальної та культурної еліти, політичних та гро-

мадських діячів із лексемами «life», «live», що дало змогу виділити на їх основі головні образи, що виникають у свідомості носіїв англійської мови при використанні лексичних засобів реалізації даного концепту в англійській мові.

Одним із найбільш частотних є образ життя як такого, що має велику, можна сказати, надзвичайну вартість. Афоризми акцентують увагу на тому, що треба цінувати не лише кожний день (*"Life is but a day"* /John Keats/), а й кожную годину, і що більше – кожную мить (*to appreciate each moment*). Від того як ми проводимо кожен день, залежить як ми проводимо наше життя: *"How we spend our days is, of course, how we spend our lives"* /Annie Dillard/ (Як ми проводимо наші дні, там ми проводимо наше життя). Оскільки життя складається з маленьких життів, кожне з яких ми проживаємо щодня: *"That life is simply a collection of little lives, each lived one day at a time"* /Nicholas Sparks/. Не можна марнувати навіть і години свого життя: *"A man who dares to waste one hour of time has not discovered the value of life"* /Charles Darwin/ (Той, хто сміє змарнувати годину часу, не зрозумів цінності життя), адже життя неповторне: *"That it will never come again is what makes life so sweet"* /Emily Dickinson/ (Те, що це ніколи не повернеться, це і робить життя таким милим). На жаль, людина не відразу усвідомлює надзвичайну значущість життя загалом, чи окремих його моментів зокрема. Таке усвідомлення відбувається згодом, коли людина озиряється на своє минуле та аналізує його: *"Enjoy the little things in life, for one day you'll look back and realize they were big things"* /Kurt Vonnegut/ (Насолоджуйся малими речами у житті, одного дня ти озирнешся й усвідомиш, вони були великими). Цінність життя виражається лексемами *"value"*, *"a precious privilege"*, *"appreciate"*.

Немалочисельною є група паремій та афоризмів, в яких розкривається ставлення до фактору часу – життя обмежене часовими рамками: *Life is but a span* (Життя – це лише проміжок часу); *Life is short and time is swift* (Життя – коротке, час швидко плине); *"This is your life and its ending one moment at a time"* /Chuck Palahniuk/. У цій групі простежуються інколи протилежні погляди стосовно відношення до часу. Хтось твердо переконаний, а хтось може просто часом подумати, що диспонує великою кількістю часу: *"That's the thing about life. A lot of the time, it isn't easy at all. We just have to try to make the best of it."* /Nicholas Sparks/, *"It's such a shame to waste time. We always think we have so much of it"* /Mitch Albom/ (Так соромно марнувати час. Ми завжди думаємо, що у нас його так багато). Лише коли приходиться усвідомлення того, що живемо лише раз: *"We all have two lives. The second one starts when we realize that we only have one."* /Tom Hiddleston/ (Ми маємо два життя. Друге починається тоді, коли ми усвідомлюємо, що маємо лише одне), уже тоді розуміємо, що часові ресурси насправді обмежені: *"That's what all we are. Amateurs. We don't live long enough to be anything else."* /Charles Spencer Chaplin/; *"So much working, reading, thinking, living to do! A lifetime is not long enough."* /Sylvia Plath/. Контroversійність представлена мовними одиницями: *a lot of / so much of time* в опозиції до *not long enough*.

У співвідношенні кількісної та якісної характеристик життя більш важливою є власне остання, про що йдеться у запропонованій нижче низці афоризмів: *"It is not the length of life, but the depth."* /Ralph Waldo Emerson/; *"It is not the years in your life but the life in your years that counts."* /Adlai E. Stevenson/; *"She had been given a wonderful gift: life. Sometimes it was cruelly taken away too soon, but it's what you did with it that counted, not how long it lasted."* /Cecelia Ahem/. Більш важливою є не тривалість життя, а його якість: *"It's not how long, but how well we live"*.

Як констатують англійські афоризми, усі люди поставлені в рівні умови – на старті усім їм дається те саме – життя: “*You get what anybody gets – you get a lifetime.*” / Neil Gaiman / (Ти отримуєш те, що і будь-хто інший – ти отримуєш життя). І навіть життя кожної людини завершується однаково: “*Every man’s life ends the same way*” / Ernest Hemingway /. Але людину можна відрізнити від іншої саме по тому, як вона жила і як померла: “*It is only the details of how he lived and how he died that distinguish one man from another*” /Ernest Hemingway/.

Аналіз афоризмів, що вербалізують досліджуваний концепт в англійській мові, дає підстави стверджувати, що у свідомості носіїв англійської мови широко поширеною є думка про те, що зміст життя, його наповнюваність значною мірою залежить від дій конкретної людини, котра може змінити своє життя, покращити його, наповнити змістом: “*If my life is going to mean anything, I have to live it myself.*” /Rick Riordan/. “*Life shrinks or expands in proportion to one’s courage.*” /Anaïs Nin/. “*You can’t do anything about the length of your life, but you can do something about its width and depth.*” / Henry Louis Mencken/. В останньому висловлюванні йдеться про те, що тривалість життя змінити не можна, однак існують й кардинально протилежні думки, де вказано, що конкретно може продовжити життя: “*It is very certain that the desire of life prolongs it.*” /George Gordon Byron/ (Безсумнівно, палке бажання життя продовжує його). А ще зазначається, що тривалість життя, в свою чергу, залежить від його якості, свідченням чого є прислів’я: *He lives long that lives well* (Довго живе той, хто добре живе).

Такий образ концепту *LIFE*, як любов/кохання є представлений чималою кількістю афоризмів. У деяких висловлюваннях поняття “жити” та “любити” ототожнюються: “*To live is to love; all reason is against it; instinct is for it.*” /Samuel Butler/ (Жити – значить любити; увесь здоровий глузд проти цього; інстинкт – за). “*Anyone who has never really loved has never really lived.*” /Agatha Christie/ (Той, хто ніколи насправді не любив, насправді не жив). А у декотрих висловлюваннях наводяться порівняння життя без кохання із садом без сонця: “*Keep love in your heart. A life without it is like a sunless garden when the flowers are dead.*” /Oscar Wilde/, чи навіть зі смертю: “*A loveless life is a living death.*”

Згідно отриманих даних, щастя – це ще один образ досліджуваного концепту, що є:

а) метою людського життя: “*A purpose of human life, no matter who is controlling it, is to love whoever is around to be loved.*” /Kurt Vonnegut/;

б) ключем до життя: “*When I was 5 years old, my mother always told me that happiness was the key to life. When I went to school, they asked me what I wanted to be when I grew up. I wrote down ‘happy’. They told me I didn’t understand the assignment, and I told them they didn’t understand life.*” /John Lennon/ (Коли мені було 5 років, мама завжди казала мені, що щастя – ключ до життя. Коли я пішов до школи, мене запитали, ким я хочу бути, коли виросту. Я написав «щасливим». Мені сказали, що я не розумію завдання, і я відповів їм, що вони не розуміють життя);

в) найважливішим у житті: “*The most important thing is to enjoy your life – to be happy – it’s all that matters.*” /Audrey Hepburn/ (Найважливішим є насолоджуватися життям – бути щасливим – це все, що має значення);

г) результатом добре прожитого життя: “*Happiness is not a goal... it’s a by-product of a life well lived.*” /Eleanor Roosevelt/ (Щастя – не ціль, а побічний продукт добре прожитого життя);

г) вмінням вирішувати проблеми: *"Happiness is not the absence of problems, it's the ability to deal with them."* /Steve Maraboli/ (Щастя – це не відсутність проблем, а здатність їх вирішувати).

У декотрих афоризмах розкриваються компоненти поняття щастя: *"Three grand essentials to happiness in this life are something to do, something to love, and something to hope for."* /Joseph Addison/ (Трьома важливими складовими щастя в цьому житті є: щось робити, щось любити і на щось надіятися). Хоча у кожного з нас своє уявлення про щастя, численні висловлювання свідчать про те, що щастя полягає в простих речах, як напр.:

"I felt once more how simple and frugal a thing is happiness: a glass of wine, a roast chestnut, a wretched little brazier, the sound of the sea. Nothing else." /Nikos Kazantzakis/ (Одного разу я відчув, наскільки простим і невибагливим є щастя: склянка вина, печений каштан, жалюгідна мала жаровня, шум моря. І більш нічого.)

Однак у свідомості носіїв англійської мови існує переконання, що життя складається не лише із приємних моментів, про що свідчить ряд синонімічних прислів'їв: *"Life is not a bed of roses"*, *"Life is not all cakes and ale"*, *"Life is not all beer and skittles"*. Також й англійські афоризми, у свою чергу, констатують те, що життя складне: *"This life's hard, but it's harder if you're stupid."* /George V. Higgins/ (Життя важке, але воно ще важче, якщо ти – дурень); *"Life is hard. After all, it kills you."* /Katharine Hepburn/ (Життя важке. Врешті решт воно тебе вбиває); *"Life is pain, highness. Anyone who says differently is selling something."* /William Goldman/ (Життя – це біль, високосте. Той, хто каже інакше, щось продає.) Негативна конотація виражається лексемами *"hard"*, *"pain"*.

Аналіз мовного корпусу лінгвокультурологічних одиниць зі значеннями «життя», «жити» дозволив виявити як особливості вживання цих одиниць, так і цінності доміанти, пов'язані з мовними інтерпретаціями досліджуваного поняття, що підкреслює багатогранність і багатокомпонентність концепту *LIFE* в англійській мовній картині світу.

Література

1. Близнюк О. О. Концепти «життя» і «смерть»: лінгвокультурологічний аспект (на матеріалі паремійного фонду української та італійської мов): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук: спец. 10.02.11 «порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / О. О. Близнюк. — Київ, 2008. — 20 с.
2. Бобро М. П. Концепти «жити», «життя» як об'єкт сучасних лінгвістичних досліджень / Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Філологія. № 1048. Вип. 67. 2013. – с. 54-58.
3. Демидкина Е. А. Фразеологизмы, паремии и афоризмы как средство объективации концепта «Leben» в немецкой языковой картине мира: дис.... канд. филол. наук: 10.02.04 / Е. А. Демидкина. — Саратов, 2007. — 264 с.
4. Новикова Н. А. Концептуальная диада «жизнь–смерть» и ее языковое воплощение в русской фразеологии, паремииологии и афористике: дис.... канд. филол. наук: 10.02.01 / Н. А. Новикова. — Череповец, 2003. — 190 с.
5. Aphorisms, Thoughts, Sayings [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aphorism4all.com/>
6. John Gross. The Oxford Book of Aphorisms. / Oxford University Press. – Oxford, 2003. – 394 p.

7. Native American Proverbs and Wisdom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.legendsofamerica.com/na-proverbs.html>
8. Popular Quotes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.goodreads.com/quotes>
9. The Oxford Dictionary of Phrase, Saying and Quotation. / Oxford University Press. – Oxford, 1997. – 720 p.
10. The Penguin Dictionary of Proverbs. / Penguin Books. – London, 2001. – 384 p.

МІЖКУЛЬТУРНІ ВІДМІННОСТІ В ДІЛОВІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Ключові слова: ділова комунікація, діалог культур, міжкультурне спілкування, міжкультурна компетенція, взаємодія культур.

Key words: business communication, dialogue of cultures, intercultural communication, intercultural competence, interaction of cultures.

Сьогодні стає все більш очевидним, що людство розвивається по шляху розширення взаємозв'язку і взаємозалежності різних країн, народів і їх культур. Цей процес охопив різні сфери суспільного життя всіх країн світу. Сьогодні неможливо знайти етнічні спільності, які не зазнали б на собі вплив як з боку культур інших народів, так і більш широкого громадського середовища, що існує в окремих регіонах і в світі в цілому. Розширення взаємодії культур і народів робить особливо актуальним питання культурної самобутності та культурних відмінностей.

Комунікація – це соціально обумовлений процес обміну інформацією різного характеру та змісту, переданої цілеспрямовано за допомогою різних засобів і має своєю метою досягнення взаєморозуміння між партнерами і здійснюваний відповідно до визначених правилами і нормами. Виділяють такі форми комунікації: міжособистісна, масова та міжкультурна. «Міжкультурна комунікація» являє собою особливу форму комунікації двох або більше представників різних культур, в ході якої відбувається обмін інформацією та культурними цінностями взаємодіючих культур. Процес міжкультурної комунікації є специфічна форма діяльності, яка не обмежується тільки знаннями іноземних мов, а вимагає також знання матеріальної і духовної культури іншого народу, релігії, цінностей, моральних установок, світоглядних уявлень і т.д. в сукупності визначають модель поведінки партнерів по комунікації. Вивчення іноземних мов та їх використання як засобу міжнародного спілкування сьогодні неможливо без глибокого і різнобічного знання культури носіїв цих мов, їхнього менталітету, національного характеру, способу життя, бачення світу, звичаїв, традицій і т.д. Тільки поєднання цих двох видів знання – мови і культури – забезпечує ефективне та плідне спілкування «[1].

Стаючи учасниками будь-якого виду міжкультурних контактів, люди взаємодіють з представниками інших культур, часто істотно відрізняються один від одного. Відмінності в мовах, національній кухні, одязі, норми громадської поведінки, ставлення до виконуваної роботи часто роблять ці контакти важкими і навіть неможливими. Але це лише приватні проблеми міжкультурних контактів. Основні причини їх невдач лежать за межами очевидних відмінностей. Головна перешкода, що заважає успішному вирішенню цієї проблеми, полягає в тому, що ми сприймаємо інші культури через призму своєї культури, тому наші спостереження і висновки обмежені її рамками. З великими труднощами ми розуміємо значення слів, вчинків, дій, які не характерні для нас самих [2].

Численні дослідження питань взаємодії культур свідчать про те, що зміст і результати різноманітних міжкультурних контактів багато в чому залежать від здатності їх учасників розуміти один одного і досягати згоди, яке головним чином визначається етнічною культурою кожної з взаємодіючих сторін, психологією народів, які панують у тій чи іншій культурі цінностями. У культурній антропології ці взаємовідносини різних культур отримали назву «міжкультурна комунікація», яка означає обмін між двома і більше культурами, і продуктами їх діяльності, що здійснюється в різних формах. Цей обмін може відбуватися як в політиці, так і в міжособистісному спілкуванні людей у побуті, сім'ї, неформальних контактах.

Так, представники індивідуалістичних західних культур більше уваги звертають на зміст повідомлення, на те, що сказано, а не на те, як сказано. Тому їх комунікація в слабкому ступені залежить від контексту. Для таких культур характерний когнітивний стиль обміну інформацією, при якому значні вимоги пред'являються швидкості мови, точності використання понять і логіці висловлювань. Представники подібних культур прагнуть розвивати свої мовні навички. Такий тип комунікації характерний для американської культури. Більшість американців в повсякденному спілкуванні використовують small talk (коротка розмова): вони задають один одному питання, на які не передбачають отримати відповіді («Як справи?», «Прекрасний день, чи не так?» і т.п.).

Індивідуалізм американської культури змушує їх висловлюватися ясно і чітко, висувати відразу свої аргументи, щоб викликати відповідну реакцію у опонента. Велика кількість спостережень і досліджень в області міжкультурної комунікації дозволяє зробити висновок, що її зміст і результати також багато в чому залежать від панівних у будь-якої культури цінностей, норм поведінки, установок і т.д. У взаємозв'язку культури і комунікації відбувається їх взаємний вплив один на одного. Так, наприклад, в кожній культурі існують свої уявлення про ввічливість. Якщо американці прямо говорять, що думають, то для японців або арабів важливо не допустити, щоб їх партнер почервонів через те, що у нього запитали щось таке, на що він не зміг відповісти. Але в прямолінійній американській культурі існує табу, що забороняє називати фізичні недоліки іншої людини. Ймовірно, це обумовлено постійним прагненням американців завжди бути у відмінній формі і молодо виглядати. Свідомо чи несвідомо протягом свого життя люди входять до складу тих чи інших соціокультурних груп. Кожна така група має свою субкультуру у складі материнської культури і має з нею як схожі риси, так і відмінності. Відмінності можуть бути викликані соціальними настроями, освітою, традиціями та іншими причинами. Субкультури ґрунтуються на взаємному самосприйнятті своїх членів, визначеному расової, релігійної, географічної, мовної, вікової, статевої, трудової, сімейної приналежністю їх членів. І в залежності від такого роду приналежності вони дотримуються тієї чи іншої моделі поведінки. Визначальним фактором у комунікативній поведінці може служити приналежність до будь-якої громадської організації, яка має своїми нормами, правилами, принципами і моделями спілкування. Кожна організація має свій набір традицій і правил, які директивно чи опосередковано наказують членам цієї організації форми спілкування один з одним і з представниками інших організацій. Наприклад, організація, яка свою репутацію ставить на перше місце, буде відчувати певний дискомфорт при спілкуванні з організацією, для якої більш важливими є інші

характеристики. В цьому випадку організаційні норми впливають на стиль спілкування членів організації, їх зарозумілість, ефективність взаємодії з представниками інших організацій [3].

Культурні цінності, як вже було зазначено, в житті кожної людини мають різне значення. Тому одні люди є прихильниками цінностей колективу, а інші – цінностей індивідуалізму. Так, людина в США в першу чергу вважає себе індивідом, а вже потім членом соціуму, в той час як у багатьох інших країнах, таких, як Японія, люди в першу чергу вважають себе членом соціуму і тільки потім індивідом. Коли люди з такими різними орієнтаціями вступають в спілкування, особливо ділове, завжди виникають ситуації нерозуміння. Наприклад, проводячи ділові переговори з японцями, американці призначають співробітника, відповідального за їх підготовку і ведення, і, якщо переговори пройдуть успішно, цей співробітник буде винагороджений. У японській фірмі таке неможливо, там панує колективна відповідальність за результати будь-якої справи. Тому в Японії ніколи не виділяють кого-небудь із загальної маси.

Які цінності мають для людей важливе значення і мають великий вплив, а які не приймаються до уваги – залежить від культури. Їх структура і значимість визначають своєрідність і особливості культури. Велика частина особливостей власної культури, як правило, не усвідомлюється і сприймається як само собою зрозуміле. Усвідомлення цінностей своєї культури настає лише при зустрічі з представниками інших культур, коли відбувається взаємодія різних культур і виявляються відмінності в їх ціннісних орієнтаціях. Саме в цих випадках виникають ситуації нерозуміння, розгубленості, безсилля і роздратування, що викликають почуття образи, злості, відчуження, образи.

Виключити ситуації нерозуміння і домогтися позитивних підсумків в міжкультурних контактах можливо лише за допомогою знання особливостей ціннісних орієнтацій партнера. Це знання допомагає передбачити його поведінку, цілі, устремління, бажання; воно забезпечує успіх в спілкуванні навіть з незнайомими людьми.

У кожній країні і в кожного народу існують свої традиції і звичаї спілкування і ділової етики. І хоча в світі поступово складається певний стандарт ділових контактів, існують помітні відмінності в ступені відкритості. Остання обставина має серйозне значення для оцінки представників багатьох організацій з країн з перехідною економікою, зі слабо розвиненими товарними відносинами.

Отже, учасники міжнародного спілкування дотримуються єдиних норм і правил, тим не менш, національні і культурні особливості можуть виявитися досить значними при ділових відносинах.

Знання національних особливостей може бути своєрідним путівником, орієнтиром можливої поведінки партнера. Наприклад, американці внесли значний елемент демократії, тож прагматизму в практику ділового спілкування. Стиль ділового спілкування відрізняє професіоналізм. Серед американської делегації важко зустріти людини, некомпетентного в обговорюваних питаннях.

Американський стиль ведення переговорів, ділових бесід має і «зворотний бік». Вважаючи себе своєрідними «законодавцями мод» у технології ділового спілкування, американці часто проявляють егоцентризм, вважаючи, що партнер повинен керуватися тими ж правилами, що і вони самі. В результаті представники США можуть оцінюватися партнерами як занадто напоїсти, агресивні, а їх прагнення до

неформального спілкування часом інтерпретується як фамільярність. Живучи у величезній і за розмірами і за економічною потужністю країні, американці вважають за краще великі угоди і схильні підкреслювати масштаби діяльності, обороту, розміри і т.п. своєї фірми. Американці вважають за краще знати, з ким мають справу.

Французи одна з найстаріших націй на європейському континенті. У минулому Франція мала значний вплив на формування дипломатичного протоколу, етикету. У діловому житті Франції велике значення мають особисті зв'язки і знайомства. Нових партнерів прагнуть знайти через посередників, пов'язаних дружніми, сімейними або фінансовими відносинами. Французькі бізнесмени ретельно готуються до майбутніх переговорів. Вони люблять досконально вивчати всі аспекти і наслідки пропозицій. Стиль ведення переговорів, підкреслює прихильність до принципів, за одночасного недовіру до компромісів. Вони майстерно відстоюють той чи інший принцип чи умови та вимоги, але не схильні до торгу. В результаті виявляється, що французи досить жорстко ведуть переговори і, як правило, не мають «запасної» позиції.

У порівнянні з представниками США французькі учасники переговорів менш вільні і самостійні. Французькі підприємці не люблять стикатися в ході переговорів з несподіваними змінами в позиціях. Контракти підписані спільно з французькими фірмами, коректні і точні у формулюваннях і не допускають різночитань. Французи не відрізняються точністю і не завжди пунктуальні. На прийомах вони йдуть правилу: чим вище статус гостя, тим пізніше він приходить. Якщо ви запрошені на вечерю з президентом французької компанії, то ризикуєте сісти за стіл на півгодини пізніше призначеного терміну.

В цілому ж, говорячи про французький національний характер і силу ділового спілкування, мушу підкреслити розмаїтість поведінки, образу мислення, сприйняття французів. Англія. Англійцям же притаманні такі як стриманість, схильність, недомовленості, педантичність, яка змушує англійців бути замкнутими і нетовариські з незнайомими людьми, шанування власності, діловитість. Незалежність, яка з відчуженістю основа людських відносин в Британії. І взагалі, англійці старанно уникають в розмовній мові будь-яких особистісних моментів, тобто всього того, що може здатися вторгненням в приватне життя.

Іноземець, який звик вважати, що мовчання – знак згоди, часто помилково вважає, що переконав англійця, у своїй правоті. Однак, уміння терпляче вислухати співрозмовника, не заперечуючи йому, далеко не завжди означає в Британії згоду. Так ось з англійськими партнерами ніколи не потрібно боятися мовчати. Ощадливість – якість, яке англійці виявляють до грошей, словами і емоціям. Вони неприязно ставляться до будь-якого вираження почуттів. Пунктуальність у Великобританії – жорстке правило. Переговори можуть вестися з одним або декількома учасниками. На чесне слово англійців можна покластися. Вони досить гнучкі і охоче відгукуються на ініціативу протилежно сторони. Традиційним для британців було і є вміння уникали гострих кутів під час переговорів. Деякі дослідники стверджують, що між менеджерами різних країн, що працюють в одній компанії (транснаціональної), існує набагато більше відмінностей, ніж між менеджерами, які працюють в різних іноземних компаніях в своїй країні. Це говорить про те, що організаційна культура підсилює і підтримує національні відмінності. Можливо, це відбувається через те, що необхідність підкорятися іноземній культурі змушує шукати підтримки в своїй

національній ідентичності та підкреслити свої національні риси. Можна зробити висновок про те, що національна культура має більший вплив на співробітників, ніж корпоративна [4].

Для персоналу, перш за все менеджменту, актуальним стане розвиток крос-культурних компетенцій, які включають в себе, зокрема: крос-культурну обізнаність (знайомство з традиціями, звичаями, національними особливостями та їх проявом в повсякденному і діловому житті); мовну підготовку; володіння методами досягнення культурної емпатії і чутливості до проявів культури; володіння методами крос-культурного аналізу; знання особливостей системи менеджменту і специфіки національної бізнес-культури, типових моделей організаційного поведінки представників місцевого населення формує особливу компетенцію фірми і несе заряд принципово нових конкретних переваг.

У числі найбільш актуальних проблем сьогодення – проблема змін, що відбуваються в результаті входження індивідуума, представника певної соціальної групи – нації, етнічної спільності, субкультури, покоління і т.д., в безпосередній контакт з іншою культурою. Чому для досягнення взаєморозуміння недостатньо знання мовного бар'єру? В випадку знання мовного бар'єру не є ефективним способом досягнення взаєморозуміння в процесі міжкультурної комунікації. Необхідно розуміти, як представник тієї чи іншої культури користується мовою, оскільки це означає зрозуміти те, як він ставиться до життя. В рамках власної культури у людини створюється ілюзія свого бачення світу, способу життя, менталітету і т.д., як єдиного можливого і прийняттого. Саме тому подолання мовного бар'єру недостатньо для забезпечення ефективності спілкування між представниками різних культур. Для цього потрібно подолати бар'єр культур. Виходячи за межі своєї культури, у людини відбувається зіткнення певних «ментальних програм» – моделей мислення, відчуття і потенційного поведінки, засвоєні протягом життя, які знаходяться всередині нього.

Література:

1. Брутян Г.А. // Философские науки. – 1973. – № 1. – С. 108-109. – Библиогр.: с. 109.
2. Гришаева Л.И., Цурикова Л.В. «Введение в теорию межкультурной коммуникации». Учебное пособие, «Академия», 2006. – 333 с.
3. Лебедева Н.М. «Введение в этническую и кросс-культурную психологию». М: Изд-во Ключ-С, 1999. – 224 с.
4. Персикова Т.Н. Международные коммуникации и корпоративная культура. М.: Логос, 2008. – 224 с.
5. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации – М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер» – 2001. – 656 с.
6. Садохин А.П. Введение в теорию межкультурной коммуникации/. – М.: Высш. шк., 2005. – 310 с.
7. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М., 2000. – 624 с.

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОЇ РОЗМОВНОЇ МОВИ НА ПРИКЛАДІ КАЗКОВО-ФІЛОСОФСЬКОЇ ПОВІСТІ ДЖЕЙМСА КРЮСА «ТІМ ТАЛЕР АБО ПРОДАНИЙ СМІХ»

Ключові слова:

Синтаксис, мова, художній текст, повість, складнопідрядне речення, просте речення, діалог, інтонація, думка, питання, розмовний стиль.

Синтаксис вивчає будову зв'язного мовлення. Синтаксична будова, тобто, сукупність синтаксичних форм та прийомів – основна тканина твору.

Як відомо, синтаксичні конструкції загалом є загальноживаними, нейтральними, але їх лексико-морфологічне наповнення може бути різноманітним за стилістичними властивостями.

Мова та мислення тісно взаємопов'язані. Саме в синтаксисі особливо яскраво виявляється зв'язок мови та мислення, що знаходить своє вираження в будові твору [1].

Письмове речення літературної мови будується у відповідності з усіма нормами, й письменник, звичайно, намагається цих норм дотримуватися. Однак на нормативні характеристики в художньому творі накладаються індивідуальні авторські особливості, а також додаткові експресивні, композиційні, тематичні та інші задачі, зумовлені специфічним характером художнього мовлення. При його аналізі найбільш складним є виявлення тієї естетичної значущості, яку вносять синтаксичні характеристики тексту в його загальну виразність. Об'єднання цих факторів і дає синтаксичну картину конкретного художнього тексту. Основними параметрами речень, що приймають на себе додаткове навантаження та актуалізуються в художньому тексті, є довжина, структура та пунктуаційне оформлення речення, що відображає його інтонаційний малюнок" [2].

В рамках даної роботи проаналізовано синтаксичні особливості німецької розмовної мови на прикладі казково-філософської повісті Джеймса Крюса «Тім Талер або Проданий сміх».

Аналіз основних синтаксичних особливостей показав, що у повісті простежується тенденція до вживання складних синтаксичних конструкцій, серед яких переважають складнопідрядні речення з одним або кількома підрядними реченнями:

«Timm war trotz seiner drei Jahre schon ein kräftiger kleiner Bursche, der besonders hübsch lachte und der einen Ozeandampfer aus Küchenstühlen oder ein Auto aus Sofakissen ganz selbständig regieren konnte.»

«In den großen Städten mit den breiten Straßen gibt es hinten hinaus heute noch Gassen, die so eng sind, daß man sich durch die Fenster von einer Seite zur anderen die Hand reichen kann.»

«Wenn fremde Besucher, die viel Geld und viel Gefühl haben, zufällig in so eine Gasse geraten, dann rufen sie: Wie malerisch!» [3]

Часте використання саме таких конструкцій можна пояснити тим, що письменники у своєму творі прагнуть створити довірливу атмосферу розповіді, досягти особливого ритмічного оформлення висловлювання. А вищезгадані засоби якнайкраще виконують ці функції.

У синтаксисі твору спостерігаються цікаві явища розмовного стилю. Є багато діалогів, які автор використовує для розкриття внутрішнього світу героя, для передачі його психологічного стану. В діалогах переважно вживаються прості синтаксичні конструкції, що відзначаються відносною змістовою та синтаксичною самостійністю. Діалоги часто являють собою чергування питальних та розповідних речень:

„Ein Taschendieb?“ fragte der Junge verwirrt. „Und was macht der Drucker, der Geld druckt?“

„Er druckt falsches Geld.“

„Und der dritte, der Büchermacher?“

„Ist ein sogenannter Buchmacher, aber einer, der unerlaubte Wetten veranstaltet.“ [3]

Емоційне ставлення до теми розмови зумовлює вживання окличних речень:

„Irrtum, mein Herr“, lachte Timm. „Hier ist mein Gewinn!“

„Timm, Timm, was bist du für ein dummer Junge! [3]

Велику роль відіграє інтонація в мові казкової повісті. Інтонація може слугувати засобом передачі не лише різноманітних емоційно-експресивних відтінків, вона може мати й граматичне значення, наприклад, засобом побудови питального речення зі збереженням прямого порядку слів:

„Und du wolltest dir doch sicherlich einige Sachen kaufen, stimmt’s?“ [3]

Питальне речення може виражати не лише просте питання без будь-якого емоційного забарвлення, але й подив, обурення і т. д.:

„Du willst mir das Geld bringen?“ [3]

Часто вживаються неповні речення, наприклад:

„Ausgeschlossen, mein Herr!

„Jawohl, Timm, ein Taschendieb!“ [3]

Крім неповних речень часто зустрічаються незакінчені речення, тобто незавершені за змістом, про невисловлену думку яких читач може лише здогадуватися.

„Das ist doch...“ [3]

„... ist ja lächerlich!“ [3]

Ще однією цікавою особливістю виявилось невживання автором інтервалів між словами в мовленні персонажів, образно передає емоційний настрій героя, його збуджений стан. Поєднання безлічі слів в одне створюють враження стрімкого безперервного мовного потоку, що йде з вуст персонажа:

„Ich hätte lieber selbergehensollen, hatsiewas gesagtwegen Anschreibenoderso? Sind die Bienenstiche inordnung, warum sagstedenn nichts?“ [3]

„Also nichtbeiden Präsidenten! Danneben woanders. Wohastedasgeldge – stöhlen? Sagdiewahrheit! Ehedie Polizeikommt! Alleindergasse wissenbescheid! Sagdie Wahrheit!“ [3]

У мові філософської казкової повісті, крім порядку слів, можна помітити вживання й інших синтаксичних засобів мови, наприклад, інфінітивних зворотів:

Um sein Glück zu genießen

Ihr Sohn schlürfte folgsam hinaus, ohne ein Wort an Timm zu richten.

Pferdegetrappel war zu hören; die Zuschauer fingen zu rufen und zu lärmen an; und die Stiefmutter und Erwin stürzten davon, um hinter Zylindern, Hüten und Schleiern einen Blick auf die Pferde zu erhaschen. [3]

У результаті аналізу твору на синтаксичному рівні, можна відзначити, що в казково-філософській повісті Джеймса Крюса «Тім Талер або Проданий сміх» основними параметрами речення, що приймають на себе додаткове навантаження та актуалізуються в художньому тексті, є довжина й структура речення. Вжиті у творі експресивні синтаксичні конструкції є типовими засобами, які використовуються різними авторами задля досягнення певної мети, наприклад, логічного посилення, опису, підвищення чи зниження динамічності мовлення, імітації живої мови, надання тексту певного ритму.

Отже, синтаксис в казковій повісті є засобом і формою створення образів, засобом вираження задуму автора. А індивідуально-художній стиль письменника являє собою систему мовних засобів, що виникають у результаті відбору й творчого застосування граматичних явищ мови не лише для вираження певного змісту, але й для естетичного впливу на читача.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Стилїстика української мови: Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; За ред. Л. І. Мацько. — К.: Вища шк., 2003. — 462 с
2. Кухаренко В.А. Інтерпретація тексту. Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови. – Вінниця, НОВА КНИГА, 2004. – 272 с.
3. James Krüss. «Timm Thaler oder Das verkaufte Lachen». Verlag: Friedrich Oetinger. Hamburg. 206 S.

Демків Ю.М.

викладач кафедри
практики англійської мови
Дрогобицького державного
педагогічного університету
ім. І.Франка

ОСНОВНІ ЛЕКСИЧНІ ТА ОРФОГРАФІЧНІ ВІДМІННОСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО І БРИТАНСЬКОГО ВАРІАНТІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

The article is devoted to the lexical and spelling differences of British and American English. The major vocabulary and spelling peculiarities of these variants were systematized. It was analyzed that the regional varieties of the English language are characterized by the tendencies of divergence and convergence.

Key words: Standard English, regional variant, dialect, lexical difference, spelling difference, divergence, convergence.

Англійська мова набула значного поширення завдяки колонізації Британською імперією великої кількості територій. Відтак вона стала національною в таких країнах як Великобританія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія. Вона також має офіційний статус в Індії, країнах Африки, островах Атлантичного, Тихого та Індійського океанів.

Всі ці національні варіанти англійської мови мають багато спільного, проте між ними існує чимало відмінностей. Такі мовні відмінності зумовлені соціокультурними і територіальними особливостями, історичними передумовами, впливом місцевих діалектів, і іншими чинниками, які, в свою чергу, призвели до варіативності і відхилень від стандартів у словниковому складі, орфографії, фонетиці і граматиці англійської мови [5].

Сучасна лінгвістика розрізняє територіальні варіанти національної мови і її місцеві діалекти. Стандарт англійської мови – це мова, яка викладається в школах і університетах, використовується засобами масової інформації, якою розмовляють освічені люди; це така форма англійської, яка є сучасною і літературною, по суті, є уніфікованою і загальноприйнятою, де б вона не використовувалася [1, 148]. Її словниковий склад має певні відмінності, що притаманні для місцевих діалектів – слова діалектизми. Місцеві діалекти або різновиди англійської мови, характерні для різних регіонів, не мають стандартизованої літературної форми. Регіональні ж різновиди навпаки мають літературну форму і називаються варіантами. Двома основними варіантами англійської мови є американський (American English) і британський (British English) [5, 61]. Проте, Американський варіант не є окремою мовою, як вважають деякі американські дослідники (Х. Менкен) [9], оскільки він не має ні власної граматики, ні окремого вокабуляру. З лексичної точки зору ми можемо говорити лише про наявність гетерогенної групи американізмів.

Актуальність теми. В останні десятиліття значно посилювався вплив американського варіанту на різні сфери суспільного життя, зокрема, на засоби масової інформації, комп'ютерні технології, науку, освіту, торгівлю, медицину та ін. Крім цього, глобалізація посприяла зв'язку між мовцями представниками обох варіантів, а посилення доцентрових тенденцій спричинили розмивання кордонів між варіантами, поступовий перехід одного варіанту в інший. Це явище викликає інтерес з боку лінгвістів і перекладачів завдяки значному попиту на англійську мову на світовому ринку.

Мета роботи дослідити лексичні і орфографічні особливості американського та британського варіантів. **Завданням** цієї науково-дослідної роботи є систематизація та характеристика основних лексичних і орфографічних відмінностей британського і американського варіантів англійської мови.

Американський варіант англійської мови відрізняється від британського в першу чергу своєю лексикою. Говорячи про історичні причини цього розходження, важливо зазначити, що американський варіант базується на мові завезеній на новий континент в часи перших поселенців ще в 17 ст. Американський вокабуляр понад чотири століття розвивався більш-менш незалежно від британського словникового складу і був під впливом нового середовища [1, 147].

Загалом всі лексичні відмінності між двома варіантами можна поділити на такі категорії:

1) Слова, які не мають еквівалентів у британському варіанті: *drive-in* – «ресторан для автомобілістів (їжу подають прямо в автомобілі); кіно для автомобілістів просто неба», *dude ranch* – «ранчо, пристосоване для прийому відпочиваючих; ферма-пансіонат» [7].

2) Слова, які в британському варіанті були замінені відмінними американськими одиницями для позначення того самого поняття, предмета, явища. Візьмімо, наприклад, кухонне приладдя. Американці використовують такі слова як *can opener* – «консервний ніж», *cutlery* – «столові прибори», *dishpan* – «посудина для миття посуду», *stove* – «плита, піч», *waste basket* – «сміттевий ящик», *fish slice* – «лопаточка», а британці мають такі відповідники як: *tin opener*, *silverware*, *washing up bowl*, *cooker*, *waste bin*, *spatula* [7; 8].

3) Слова, які мають інше семантичне значення в британському і американському варіантах. Ці лексичні відмінності можуть викликати непорозуміння, оскільки відбулася зміна значення слова в аналізованих варіантах. Наприклад, *subway* в США означає «метро», а у Великобританії – «підземний перехід». Аналогічна заміна відбулася зі словом *cupboard*, яке має різні значення в двох варіантах англійської. Британське *cupboard* означає «стінна шафа для речей, одягу», тоді як в американському варіанті це – «кухонна шафка, сервант». Вони б були дуже здивовані, якби ви попросили покласти ваш одягу в *cupboard*, оскільки на позначення цього предмету в них існує інше слово *closet*.

Слово *junper* для британців означає в'язаний светр з довгими рукавами, а для американців – сарафан, сукня без рукавів, яка носить поверх сорочки чи блузи. Британське *vest* – «майка» – по-американськи *undershirt*, а те, що американці називають *vest* це – по-британськи *waistcoat* – «жилет». Слово *pavement* в першу чергу означає «дорожнє покриття; матеріал для мощення». Вторинне значення цього слова

в Британії є «тротуар». Американці ж використовують слово *sidewalk* на позначення тротуару, а слово *pavement* в них означає «дорога, проїжджа частина». Хоча кількість слів цієї категорії загалом не така вже й велика, вони можуть призвести до непорозуміння в певних побутових ситуаціях.

4) Словосполучення, ідіоми, сталі вирази, в яких відбувається заміна одного із компонентів. Проте така заміна не призводить до зміни значення вислову. Наприклад, *keep tabs on* (AmE) – *keep check on* (BrE) – стежити за кимось; *take something with a grain of salt* (AmE) – *take something with a pinch of salt* – (BrE) – «не сприймати все на віру, частково вірити»; *a drop in the bucket* (AmE) – *a drop in the ocean* (BrE) – «капля в морі, маленька кількість»; *knock on wood* (AmE) – *touch wood* (BrE) – «стукати по дереву, щоб не накликали біду»; *have a shower* (AmE) – *take a shower* (BrE) – «приймати душ» [7; 8] та ін. Дієслово *to ride* – «їздити верхи» в стандартному варіанті англійської поєднується з такими іменниками як *a horse*, *a bicycle* і рідко вживається в поєднанні з іншими видами транспорту. Для американського варіанту поєднання такі як *to ride in a boat* або *to ride on a bus* є типовими.

Слід зазначити, що в словниковому складі британського та американського варіантів найбільшими за обсягом є друга і третя категорії слів. До них належать відмінні лексичні одиниці для позначення однакових явищ, понять і предметів, а також ті слова, які змінили своє семантичне значення. Такі слова трапляються в різних сферах – побуті, кулінарії, техніці, комп'ютерних технологіях, медицині, спорті, сфері розваг, нумерації.

Для демонстрації лексичних відмінностей у британському і американському варіантах наведемо приклади з таких сфер суспільного життя як транспорт і кулінарія.

В транспортному вокабулярі можна натрапити на низку відмінностей. Нагадуванням того, що британці їздять на протилежній стороні дороги ніж американці, є також відмінність у назвах доріг. У Великобританії термін *outside lane* позначає швидкісну полосу, найближчу до центру дороги, а термін *inside lane* стосується полоси ближчої до краю дороги. В американській англійській ці терміни мають протилежне значення [2; 3].

Британці частіше використовують вираз *to take a couch* – «їздити на автобусі», американці – *to take a bus*. Слово «метро» теж відрізняється в цих варіантах, британське *subway* чи *tube* має американський еквівалент *underground*. Американські слова *railway* – «залізниця», *baggage car* – «багажний вагон», *cafe car* – вагон-буфет, *one-way ticket* – «квиток в один бік», *round-trip ticket* – «квиток в обидва кінці», мають наступні британські відповідники *railroad*, *baggage van*, *buffet car*, *single ticket*, *return ticket*, і *railway carriage*. Відмінності назв транспортних засобів є значними, наприклад, американські *motorcycle* – «мотоцикл», *station wagon* – «багатомісний автомобіль фургонного типу, мікроавтобус» чи *truck* – «мотоцикл» на противагу британським *motorbike*, *estate (car)* і *lorry*. Назви складових частини автомобіля суттєво відрізняються в цих варіантах. Ось лише декілька прикладів такої відмінності. Американський варіант слів *hood* – «капот», *parking light* – «передня фара», *licence plate* – «номерний знак автомобіля», *tail-light* – «габаритна задня фара», *emergency brake* – «екстрене, запасне гальмо», *gas pedal* – «педаль газ», *windshield* – «лобове скло», *fender* – «крило», *trunk* – «багажник» буде мати такі британські еквіваленти *bonnet*, *sidelight*, *number plate*, *rear light*, *handbrake*, *accelerator*, *windscreen*, *wing*,

boot [7; 8]. Цей перелік ще довго можна продовжувати, ми ж маємо на меті навести лише найбільш очевидні відмінності.

Кулінарні рецепти найкраще демонструють розбіжності в назвах їжі і кулінарної термінології. Наприклад, «сухе печиво, крекер» – *biscuit* (BrE) і *cookie* (AmE). Назви овочів і фруктів теж відмінні: американські *eggplant* – «баклажан» і *blueberry* – «чорниця» в британському варіанті є *aubergine* і *bilberry*. Серед інших прикладів американські *chop* – «відбивна котлета», *ground meat* – «м'ясний фарш», *tenderloin steak* – «вирізка», які в британському варіанті називаються *cutlet*, *minced meat*, і *fillet steak* [1,79].

Американці і британці мають однакові слова на позначення таких різновидів м'яса як яловичина, свинина, ягнятина, проте спостерігаються відмінності у назві специфічних м'ясних страв, приготованих з цього м'яса. Наприклад, страва, яку британці називають *joint* – «великий шматок м'яса, такий як нога ягняти, свинячий попереk, приготований у духовці, що подається з овочами і картоплею» є відома під назвою *roast* в США. Більшість американців були б дуже здивовані почути, що недільний *joint* це британська сімейна традиція. Оскільки для них слово *joint* означає не щось таке, що люди запікають, а те, що вони курять – «сигарета з марихуаною» [2].

Аналізуючи орфографію американського і британського варіантів, також можна простежити характерні розбіжності. У американському варіанті типовою є тенденція спрощеного написання слів. Завдяки чому правопис більше відповідає вимові слова. Деякі з цих змін були запропоновані лексикографом Ноем Вебстером, автором «Американського словника англійської мови».

Наведемо приклади основних відмінностей американської орфографії:

- написання *-or* замість *-our*: *humor, neighbor, honor, color* (Am.E.) – *humour, neighbour, honour, colour* (Br.E.) тощо;
- написання *-er* замість *-re*: *meter, center, theater* (Am.E.) – *metre, centre, theatre* (Br.E.) тощо;
- спрощене написання таких слів *thru* (Am.E.) замість *through* (Br.E.), *plow* (Am.E.) – *plough* (Br.E.), а також *ax* (Am.E.) замість *axe* (Br.E.), *story* (Am.E.) – *storey* (Br.E.) тощо;
- спрощення подвоєння приголосних в американському варіанті: *traveler, jewelry, wagon, councilor, fagot* (Am.E.) – *traveller, jewellery waggon, councillor, faggot* (Br.E.) тощо;
- заміна літери *e* на *i*: *gasolene, enclose, ensnare* (Am.E.) – *inclose, insnare, gasoline* (Br.E.) тощо;
- заміна літери *y* на *i*: *tire, siphon* (Am.E.) – *tyre, syphon* (Br.E.) тощо;
- заміна літери *s* на *s*: *license, defense, pretense, offense* (Am.E.) – *licence, defence, pretence, offence* (Br.E.) тощо;
- заміна літери *i* на *y*: *gayety, dryly* (Am.E.) – *gaiety, drily* (Br.E.) тощо.
- заміна *-ise* на *-ize*: *organise, realise, recognise* (Br.E.) – *organize, realize, recognize* (Am.E.) тощо.
- заміна буквосполучень *ae/oe* на *e*: *anemia, diarrhea, esthetics* (Am.E.) – *anaemia, diarrhoea, aesthetics* (Br.E.) тощо.
- закінчення *-e* і *-ue* у словах французького походження часто опускається в американському варіанті: *catalog, program, dialog, check* (Am.E.) – *catalogue, programme, dialogue, cheque* (Br.E.) тощо.

Регіональна варіативність англійської мови характеризується такими тенденціями як дивергенція і конвергенція. З одного боку, відмінність зовнішнього соціокультурного фону спричиняє особливості, характерні для регіональних форм, які утворюють опозиції розрізнявальних елементів на всіх рівнях. З іншого боку, внаслідок належності цих варіантів до єдиної комунікативної системи, завдяки тісним і різноманітним зв'язкам між регіональними формами, глобалізації, впливу засобів масової інформації, відбувається зближення варіантів мови, їх конвергенція. Саме тому слова, які були колись винятково американізмами, сьогодні проникають в усне і писемне мовлення британців. Дивергентні та конвергентні процеси визначають значною мірою внутрішні суперечності в системі негомогенної мови і динаміку її розвитку [4, 10-12].

Отже, ґрунтовне лінгвістичне дослідження лексичних і орфографічних відмінностей стандартної літературної мови від інших варіантів, в нашому випадку від американського варіанту, сприятимуть досконалому вивченню мови іноземцями, оволодінню тонкощами цього варіанту, ознайомленню з лінгвокраїнознавчим аспектом, а також розпізнаванню цього діалекту при контакті з носіями мови.

Література

1. Бабенко А.П., Христенко Е.В. Американский вариант английского языка. – Харьков: Рубикон, 1991. – 256 с.
2. Євдокимов М. С., Шлеев Г. М. Короткий довідник американо-британських відповідностей. – М., 2000. – 96 с.
3. Зацный Ю.А. Особенности влияния американского варианта на британский на лексико-семантическом уровне. Автореф. дис... канд. филол. наук. – К., 1975. – 56 с.
4. Кріцберг Р. Я. Дивергенція та конвергенція регіональних варіантів англійської мови: Автореф. дис... д-ра філол. наук. – К., 2001. – 32 с.
5. Швейцер А. Д. Очерки современного английского языка в США. – М.: Высш. школа, 1963. – 215 с.
6. Mencken, H.L. The American Language / H.L. Mencken. – New York, 1992. – 777 p.
7. Webster, Noah. American Dictionary of the English Language (American Christian history education series). – Editorium, 2010. – 828 p.
8. Concise Oxford English Dictionary. Oxford, England: Oxford University Press, 2011. – 1728 p.

Мазур Ю. Я.

кандидат педагогических наук,
кафедра практики иностранной речи
та методики викладання,
Хмельницький національний університет

ФУНКЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

Ключові слова: професійна іншомовна компетентність, фахова підготовка, вчитель гуманітарного профілю, функції, якості особистості.

Key words: professional foreign language competence, professional training, teacher of Humanities, the functions of the individual.

Сучасний період зміни політичної, культурної, економічної та освітньої парадигм вимагають підготовки нового покоління фахівців здатних швидко реагувати на запити суспільства, ефективно налагоджувати зв'язки та співпрацювати з іноземними колегами. У таких умовах знання іноземних мов виступає ключовим засобом співпраці на всесвітньому ринку праці.

Поняття професійної іншомовної компетентності стало об'єктом наукових розвідок багатьох науковців (О. Аршавська, Л. Бахман, Н. Ізорія, М. Кенел, В. Ключко, В. Сафонова, М. Свейн, Ю. Солодовнікова).

Зміст та функції професійної іншомовної компетентності майбутніх учителів гуманітарного профілю визначається метою її розвитку та вимогами фахової підготовки майбутніх учителів гуманітарного профілю. Наповнення змісту професійної іншомовної компетентності зазначених вище фахівців відбувається на засадах нового закону «Про вищу освіту» (2014) [4] та Програми з англійської мови для професійного спілкування, в якій іноземна мова розглядається не як набір окремих елементів, а як інтегрований синтез знань, умінь та навичок [5, 18]. Відтак, формування професійної іншомовної компетентності відбувається на основі набуття знань та комплексу мовленнєвих умінь.

Професійна іншомовна компетентність виявляється у функціях, котрі вона забезпечує. Зазначена компетентність є умовою формування ціннісних орієнтацій, мотивації, особистісної спрямованості майбутнього вчителя, оскільки кожен педагог прагне самореалізуватися у власній діяльності, проявити набуті знання, уміння, навички, завоювати авторитет у своїх колег і самого себе. Це вказує на *мотиваційно-спонукальну функцію* компетентності.

Сформована професійна іншомовна компетентність майбутнього вчителя гуманітарного профілю забезпечує пізнавальну й когнітивну активність майбутнього фахівця. Це реалізується в засвоєнні студентом акумульованого людством досвіду, поглибленні власного комплексу фахово-значущих компетенцій, розширенні когнітивних здібностей, логічного та абстрактного мислення, ерудиції, кругозору, спрямованості на подальший особистісний інтелектуальний розвиток. У зазначених аспектах виявляється *гностична функція* професійної іншомовної компетентності.

Професійна іншомовна компетентність виявляється також у готовності до подолання труднощів, які виникають у процесі професійної, зокрема й іншомовної діяльності, здатності до мобілізації власних сил, витривалості, наполегливості, цілеспрямованості. Це свідчить про *емоційно-вольову функцію* компетентності в структурі особистості. Визначення власних пріоритетів, ідеалів і мотивів, цілісну оцінку самого себе як особистості, характеризують *ціннісно-рефлексивну функцію* професійної іншомовної компетентності.

Комунікабельність, відкритість до спілкування та міжособистісної взаємодії з представниками різних культур – це ознаки *комунікативної функції* компетентності. Варто зазначити, що в комплексі функцій ключовою є *діяльнісна функція*, оскільки професійна іншомовна компетентність включає також уміння вирішувати комунікативні завдання, планувати власну діяльність, що характеризується ефективністю і якістю. Функції професійної іншомовної компетентності внутрішньо зумовлені її структурою [2; 3].

Оскільки компетентність – це фундамент успішної професійної діяльності, структуру професійної іншомовної компетентності майбутнього вчителя гуманітарного профілю варто співвідносити зі структурою професійної діяльності, компонентами якої є: формування мотиву, потреби, проектування діяльності, вибір способу здійснення діяльності, реалізація дій [1]. З іншого боку, крім діяльнісного підходу до формування змістового наповнення вищезазначеної компетентності, необхідно розглянути і людинотворчий підхід.

Таким чином, аналіз функцій професійної іншомовної компетентності майбутнього фахівця-філолога сприяє ґрунтовнішому усвідомленню та розробці інноваційних технологій формування зазначеної якості молодого науковця у процесі його підготовки у вищому навчальному закладі, максимально використовуючи можливості освітнього середовища.

Література

1. Байденко В. И. Компетенции в профессиональном образовании. К освоению компетентностного подхода: дайджест / В. И. Байденко // Психология обучения. – 2005. – № 71. – С. 5–7.
2. Виленский В. Я. Технологии профессионально-ориентированного обучения в высшей школе: учеб. пособ. / В. Я. Виленский, П. И. Образцов, А. И. Уман ; под ред. В. А. Сластенина. – М. : Пед. о-во России, 2005. – 192 с.
3. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 2. – С.17–24.
4. Про вищу освіту: Закон України // Урядовий кур'єр. – 2014. – С. 7–18.
5. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок [та ін.]. – К.: Ленвіт, 2005. – С. 18.

Чорна О.О

К.П.Н кафедри англійської мови
та методики викладання іноземної мови
Мелітопольський державний
педагогічний університет

Семенюк І.І.

студентка кафедри психології

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Ключові слова: мотиваційна діяльність, функція, комунікативно-пізнавальна діяльність, самоосвіта.

Як відомо, активність у засвоєнні інформації в дітей відбувається на основі їх власних поглядів та інтересів, що є основним засобом мотивації навчальної діяльності. При цьому необхідно враховувати особистісну індивідуалізацію учнів, співвідносити мовні дії з їх реальними почуттями, думками й інтересами.

У міру накопичення лексичних одиниць багато дітей потребують зорової опори тому сприймати тільки на слух вкрай важко. Особливо це стосується тих дітей, у яких зорова пам'ять розвинена краще слуховий пам'яті. Ось чому так актуально читання.

Читання є одним з найважливіших видів комунікативно-пізнавальної діяльності учнів. Ця діяльність спрямована на вилучення інформації з письмово фіксованого тексту. Читання виконує різні функції: служить для практичного оволодіння іноземною мовою, є засобом вивчення мови і культури, засобом інформаційної та освітньої діяльності та засобом самоосвіти. Як відомо, читання сприяє розвитку інших видів комунікативної діяльності. Саме читання дає найбільші можливості для виховання і всебічного розвитку школярів засобами іноземної мови.

При навчанні читання на початковому етапі важливо навчити школяра правильно читати, тобто навчити його озвучувати графеми, витягувати думки, тобто розуміти, оцінювати, використовувати інформацію тексту. Ці вміння залежать від того, з якою швидкістю читає дитина. Під технікою читання ми розуміємо не лише швидке і точне співвіднесення звуку і букви, але і співвіднесення звукобуквенних зв'язків із смисловим значенням того, що дитина читає. Саме високий рівень оволодіння технікою читання дозволяє досягти результату самого процесу читання – швидкого і якісного вилучення інформації. Однак, це неможливо, якщо школяр недостатньо володіє мовними засобами, не вміє або неправильно відтворює звуки.

Отже, навчання техніки читання вголос є на початковому етапі і метою і засобом навчання читання, тому що дозволяє управляти через зовнішню форму формуванням механізмів читання, дає можливість зміцнити проізоносительную базу, що лежить в основі всіх видів мовленнєвої діяльності.

Мова текстів, запропонованих для читання повинна бути доступною. Від дотримання цієї вимоги залежить успішність читання як мовленнєвої діяльності,

оскільки лише в цьому випадку увага читача може бути сконцентрована на змісті тексту [6,38-39].

Оцінюючи мовну трудність тексту, усі дослідники виділяють два фактори: його лексичну та граматичну характеристики [34-35].

Щодо лексичного складу тексту, то вчені встановили, що наявність у ньому незнайомого для читача матеріалу впливає на процес читання, але цей вплив не такий прямолінійний, як вважали раніше. Його вплив різний у різних умовах читання і залежить від:

- а) кількості нових слів;
- б) їхньої якісної характеристики;
- в) їхньої ролі в передаванні змісту тексту;
- г) мети читання.

При цьому всі фактори діють одночасно, і для одного може нейтралізувати чи посилити вплив іншого. Так, експериментальні дослідження свідчать: можна зрозуміти загальний зміст тексту, не звертаючись до словника, навіть якщо він містить до 25% незнайомих слів (див., наприклад, Кличнікова З.І. та інш.); два-три слова на сторінку читач взагалі не помічає, якщо вони не є смисловими; наявність до 10% нових слів не заважають повному та чіткому розумінню тексту без словника якщо їх значення підказує форма слова чи контекст, а читач може виявити їх значення.

У процесі навчання йде постійне нагромадження словникового запасу в кожний окремий момент відомі їм слова мають різний індекс суб'єктивної частоти.

Якщо в тексті багато лексичних одиниць, які, хоч і відомі, але ще мало зустрічались учню, то такий тест може бути складнішим за той, у якому є невелика кількість нових слів. Тому при оцінці лексичної складності тексту слід брати до уваги не лише наявність нових слів, але й її якісну характеристику відомого учневі словника.

Що ж стосується граматичної складності тексту, то слід зауважити, що при визначенні доступності мови тексту на іноземній мові для недосвідчених читачів необхідно враховувати такі фактори, як середня довжина речень, співвідношення простих і складних речень, складність їх структур. Багато труднощів викликають ті з них, що не мають аналогів у рідній мові (He is much spoken of; I'd like you to come), або яскраво виражених зовнішніх ознак (a dancing girl, a dancing hall), а також допускають двояке розуміння (a small kitchen table; He saw her working in the garden).

Текстам для читання іноземною мовою притаманна ціла низка функцій, які сприяють успішному оволодінню цієї мовою. В методиці виділяють кілька головних функцій іншомовного тексту:

1) Функції збагачення і розширення знань учнів, головних чином лексичних. У процесі читання учні отримують завдання знайти певні слова чи словосполучення і визначити їх значення, знайти і вписати слова чи структури за якоюсь конкретною ознакою, назвати слова, які були використані в певній ситуації, і т.ін.

2) Функція тренування, мета якої полягає в тому, щоб засвоїти лексико-граматичний матеріал, з одного боку, а з другого – забезпечити учням вправлення в читанні і використання певного мовного матеріалу у відповідях на запитання вчителя, у процесі вільного переказу змісту чи в переказі, близькому до тексту.

3) Функція розвитку усного мовлення учнів на основі прочитаного тексту: переказ тексту своїми словами, драматизація окремих епізодів, придумування

продовження фабули тексту або іншого початку, бесіда за окремими проблемами, які розкриваються в тексти, тощо.

4) Функція розвитку силового сприйняття тексту – його розуміння. Завдання такого характеру спрямовані на перевірку розуміння окремих епізодів та всього тексту, знаходження різних смислових та формальних елементів, які полегшують процес розуміння, виконання вправ, котрі допомагають переборювати труднощі, що виникають на шляху розуміння тексту (Методика начання іноземних мов у середніх навчальних закладах).

Дуже часто під час читання учні на початковому етапі навчання роблять помилки через те, що мислять згідно з будовою рідної мови. Наприклад, учень читає: "Our vacations began.." або "Last vacations..." тому, що в українській мові слово канікули вживається лише в множині, на відміну від англійської, де воно має форму однини.

Іноді особливо на початковому етапі навчання, учні прагнуть самостійно узагальнити певні особливості іноземної мови, про які вони дізналися раніше. Так, засвоївши, що буквосполучення ea читається як [i:] в словах "read", "beat", "seam", "sea", вони використовують це правило надалі під час читання таких слів як "deaf", "dead", "break". Тобто це такий випадок, коли попередні знання можуть привести до помилок, оскільки дуже часто рішення відзначається неправильними міркуваннями [4,91-94].

На початковому етапі учні перш за все повинні оволодіти мовленнєво-звуквою символікою іноземної мови як засобом читання. Основне завдання – прочитати слово на коротку фразу. Для цього необхідно:

- а) впізнання окремих літер;
- б) знання сприйнятих літер;
- в) усвідомлення прочитаних слів як певного смислового цілого.

Усі ці операції вирішуються на основі нової літеро-звуквої системи, оволодіння якою вимагає від учнів певних зусиль. Причому їм доведеться здолати інтерферуючий вплив рідної мови. Звідси виникають помилки, про які вже говорилося вище. Завдання вчителя на цьому етапі полягає у тому, щоб не лише навчити учнів користуватися новою для них системою символів, але й запобігти можливим помилкам цього використання [3,152].

Таким чином на початковому ступені (5-6 класи) основним завдання є розвиток навичок читання у голос і про себе/мовчки і досягнення швидкості читання. Це включає роботу з укріплення асоціацій між буквами і звуками, формування зорографічних та слухомоторних зв'язків, які сприяють миттєвому впізнаванню і розумінню значень слів; розширення поля читання, синтагматичного членування речень та встановлення синтагматичних зв'язків між компонентами речення і цілими реченнями тексту; розуміння змісту навчальних і скотів, що побудовані на засвоєному матеріалі. У зв'язку з цим розуміння змісту прочитаного можливе без мовного чи смислового аналізу.

Техніка читання передбачає гарну вимову написаного, швидкість і точність встановлення буквенно-звуків відповідностей, чіткість застосування правил читання, вміння прогнозувати розгортання мовного матеріалу, володіння синтагматичним членуванням речення та правильне його інтонування. Усі ці елементи техніки читання повинні характеризувати як читання вголос, так і читання про себе.

Список використаних джерел

1. Англійська межа у спілкуванні: Підручник для 5 класі») середньої школи / Кол. авторів під керівн. П.К. Скляренко, – К: Осипа, 19%, 416
2. Беляев Б.Н. I Психологические основы усвоения лексики иностранного языка пособие для преподавателей и студентов. Мл Просвещение, 1961
3. Бочарова I.Н. Игры на уроках английского языка на начальной и средней ступенях обучения. – ИЯШ, 1996, №3, с, 50-55,
4. Возрастная и педагогическая психология. Учебное пособие для студентов педагогических институтов. Под ред. проф. А. В. Петровского. М.: Просвещение 1973.
5. Вишневський О.І. Довідник учителя іноземної моим. К.: Радянська школа, 1982 152 с.
6. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам г. школе. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с. – (Библиотека учителя иностранных языков).
7. Клементьева Т.Б., Монк Б. Счастливый английский, ки. I.: Учебник для 5-6 классов средней школы / М.: Просвещение, 1992. – 416 с.
8. Клычникова З.И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке: Пособие для учителя. – 2-е изд., испр. – М.: 1 Просвещение, 1983.
9. Лейтес Н.С. Умственные способности и возраст. М.: «Педагогіка», 1971. – 280 с.
10. Рогова I В., Верещагина Г.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 19Х8,- 244 с.
11. Рогова I В. и др.. Методика обучения иностранным языкам а средней школе /I В. Рогова. Ф.М. Рабинович, Т.Е. Сахарова. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с. – (Библиотека учителя иностранных языков).

Брода М. В.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри практики англійської мови
Дрогобицького державного
педагогічного університету
імені Івана Франка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВНЗ УКРАЇНИ

Ключові слова: методологічний підхід, підготовка вчителя, англійська мова, ВНЗ України, особистісно орієнтована модель навчання, компетентність студентів.

Keywords: methodological approach, teacher training, English language, universities of Ukraine, personality-oriented teaching model, student competence.

Реформування змісту вищої педагогічної освіти передбачає врахування стратегії, яка б відповідала новому педагогічному мисленню, істотні зміни насамперед у змісті навчальних дисциплін, в т.ч. англійської мови. Сучасна педагогічна парадигма організації вивчення англійської мови має стосуватися не лише стратегії розвитку вищої педагогічної освіти України, але й також її зорієнтованості на інтеграцію європейської освіти та забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ України.

Для обґрунтування чітких стратегічних орієнтирів щодо визначення змісту сучасної педагогічної підготовки фахівців важливо враховувати соціальне замовлення та пріоритети, закладені у всіх нормативних документах, що реалізують державну політику у сфері освіти, нові підходи щодо розкриття ідей, що ведуть до реформування вищої педагогічної освіти. Оскільки створення фундаменту таких змін потребує визначення певної сукупності підходів, методологій чи принципів організації вивчення англійської мови, що у філософії прийнято позначати парадигмою, то передовсім важливо усвідомити необхідність іншого типу педагогічного мислення, а розв'язання проблем педагогічної підготовки фахівців у ВНЗ необхідно шукати у змісті гуманітарної педагогічної парадигми.

Поєднуючи все традиційне з тим, що породжене новими умовами життя суспільства, сучасна педагогічна освіта враховує пріоритетні, тобто першочергові, проблеми, які поставлені процесами перебудови та оновлення освіти. Нове мислення не може ігнорувати того, що й сам педагог далеко не завжди є суб'єктом педагогічного процесу, особливо в умовах командної ієрархії керівництва освітніми закладами. Для педагога, свідомість якого звільнилася від стереотипів старого мислення, найбільшу цінність має не послух студента, а його моральні якості, самовизначення, прагнення вдосконалюватися, що веде до найповнішої самореалізації в житті.

Демократичні особливості перебудови змісту підготовки фахівців у системі вищої педагогічної освіти розкриваються в контексті Болонського процесу (В. Андрущенко, В. Кремень, А. Фурман [7] та ін.), важливих трансформаційних процесів у наповненні змісту навчальних дисциплін (І. Бех [1], О. Дубасенюк, О. Савченко

[3] та ін.). У галузі організації вивчення англійської мови працюють науковці В. Задорожна, М. Сосяк та ін., які розкривають важливі інноваційні процеси стосовно підготовки вчителя.

Звісно, це призводить до перегляду та відповідних змін у змістовій частині програм, підручників чи посібників, а також орієнтирів у навчальних дисциплінах (у т. ч. англійської мови), введення в методику вивчення цих дисциплін обов'язкової філософської підготовки, яка б забезпечувала практичну реалізацію необхідних підходів. Концепція В. Сагарди щодо цілісної методичної системи підготовки педагога в умовах університету передбачає впровадження програмно-цільового та діяльнісного підходів в організації самостійної роботи студентів, проведення істотних перетворень у організації індивідуальної освіти майбутніх фахівців [4].

Мета статті – розкрити істотні реформи у вивченні англійської мови у ВНЗ України, що потребують обґрунтування сучасної педагогічної парадигми як сукупності теоретичних і методологічних підходів до організації підготовки студентів до майбутньої діяльності, та охарактеризувати зміни, пов'язані з переходом до особистісно орієнтованої моделі навчання та забезпечення компетентності студентів.

За Н. Дем'яненко, сукупність теоретичних і методологічних підходів до побудови системи освіти на конкретному історичному етапі визначаємо як педагогічну парадигму [2, 256]. Зауважимо, що у вітчизняній педагогічній науці і практиці історично реалізувалися і продовжують втілюватися академічний, професійно орієнтований, професійно-технологічний і гуманітарний парадигмальні напрями розвитку освіти [2, 256 – 257].

Сучасні ВНЗ України задля засвоєння студентами соціального досвіду, та формування громадянина-патріота Української держави, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин прагнуть наповнити вищу освіту національним змістом. Разом з тим, українська освіта має орієнтуватися на перспективу, стратегічні цілі Української держави, а тому – забезпечувати умови для демократичної освіти, розвитку громадянського самоусвідомлення молодой людини, почуття власної національної гідності. Цим забезпечується можливість становлення особистості, яка бере на себе відповідальність за власну життєдіяльність, стає реальним суб'єктом вдосконалення суспільства, творцем свого самостійного життєвого вибору.

Формування нової методології освіти відзначено також такими особливостями, як поглиблення процесів інтеграції, глобалізації, урізноманітнення форм, типів вищої освіти; курс на формування стимулів до творчої діяльності, підвищення ролі вищої освіти в суспільстві, зростання масовості в оволодінні нею; концентрація в освіті інноваційних суспільних процесів тощо. Як вважає О. Савченко, аналіз таких філософських питань, як „відображення в освіті досягнень науки, співвідношення природничого і гуманітарного знання, ...освітніх систем у різні вікові періоди, ієрархія факторів формування особистості, спільні цілі освіти і виховання, вибір моральних і освітніх ідеалів тощо” потребує „належної філософської проробки питань освіти” [3, 20 – 21].

В умовах плюралістичного суспільства можуть пропонуватися різні методологічні підходи щодо педагогічного осмислення дійсності, оскільки складним вважається опис освітнього процесу одним способом. Звідси розгляд процесу підготовки вчителя у ВНЗ України уможливує ціла низка підходів до вивчення історичних явищ: *системного* (що дає змогу простежити історію формування змісту педагогіч-

ної освіти України, виявляти його залежність від соціального замовлення, політики урядів, розвитку теорії навчання і виховання тощо та здійснювати аналіз освітніх процесів у сучасних умовах), *аксіологічного* (який забезпечує виокремлення певних цінностей в історичному досвіді формування змісту педагогічної освіти у ВНЗ України, які втілюють соціально значущі погляди, уявлення, переконання, ідеали), *акмеологічного* (який забезпечує формування свідомості, творчих здобутків, що ведуть до самовдосконалення та майстерності, досягнення такого рівня професійного розвитку вчителя, компетентності студентів, які відповідають стандартам і якостям фахівця як суб'єкта майбутньої діяльності).

Окремо виділимо *технологічний* підхід, який стимулює використання нових технологій навчання, врахування різних інновацій. Забезпечення учасниками педагогічного процесу практичного використання у ВНЗ принципів засад організації спільної діяльності людей, прийняття рішень і стосується активності також *праксиологічний* підхід. Ці обидва підходи стимулюють до організації в підготовці вчителя англійської мови орієнтації на діяльність учнів, а не на їх інформатизацію. Тенденція демократизації, що виявляється у розвантаженні навчальних предметів інформацією, пристосуванні змісту інформації до умов діяльності і особливостей дітей, у застосуванні діяльнісного підходу до визначення змісту навчальних предметів, передбачає регулювання кількості інформації та змісту завдань самим педагогом, створення можливостей для самостійного вивчення предмету і велику увагу до розв'язування задач.

Звісно, принципи зміни стосуються вивчення усіх навчальних предметів, а особливо англійської мови. Усі предмети повинні забезпечувати підготовку до повноцінної життєдіяльності в інформатизованому суспільстві, підвищення якості та ефективності освіти. Проблема оновлення змісту освіти повинна розглядатися у зв'язку з активною участю студентів у навколишньому житті, пошуком засобів стимулювання самостійної творчої діяльності.

Для забезпечення якості вивчення англійської мови необхідно створити умови для систематичного виконання дій та операцій самостійно. Важливим засобом реалізації самостійної навчальної діяльності є виконання студентами письмових творчих робіт, участі у творчих дискусіях, рольових іграх, аналізі життєвих ситуацій тощо. Зміст функціонування сучасної вищої освіти пов'язаний із завданнями щодо визначення як інформації для самостійної роботи, так і задач творчого характеру. Тоді викладач виконує функцію не інформаційну, а управлінську і стає, по суті, консультантом у самостійному навчанні студентів: з'ясує проблеми, що виникають при опрацюванні матеріалу, допомагає студентам ліквідувати прогалини в підготовці тощо.

Важливою умовою досягнення таких цілей є високий рівень саморегулювання, і значне місце в системі роботи зі студентами займають індивідуальні заняття, на яких студенти мають можливість з'ясувати незрозуміле, отримувати консультації щодо самостійної роботи над темою, скласти чи перескласти підготовлену тему. В умовах масового навчання індивідуалізація як важливий орієнтир успішного забезпечення навчального процесу реалізується в рамках диференційованого навчання, що передбачає поділ усіх учнів на умовні групи з більш-менш однорідними психологічними характеристиками і однорідним рівнем підготовки.

У цьому зв'язку педагоги-практики наголошують на необхідності раціональної організації розумової праці, тому пропонують забезпечувати всі етапи побудови діяльності, використовувати прийоми активної роботи з матеріалом, який підлягає вивченню, оволодівати уміннями проводити смислове групування матеріалу, виділяти головне, складати план відповіді тощо. Це означає, що репродуктивна діяльність студентів повинна бути раціонально організована задля оптимального її співвідношення із творчою роботою. Як наголошує А. Фурман, підручник повинен бути засобом самореалізації розвивальної взаємодії учасників педагогічного процесу [5, 95], їх самотворення [5, 160 – 161], створювати умови для виконання різних завдань – від можливостей виконання роботи за зразком до проявів цілковитої самостійності [5, 154].

Якісне визначення змісту дисциплін, що забезпечують вивчення англійської мови ми пов'язуємо із включенням у підручники чи посібники творчих завдань студентам на аналіз, порівняння, узагальнення теоретичних положень, осмислення шкільної практики, пояснення й аргументацію своєї точки зору. Підручники і посібники нового покоління, у яких відображається оновлений зміст навчальних дисциплін, в т.ч. англійської мови, у таких умовах не буде виконувати роль інформатизації, а відповідатимуть новим підходам до навчання і виховання, сучасному педагогічному мисленню, демократичній структурі навчально-виховного процесу. Як зазначає А.Фурман, підручник стане в майбутньому важливим засобом самоорганізації розвивальної взаємодії усіх учасників навчального процесу [5, 95].

Розробкою змісту індивідуалізації та диференціації навчання і виховання, репрезентований *особистісно орієнтований* підхід, який акцентує увагу на індивідуальних особливостях особистості та засвідчує демократичну сутність навчальних і виховних впливів. Засвоєння досвіду реалізації творчого підходу до організації педагогічної діяльності забезпечує *креативний* підхід, який ставить акцент на становленні і розвитку творчого потенціалу студентів та зумовлює дослідницько-творчу активність студентів.

Антропологічний підхід передбачає засвоєння механізмів розвитку особистості, про які йдеться в усіх людинознавчих науках, *соціологічний* – допомагає враховувати стан суспільства, його потреби та прагнення, а *культурологічний* – визначається навчанням і вихованням на засадах гуманізації, створює умови для засвоєння людської культури та стимулює вивчення педагогічних дисциплін, що забезпечують якісну культурологічну підготовку студентів.

Звернемо увагу педагогів-практиків на *компетентнісний* підхід, який зобов'язує організувати педагогічну підготовку компетентних фахівців, спроможних входити в конкурентне середовище, спонукає до оволодіння різними напрямками компетенцій і допомагає людині бути конкурентоспроможною.

Як справедливо зауважує О. Савченко, „сучасне розуміння гуманістичних цінностей освіти спирається на антропологічні й соціокультурні координати”, адже людина – не засіб, а мета, і педагогічна реалізація таких цінностей передбачає належне оцінювання „природної основи людини” та „підвищення загальної культури особистості, прилучення до національних і загальнолюдських цінностей, а це вимагає посилення культурологічної спрямованості освіти” [3, 21]. Відтак педагог підкреслює важливість глобальної відповідальності людини за життя інших та формування у неї відповідного світогляду. „Старий гуманістичний іде-

ал, – підкреслює О. Савченко, – був пов’язаний з ідеями тотального управління людиною соціальними і природними процесами, які включали ідеї боротьби, придушення, оволодіння, панування. Новому розумінню ставлення до природи і людства відповідає не ідеал антропоцентризму, а ідея екоеволюції, спільної еволюції природи і суспільства” [3, 22 – 23].

Якщо компетентнісний підхід зобов’язує організувати педагогічну підготовку компетентних фахівців, спроможних входити в конкурентне середовище, то ринок, як підкреслюють педагоги-практики, вимагає відповідної підготовки в освітній діяльності зокрема вчителів із високими професійними компетенціями. Саме орієнтація на культурологічну підготовку вимагає компетентнісного підходу до визначення змісту педагогічної освіти – тут важлива не інформація, а справді компетентність, яка включає можливості людини та її вихованість.

Перехід до інших ідеалів, зміни в системі цінностей, суперечності між різними соціальними групами щодо визнання системи цінностей ведуть до моральних переорієнтацій кожної особистості та суспільства в цілому, до істотних змін у соціумі. У цьому контексті О. Савченко говорить про „адаптивні можливості освіти”, які передбачають формування умінь безконфліктного життя кожного в суспільстві.

Безперечно, комунікації активно застосовуються при вивченні англійської мови. Звідси необхідність для вчителя дбати про формування „уміння входити у групу взаємодію, добре володіти мовним, культурним словником суспільства” [3, 21]. Зауважимо, що цьому сприяє педагогіка толерантності, що реалізується під час вивчення англійської мови як вимога бути толерантним у спілкуванні, не нав’язувати своїх думок тощо. Повноцінної реалізації людини, а також побудови демократичних стосунків з іншими людьми не може бути без високого рівня почуття власної гідності учасників педагогічного процесу, оптимістичної атмосфери у їхньому оточенні та сформованого механізму самоконтролю.

Важливі джерела нововведень у сучасних навчальних закладах слід шукати також у практиці студентів, передовому педагогічному досвіді викладачів педагогічних дисциплін, системі управління навчальними закладами та педагогічним процесом, а також у публікаціях у пресі, радіопередачах тощо. Нові педагогічні технології, які надзвичайно цінні в плані розвитку студентів, створення умов для виконання індивідуальних завдань, вимагають певної матеріальної підтримки їх запровадження.

Отже, визначення педагогічної парадигми щодо організації вивчення англійської мови та реформування змісту відповідної сучасної підготовки фахівців передбачає поєднання інформатизації та творчості у забезпеченні різнобічного гармонійного розвитку особистості. Реформа у вищій школі пов’язується з утвердженням фундаментальності педагогічної освіти, гармонізації у ній науково-предметних і світоглядно-методологічних знань, і забезпечення творчої праці, самостійного пошуку, відчуття свободи, відповідальності за свої вчинки, що веде за собою вдосконалення системи підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів, передбачає насамперед перегляд пріоритетів у її побудові, керівництво їх самонавчанням і самовихованням. Вибір філософських засад навчання і виховання студентів спонукає до усвідомлення необхідності демократичних перетворень у суспільстві й освіті.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 3. – С. 5 – 14.
2. Дем'яненко Н. Педагогічна парадигма вищої школи України: генеза й еволюція / Наталія Дем'яненко // Філософія освіти. – 2006. – № 2 (4). – С. 256 – 265.
3. Савченко О. Цілі й цінності реформування сучасної школи / О. Савченко // Шлях освіти. – 1996. – № 1. – С. 20 – 23.
4. Сагарда В. Система підготовки педагога в університеті / Володимир Сагарда // Радянська школа. – 1991. – № 10. – С. 73 – 77.
5. Фурман А. Теорія і практика розвивального підручника: монографія / А. Фурман. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 288 с.

Хомчак О. Г.

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Б. Хмельницького

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ БАРВІНОК

Ключевые слова: символ, концепт, образ, інтерпретація, контекст

Key words: concept, context, image, interpretation, symbol

Вивчення асоціативного значення слова стало сьогодні одним з найбільш популярних і розроблених напрямів у дослідженні вербальних асоціацій. Асоціативний експеримент є одним із домінантних методів дослідження концептів культури. Оскільки асоціативний зв'язок як феномен визначається «само культурою в усьому її різноманітті – всіма знаннями, досвідом, у тому числі чуттєвим», вивчаючи асоціації, ми «апелюємо до неусвідомлюваного, глибинного шару нашої психіки» [2, с. 192].

На думку вчених, при асоціативному експерименті виявляються не лише загальні межі, але й національно-культурна специфіка когнітивного конструкта. Н. В. Уфімцева відзначає, що за допомогою методики асоціативного експерименту «можна судити про особливості функціонування мовної свідомості людини та способи побудови висловлювання, що зазвичай не виявляється іншими способами дослідження» [1, с. 67].

Суть асоціативного експерименту полягає в тому, що респондентам пропонується записати асоціативну реакцію, породжену на певні слова-стимули. Отримані дані є базою для створення асоціативного словника, який показує можливі зв'язки між словами в пам'яті носіїв мови. Слово в ньому представлено не у вигляді систематичного опису, як у граматиці або тлумачному словнику, а у вигляді асоціативно-вербальної моделі мовної свідомості.

Переконливою ілюстрацією цієї тези можуть бути результати, отримані нами при проведенні асоціативного експерименту серед студентів 1-4 курсів денної та заочної форми навчання філологічного й соціально-гуманітарного факультетів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, який здійснювався протягом 2014-2015 років. В експерименті взяло участь 300 студентів.

Інформантам було запропоновано дати асоціативну реакцію на слово-стимул *барвінок*. Асоціативне поле досліджуваного концепту після завершення обробки отриманих результатів набуло такого вигляду:

БАРВІНОК:

► квітка **166** [33,2]; вінок **34** [6,8]; садок **24** [4,8]; Україна **20** [4]; гарно, квіти **19** [3,8]; весна **14** [2,8]; синій **11** [2,2]; символ, тепло **9** [1,8]; літо, поле, сонце, червоний **8** [1,6]; рослина, сад, яскравий **7** [1,4]; голуба квітка, радість **6** [1,2]; в'ється, трава, фіолетовий **5** [1]; гарна, дерево, любов **4** [0,8]; зелений, кущі, колір, кохання, ніжність, са-

дочок, синій, яскраві кольори 3 [0,6]; «Барвіха», барвінок, веселка, весілля, гарний настрій, домівка, квітка яскрава, краса, ліс, метелики, наречена, ніжний, пісня, природа, свіжість, сім'я, танок, український танок, село, хлопчик, яскравість, 2 [0,4]; ансамбль, бабуся, багатокольоровий, барви, барвистий колір, барвистий, барвінок біля хати, батьківщина, біологія, блакитна квітка, блакитний колір, блакить, блідно-рожеве диво, букварик, в'юн, в'юнкий, в'юнкі зелені листя, веселе поєднання, веселий, весняний, вишиванка, відпочинок, вінок на голові у дівчини, вірність, вірші українських поетів, вітер, волошковий, газета, гай, гарна дівчина, гарна квітка з прекрасним запахом, гарна квітка, гарна синя квітка, гарний, гарно в'ється, гра дитяча, гриб, гурток, двері, дитинство, дитяча наївність, дитячий садок, дівчата, дівчина, дім, добробут, емоції, етнос, життя, журнал, запал, запах, затишок, зірочка, злагода, зустрічається в піснях, Іванко, іграшка, картина в шкільному коридорі, картина, квіточка, квітка на могилі, квітка на перелазах, квітка невеликого розміру, квітка України, квітнення, квітучий, килим, клумба, книга, колір, коло, кольоровий, контраст, коса, країна, криниця, кров, круглий, кучерявий, листок, листя, літній табір, ліщина, людина, мак, маленький, малина, малюнок, мама, мистецтво, мрії, мультик, муха, назва дитячого колективу, наївність, наречений, національність, оберіг, обруч, огорожа, оплетений, орхідея, очі, парубок, пахощі, пахучий, пелюстка, пісня «Несе Галя воду», пісня «Підемо разом по барвінок», плететься по землі, повітря, подвір'я, помада, порівняння з чимось гарним, посмішка, похорон, прекрасно, приємний запах, прогулянка, ранок, рідна земля, рідний дім, рідний край, різнокольоровий, різнотрав'я, річка, родина, рожева квіточка, розкішний, рушник, світло, свобода, свято, серіал, сесія, символ країни, символ любові, символ України, символіка, синь, солодкий запах, сонячний, соняшник, стелиться, стрічки, танок, танцювальна група, теплий, тин, українець, український вінок, український символ, український танок, фарби, фестиваль, хата, цікаво, цукерка, чари, чарівний, червона квітка, червона, червоне і чорне, червоне плаття, чистота, чотири пелюстки з великими полосами, чудова квітка, чудовий, школа, щастя, щось гарне, ягода, яскраво 1

За допомогою методу когнітивної інтерпретації представляємо отримані нами мовні одиниці у вигляді набору когнітивних ознак концепту *барвінок*, які розташовані в порядку зменшення їхньої частоти: **зв'язок із рослиною 209** (квітка 166; квіти 19; рослина 7; дерево 4; кущі 3; гриб, мак, малина, орхідея, різнотрав'я, соняшник, ягода 1); **зв'язок із символом 50** (вінок 34; символ 9; вінок на голові у дівчини, вишиванка, рушник, символіка, символ любові 1); **співвіднесеність із кольором 59** (синій 11; червоний 8; голуба квітка 6, фіолетовий 5; зелений колір, синій, яскраві кольори 3; барви, барвистий колір, барвистий, блакитний колір, блакить, блідно-рожеве диво, багатокольоровий, гарна синя квітка, колір, кольоровий, контраст, різнокольоровий, рожева квіточка, синь, червона квітка, червоне і чорне 1); **зв'язок із красою, яскравістю 44** (гарно 19, яскравий 7; гарна 4; квітка яскрава, яскравість 2; гарна квітка, гарний, порівняння з чимось гарним, прекрасно, розкішний, чарівний, чудова квітка, чудовий, щось гарне, яскраві квіти 1); **зв'язок із Україною 32** (Україна 20; український танок 2; батьківщина, вірші українських поетів, етнос, квітка України, країна, національність, символ України, українець, український вінок, український символ 1). Ці когнітивні ознаки складають *ядерну зону* концепту *барвінок*.

Навколоядерну зону концепту барвінок складають такі ознаки: зв'язок із дитинством 32, співвідношення із місцем, де росте квітка 26, зв'язок із почуттям, станом людини, 26, зв'язок із порою року 23, співвідношення із родиною, домівкою 15. У *ближню периферію* увійшли: абстрактні поняття 13, співвідношення зі світлом 12, співвідношення з людиною 11, асоціації з небесними світилами 9 тощо. *Дальня периферія*: співвідношення з мистецтвом 6, асоціації з запахом 6, співвідношення з піснею 5, назва частин рослин 4, зв'язок з навчанням 4, співвідношення з відпочинком 4, зв'язок з печатним виданням 4 тощо. *Крайня периферія* слову-стимулу барвінок є незначною.

Література

1. Уфимцева Н. В. Сопоставительное исследование языкового сознания славян // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. – Воронеж, 2001. – С. 65 – 71.
2. Фрумкина Р. М. Психолингвистика. – М. : Издательский центр «Академия», 2003. – 320 с.

ПЕРЕСКАЗ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СЛОВЕСНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Национальная система высшего образования находится под воздействием целого ряда тенденций, на каждую из которых она реагирует специфическим образом.

Концепция реформирования и модернизации системы высшего образования Республики Казахстан имеет своей целью переход от модели административного типа к либеральной модели образовательной системы, по примеру наиболее развитых демократических стран. Она предполагает, что XXI век станет новым цивилизационным этапом в развитии человечества, обозначаемым как постиндустриальное, или информационное, общество.

Основываясь на положениях Закона об образовании, можно понимать высшее образование как процесс обучения и воспитания, направленный на подготовку специалистов высшей квалификации, на овладение ими общими инструментальными, межличностными и специальными компетенциями, на формирование профессионального сознания, обеспечивающего активную социальную позицию субъекта, успешную творческую деятельность и саморазвитие в избранной сфере общественной жизни.

Необходимость конкретизации современной цели обучения иностранным языкам в вузе связана как с пониманием роли высшей школы в воспитании молодого поколения, от которого зависит будущее общества, так и с осознанием тенденций и приоритетов мирового развития.

Целеполагание при обучении иностранным языкам направлено на развитие у обучаемых коммуникативной компетенции. Обучение коммуникативному владению иностранным языком означает, что у обучаемых нужно развивать умение общаться на иностранном языке. Общение невозможно разделить на отдельно существующие сферы. Поэтому умение общаться одинаково важно как для социокультурной, так и для профессиональной сфер коммуникации.

Способность к иноязычному общению складывается из владения языковой базой, т.е. знаний всех аспектов языка фонетики, лексики, грамматики, а также коммуникативных умений обучаемых, связанных с умениями слушать и понимать иноязычную речь, говорить, читать и писать на иностранном языке.

Одним из умений, позволяющих в полной мере способствовать развитию коммуникативной компетенции студентов вуза, является умение составлять пересказ текста на иностранном языке.

Можно ли считать применение такого словесного метода инновационным подходом? Думается, что можно. Все зависит от того, как преподаватель использует данный метод. Ориентируется ли он на каждого студента индивидуально или дает общие рекомендации.

Пересказ текста является прекрасным упражнением, которое помогает учаемому осознать свое собственное отношение к прочитанному. Пересказ – это прекрасное средство для развития как логического, так и образного мышления.

По форме изложения пересказ представляет собой репродуктивный вид деятельности. Это объясняется тем, что пересказ всегда связан с исходным текстом, на основе которого он выполняется, а так же с тем, что его основная функция – приучить обучаемых правильно (с лексической и грамматической точек зрения), без искажения передавать чужую мысль. Предлагая студентам пересказать какой-либо текст, преподавателю следует подумать о цели такой деятельности. С точки зрения обучаемого, пересказывать текст «просто так» бессмысленно.

Для того чтобы пересказ получился, нужно составить план пересказа. В методике принято различать несколько типов пересказа:

- подробный;
- близкий к тексту;
- выборочный;
- краткий;
- творческий.

Студентам второго курса предлагается сделать близкий к тексту пересказ, т.к. это способствует лучшему запоминанию новой лексики, грамматических структур. Для третькурсников предлагается краткий пересказ, что предполагает большую самостоятельную работу по отбору, осмыслению и передаче информации, полученной в результате чтения профессионально-ориентированного текста. Данный вид пересказа можно назвать продуктивным пересказом.

В работе над пересказами можно предложить пользование различными схемами. К примеру, такая схема-рекомендация:

- 1) Прочтите текст. Если встречаете незнакомые слова – обязательно переведите их.
- 2) Определите необходимые ключевые слова для английского пересказа и те, которые вы бы хотели выучить.
- 3) Разделите текст на 4-5 кусочков, можете озаглавить их.
- 4) Запомните последовательность происходящих действий.
- 5) Если вы только осваиваете английский пересказ, можно составить список ключевых вопросов к тексту.

И еще, если в процессе пересказа вы забыли какое-то слово из текста не закликайтесь на нем. Старайтесь заменить его известным вам синонимом или на крайний случай – загляните в текст.

Кроме того, существует целый ряд готовых клише, способных помочь обучаемым составить хороший пересказ. Вводные фразы-клише во многом облегчают жизнь и позволяют ввести некую системность в пересказ. Например:

1. The story shows... (the fighting between the rich and the poor). - История показывает... (борьбу между богатыми и бедными).

2. At the beginning of the story the author describes (depicts, dwells on, touches upon, explains, introduces, mentions, recalls, characterizes, points out, generalizes, makes a few critical remarks on, reveals, exposes, accuses, blames, condemns, mocks at, ridicules, praises, sympathized with, gives a summary of, gives his account of, makes an excursus

into, digresses from the subject to describe the scenery, to enumerate smth., etc.) - В начале истории автор описывает (изображает, подробно останавливается на, затрагивает, объясняет, представляет, упоминает, вспоминает, характеризует, указывает на, обобщает, делает несколько критических замечаний о, показывает, предоставляет, винит, обвиняет, осуждает, издевается над, высмеивает, хвалит, сочувствует, коротко описывает, даёт отчет, делает экскурс в, отклоняется от темы, чтобы описать пейзаж, перечислить и т.п.)

3. At the end of the story the author sums it all up by saying... – В конце рассказа автор подводит итог, говоря...

Анализируя пересказы, необходимо опираться на следующие требования к ним:

- осмысленность, т.е. полное понимание текста;
- полнота передачи произведения, т.е. отсутствие существенных, нарушающих логику изложения, пропусков;
- последовательность;
- использование словаря и оборотов авторского текста, удачная замена отдельных слов синонимами;
- правильный ритм, отсутствие длительных пауз;
- культура устного рассказа в широком смысле слова (правильная, спокойная поза во время пересказа, обращение к слушателям, интонационная выразительность речи, достаточная громкость, четкость произношения).

Изучение иностранного языка развивает человека как коммуникативную и творческую личность. Процесс общения, который является главным стержнем занятий по иностранному языку, позволяет студентам принимать в нем непосредственное участие и развивать свой коммуникативный и творческий потенциал.

Библиографический список

1. Английский пересказ: [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/1271537/> Бабенко, Л.Г., Казарин, Ю.В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика.- М.: Флинта: Наука, 2004. – 496с.
2. Гальперин, И.Р. Текст как объект лингвистического исследования./ Изд. 4-е, стереотипное.- М: КомКнига, 2006. – 144с.
3. Колкер Я.М., Устинова Е.С. Речевые способности: как их формировать? //
4. Иностранные языки в школе, 2000. – № 4. – С. 30-33, 54.
5. Максименко, Н.Л. О системе упражнений по развитию умений монологической речи студентов на начальном этапе изучения английского языка, Иностранные языки в школе, 2008, №6 – 98с.
6. Мильман, Р.Г. Контроль уровня сформированности коммуникативных навыков, Иностранные языки в школе, 1998, №5 – 105с.

Котлярова В.Ю.

кандидат педагогических наук, доцент
Мелітопольського державного
педагогічного університету
ім. Б.Хмельницького

Помогайко М.В.

студентка

ОСМИСЛЕННЯ РЕАЛІЙ

Ключові слова: реалія, переклад

Key words: reality, translation

Реалія – предмет, річ, що матеріально існує або існувала. Згідно словарним визначенням, реалії – це “предмети матеріальної культури” [1,46]. У лінгвістиці і перекладознавстві реаліями називають слова і вирази, що позначають ці предмети, а також стійкі вирази, що містять в собі такі слова.

В українському перекладознавстві термін “реалія” вперше вживає О.Кундзіч в 1954 році у праці “Перекладацька думка і перекладацький недомисел”, підкреслюючи при цьому неможливість перекладу реалій.

Лінгвістичну суть реалій найглибше, на наш погляд, вивчив В.С.Виноградов у своїй докторській дисертації “Лексические вопросы художественной прозы” (1975). Серед дослідників реалій в аспекті лінгвокраєзнавства треба назвати Є.М. Верещагіна, В.Г. Костомарова, які є авторами лінгвокраєзнавчої теорії слова.

Багато авторів, які займалися дослідженням реалій, дають приблизні, неповні визначення, говорячи лише про ті чи інші ознаки, і використовуючи неоднакові терміни для їх визначення, як наприклад, у Л.Н. Соболева, реалія – це “ побутові і специфічні національні слова й звороти, які не мають еквівалентів у побуті, а отже, і в мовах інших країн, і слова із національного побуту, яких нема в інших мовах, тому що нема цих предметів і явищ в інших країнах”. В. Россельс бачить в реаліях “іншомовні слова, які позначають поняття, предмети, явища, які не використовуються тим народом, на мову якого твір перекладається”. Він вважає, що “реалія – це предмет, поняття, явище, яке є характерним для історії, культури, побуту, життя того чи іншого народу країни, яке не зустрічається в інших народах”.

Дуже стисло дефініцію реалій дає Л.С. Бархударов, який вважає реаліями “ слова, які позначають предмети, поняття і ситуації, які не існують в практичному досвіді людей, які говорять на іншій мові”. Далі він розвиває цю дефініцію шляхом переліку можливих “предметів матеріальної та духовної культури”..., наприклад, “ страви національної кухні”, різноманіття “народного одягу та взуття”, “ народні танці”, “політичні заклади і суспільні явища” та ін.

Але на наш погляд, найглибше цю перекладознавчу категорію, а саме реалії, опрацьовували болгарські перекладознавці – С.Влахов та С.Флорін. Вони, як ми вважаємо, дали найточніше визначення реалій: “Це слова і словосполучення, що на-

зивають об'єкти, характерні для життя (побуту, культури, соціального і історичного розвитку) одного народу і чужі для іншого” [1, 38].

Поняття «реалія» слід відмежувати від поняття «термін». Реалії є характерними для підмови художньої літератури і засобів масової інформації, нерозривно пов'язані з культурою певного народу, є загальноживаними для мови цього народу і чужими для інших мов. Терміни позбавлені якого-небудь національного забарвлення, відносяться, в основному, до сфери науки, створюються штучно, виключно для найменування предмету або явища, з поширенням яких і отримує широке вживання.

Деякі дослідники відносять реалії до розряду безеквівалентної лексики, стверджуючи, що вони не підлягають перекладу [1,55]. Проте реалія є частиною вихідного тексту, тому її відтворення в тексті перекладу є однією з умов адекватності перекладу. Отже, питання зводиться не до того, можна або не можна перекласти реалію, а до того, як її перекладати.

Перш ніж приступити безпосередньо до перекладу, необхідно осмислити незнайому реалію в оригіналі, тобто місце, яке вона займає в контексті, – як вона подана автором і якими засобами він користується, щоб довести до свідомості читача її семантичний і конотативний зміст. Автор вводить її у текст художнього твору головним чином при описі нової для носія даної мови дійсності. Свої (знайомі) реалії не потребують якого-небудь осмислення, оскільки слово «квас», що з'явилося в тексті, не викличе нерозуміння у російського читача, «майдан» – в українського, «Тауер» – в англійського. Не потребують осмислення й інтернаціональні реалії, оскільки у читача внаслідок їх поширеності вже склалися про неї певне уявлення і національна відповідність.

Отже, введення засобів осмислення вимагають всі незнайомі реалії, якщо це відповідає задуму автора твору, що перекладається. Питання про подання і осмислення реалій в тексті є важливим для перекладача, оскільки збереження їх в перекладі значною мірою обумовлено, з одного боку, місцем в оригіналі і, відповідно, осмисленням автором, а з іншою, – засобами, які можна залучити для збереження реалії на її місці і в перекладі.

Література

1. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе. – М.: Международные отношения, 1980. – 193с.
2. Зорівчак Р.П. Реалія в художньому мовленні: перекладознавчий аспект // Іноземна філологія. – Львів., 1994. – С. 106-107.

Котлярова В.Ю.

кандидат педагогических наук, доцент
Мелітопольського державного
педагогічного університету
ім. Б.Хмельницького

Сідорова О.П.

студентка

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ АНТОНІМІВ

Ключові слова: антоніми, протилежність

Key words: antonyms, opposition

Актуальність вивчення антонімії стає особливо очевидною в умовах безперервного розширення різного роду контактів, коли запланований прагматичний ефект мовного висловлювання часто виявляється запорукою успіху, розуміючи, що вміло включені в мову антоніми можуть зробити фразу дотепною, переконливою. Оскільки зараз у нашій країні зріс інтерес до англійської мови, з'являється необхідність у досконалому вивченні семантики англійської мови, у тому числі такого явища, як антонімія.

Англійська мова має багатий словниковий запас, який ми використовуємо, коли описуємо свої почуття, предмети і явища навколишнього світу, викладаємо свої вимоги і намагаємося щось довести. Для цього у мовленні ми використовуємо антоніми, які є лексичним способом вираження категорії “протилежності” у мові [1,67].

У мові вся лексика є систематичною, і антонімія є одним з найважливіших проявів системних відносин у мові і мисленні. Слова і їх значення існують не окремо один від одного, вони з'єднуються в нашій свідомості в різні групи, причому підставою для угруповання служить подібність або пряма протилежність за подібним значенням [2, 346].

Антонімія являє собою семантичне явище, пов'язане з відображенням у мові однієї й тієї ж сутності, однак на відміну від синонімів подібність значення антонімічних слів виявляється насамперед у їхньому протиставленні в нашій свідомості. Слід зазначити, що одне і те ж явище, ознака, якість можуть бути позначені антонімічними словами в залежності від зовнішньої ситуації, тобто від того, з якими реаліями вони співвідносяться. При цьому одна і та ж властивість або якість, або оцінка, властива різним реаліям, а також приписувана їм, може істотно розрізнятися за своєю концептуальною значимістю [3,10].

Антонімія – яскравий показник системності лексики, що упорядковується в різних напрямках відносинами протилежності слів за їхніми семантичними властивостями. Антонімія містить у собі слова, що позначають протилежні полюси однієї якості, контрастні явища і предмети. І в міру збільшення ступеня абстрактності найменування, і у зв'язку з виникаючою необхідністю оцінювати ті або інші предмети і явища, розширюються можливості протиставлення використовуваних для позначення слів і насамперед виникнення регулярних антонімічних відносин між ними [3,15].

Антонімія є яскравим засобом для протиставлень великої художньої виразності, а універсальний характер дозволяє використовувати її для опису різних лексичних фактів.

Ми поділяємо поширений у сучасному мовознавстві погляд, що логічну основу антонімії утворюють контрарні поняття і та частина контрадикторних, у яких протиставлення перейшло в протилежність. Визнання логічною основою антонімії контрарних і контрадикторних понять дає можливість відносити до антонімів як різнокореневі лексеми (сміслові протиставлення в них не має формального вираження, воно передається семантикою слова), так і однокореневі (протиставлення у них має марковане вираження: заперечні частки, префікси із заперечним значенням) [3, 14].

Крім різнокореневих і однокореневих антонімів, виділяється третій структурний тип – енантіосемія, під якою мається на увазі озглядати в межах антонімії, оскільки для виникнення протиставних відношень необхідна протилежність значень всередині однієї лексеми. Явище енантіосемії, на нашу думку, недоцільно рна наявність двох слів. У зв'язку з цим вважаємо, що енантіосемія правильно класифікується деякими вченими як частковий вияв омонімії [1, 25].

Враховуючи, що антонімія – це багатоаспектне мовне явище, яке часто використовується у стилістичному прийомі антитези, тобто протиставленні, перекладачеві завжди слід уважно підходити до вибору відповідника, оскільки антитеза може базуватися на протиставленні сем, які є у багатозначних словах однієї мови і відсутні у другій. Отже, не всі значення багатозначних слів англійської мови мають анонімичну пару.

Проблема антонімії залишається актуальною і на сьогоднішній день, адже це багатоаспектне мовне явище, яке потребує додаткових досліджень.

Література

1. Будз О.М. Критерії визначення антонімів /Будз О.М. – В кн.:Іноземна філологія. Респ. міжвідомчий наук. збірник, Львів.- Вип. 50. -2008.-246с.
2. Векуа Н. Поняття протилежності /Н. Векуа // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Збірник наукових праць. – Випуск 8. – Ужгород.- 2005. – С. 345-355.
3. Жилиєва М.И. Типология и функции лексических конверсивов /Жилиєва М.И. // Автореф. Дис.канд.филол.наук. М. Ун-т дружбы народов им. П.Лумумбы,1991.- 29с.

Котлярова В.Ю.

кандидат педагогических наук, доцент
Мелітопольського державного
педагогічного університету
ім. Б.Хмельницького

Федорова Л.

студентка

ПОУРОЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ключові слова: урок, планування

Key words: lesson, planning

При поурочному плануванні завдання вчителя полягає в тому, як на даному конкретному уроці організувати процес навчання та виховання. Цілі та загальний зміст уроку цього циклу відображені в тематичному плані, отже необхідна подальша організація і конкретизація змісту навчання, етапів уроку, відбір конкретного навчального матеріалу, прийомів навчання, розробки вправ, засобів навчання та дидактичного матеріалу. Вчитель повинен усвідомити призначення кожного елемента уроку, його взаємодію з іншими елементами уроку.

Підготовча робота вчителя до уроку здійснюється послідовно і включає: аналіз змісту матеріалу, визначення типу уроку, поетапний розподіл навчального матеріалу, визначення часу на його опрацювання, розробку вправ, складання плану-конспекту уроку, підготовку засобів навчання [3,48].

Аналіз змісту матеріалу починається з уточнення місця уроку в системі уроків і встановлення його зв'язків з попереднім та наступним уроками. Зміст уроку визначений тематичним планом, але його потрібно скорегувати, враховуючи результати попередніх уроків [2, 24].

Визначення місця уроку в курсі навчання та аналіз змісту матеріалу дають вчителю можливість сформулювати основні практичні цілі уроку. Загальноосвітня, розвиваюча та виховна цілі конкретизуються у зв'язку з практичними.

Визначаючи практичні цілі конкретного уроку, вчитель може поставити одну головну мету та дві супутні. Головна мета звичайно пов'язана з розвитком умінь, тому на уроці учні повинні засвоювати матеріал, скільки справлятися в іномовній діяльності. Практичні цілі можуть бути розділені на окремі завдання в межах певних етапів уроку.

Цілі уроку повинні точно визначати, на що потрібно звернути увагу в ході роботи. Практичною метою може бути ознайомлення з новою граматичною одиницею, формування артикуляційної навички, навички читання слів певного типу, розуміння на слух нових лексичних одиниць. Формування практичної мети доцільно починати словами "Навчити...", "Формувати...", "Розвивати..." тощо. Такі формулювання визначають спрямованість уроку на розвиток мовлення, формування та удосконалення навичок володіння мовним матеріалом.

Освітня мета передбачає, з одного боку, прилучення учнів до культури країни, мова якої вивчається, шляхом засвоєння нової загальноосвітньої інформації; з іншого – розширення філологічного світогляду учнів. Приклади формування освітніх цілей: поглибити знання учнів про творчість В. Шекспіра; розширити знання учнів про політичну систему Канади.

Розвивальна мета реалізується у процесі навчання там, де учень застосовує свій інтелект, волю, почуття, пам'ять, увагу, уяву. Її доцільно формувати в такий спосіб: розвивати мовну здогадку та мовленнєву реакцію, розвивати естетичне сприймання дійсності; розвивати культуру спілкування у ситуації “Знайомство”.

Виховний вплив на уроці забезпечується використанням виховних можливостей навчального матеріалу та спеціальних прийомів роботи з ним, завдяки чому формуються відповідні суспільно-політичні погляди учнів, почуття, ставлення до моральних категорій, до навколишнього світу. Приклади формування виховних цілей: формування почуття патріотизму, формувати критичне ставлення до вчинків людей [1,6].

Слід зауважити, що виховні та розвивальні цілі можна планувати на цикл уроків, оскільки виховання та розвиток приходять значно повільніше, ніж навчання.

Готуючись до планування уроку, вчитель проводить аналіз матеріалу з точки зору труднощів, які він може викликати. Не слід перевантажувати урок різними формами роботи, оскільки вони, як і одноманітні вправи, спричиняють швидку втомлюваність учнів. Вчитель повинен прагнути розвивати активну розумову діяльність учнів, їх фантазію.

Отже, завданням вчителя є створення природних переходів від однієї частини уроку до іншої і від одного виду вправ до іншого. Роль таких “місточків” можуть виконувати бесіда з учнем, що переключає його на інше завдання, коротке оповідання, ілюстрація, діалог тощо. Отже кожний етап має свій організаційний момент, що готує даний етап. Його функція – орієнтування учнів на наступну роботу, мотивація їхньої діяльності. Важливо спрямувати учнів на результат їх діяльності, якого вони повинні досягти.

Література

1. Морін О.Л. Навчання іноземних мов: деякі підсумки та перспективи /Морін О.Л. // Іноземні мови.- №1.-2000.-С. 6-8.
2. Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики навчання англійської мови. /Ніколаєва С.Ю. – К.:Освіта, 1997.– Вип.. 1,2,3.-432С.
3. Полякова Т.Ю. Англійська мова для діалогу з комп'ютером. /Полякова Т.Ю. – К.: Вища школа, 1997.-347с.

Котлярова В.Ю.

кандидат педагогических наук, доцент
Мелітопольського державного
педагогічного університету
ім. Б.Хмельницького

Фомін А.І.

студент

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЛЕКСИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ СИТУАЦІЙ І НАОЧНОСТІ

Ключові слова: лексика, наочність

Key words: vocabulary, visual expression

Завдання практичного оволодіння іноземною мовою потребує нових шляхів удосконалення мовного матеріалу, оскільки оволодіння лексикою має велику роль у розвитку мовних навичок учнів, а власне лексичні одиниці – різнопланові та багатомірні явища, що й і утворює труднощі при їх засвоєнні.

Тому ми вважаємо дуже важливим етап презентації лексичних одиниць, який включає виділення лексичної одиниці на фоні знайомого матеріалу і створення умов для операцій, які ведуть до формування і розвитку лексичних навичок.

Оскільки мова є ситуативною, то можна використовувати ситуації з самого початку роботи над словом. При цьому ситуацію ми будемо розуміти як поєднання мовних і немовних умов, які ставляться перед учнем, необхідних для того, щоб він правильно організував мовну діяльність у відповідності до поставленого комунікативного завдання [1,22]. У практиці навчання вони створюються переважно за допомогою ілюстративної або предметної наочності. Показ картини або предмета при презентації переслідує головним чином одну мету – семантизацію нових лексичних одиниць. І саме на етапі презентації, який включає і первинне засвоєння нової лексичної одиниці і може бути найбільш ефективним поєднання ситуації з різними видами наочності [2, 35].

При презентації лексичних одиниць наголос робиться на відпрацюванні цих мовних засобів, а ситуації повинні, на наш погляд, створювати комунікативний фон, тобто ту саму комунікативну спрямованість, яка буде сприяти вживанню слів у мові. Комунікативний фон буде поступово розкривати сферу вживання лексичної одиниці, ілюструючи «комунікативні можливості» слів, які вводяться. При цьому, звісно, слід враховувати характер цих одиниць.

На основі врахування всіх перерахованих положень може бути зроблений висновок про те, що нова лексика буде запам'ятовуватись краще, якщо вона буде вступати в асоціативний зв'язки з вже вивченими словами та буде підкріплюватись різними видами наочності.

Асоціативні процеси сприймання інформації (зорові, слухові) сприяють запам'ятовуванню. Як відомо з психології, матеріал, який запам'ятовується несвідомо, виявляється міцно закріпленим в довготривалій пам'яті учнів, має необхідну точність та мобільність, але при умовах організації цілеспрямованих дій з цим матеріалом [2,50].

За своїм характером та структурою ситуації, наочність, яку потрібно вживати на етапі презентації, певно будуть відносити до наочних мікроситуацій, які показуватимуть типову співвіднесеність певних ЛО при цьому слід відмітити, що при введенні ЛО і наступній роботі по закріпленню будуть використовуватись різні відмінні одна від одної ситуації та засоби наочності, але об'єднані однією метою – ілюструвати комунікативні можливості, визначати шлях його цілеспрямованого засвоєння, оскільки основним в даному випадку є формування лексичних навичок.

Прикладом може бути декілька ситуацій, які можна використати, на наш погляд, під час презентації лексичного матеріалу за темою «Їжа» в 5- 6 класах. Для того, щоб учні говорили у зв'язку з цією темою їм необхідно використовувати ЛО, які означають назви продуктів. Так, на першому уроці за заданою темою вчитель пропонує учням лексичний ряд слів, які означають продукти – масло, сир, хліб, молоко – зображених на малюнках. Для того, щоб створити перші ситуації по закріпленню нових слів та забезпечення співвіднесення з дієсловами (наприклад, брати, класти), учні можуть описати свої дії у відповідності з таким завданням: «продукти вже куплені. Які з них ти покладеш до холодильника?» (використовуючи картки). На наступному занятті вчитель продовжує ідею першого уроку: «Згадайте, що я приніс з магазину» й додає нову лексику за планом заняття, ряд слів, надрукованих на малюнках, які означають продукти – риба, м'ясо, чай. «Сьогодні я купив ще ...» «Всі продукти в холодильнику (в конверті), але його треба розморозити. Назви продукти, які потрібно вийняти з холодильника. Подивимось, хто кращий помічник – все візьми сам і не залишай мені роботи». Виконання цього завдання може здійснюватись по рядах і серед окремих учнів. Воно може мати характер змагання.

Отже, можливість використання ситуативних прийомів та наочності в роботі з лексичним матеріалом на етапі презентації є однією з відповідей на запитання про пошук шляхів, які обумовлюють більш швидке включення нового матеріалу в мову учнів. Викладений вище підхід, як нам здається, є одним із засобів збільшення ефективності у навчанні іноземної мови і, в тому числі, оволодіння усною мовою, в умовах невеликої кількості годин, які представлені програмою.

Література

1. Малкина Н. А. О роли наглядных компонентов // Иностранные языки в школе. – М.:Наука, 2008. – №6. – С.22 – 27.
2. Ростовцева В.М. О работе с лексикой на уроке английского языка //Навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах.-М.- 2000. – №3.- 2000. -60с.

Котлярова В.Ю.

кандидат педагогических наук, доцент
Мелітопольського державного
педагогічного університету
ім. Б.Хмельницького

Швецова Н.

студентка

ОЦІНОЧНІ РЕПЛІКИ-РЕАКЦІЇ ТА ЇХ ВИРАЖЕННЯ У МОВІ

Ключові слова: емоція, оцінка, критерій

Key words: emotion, assessment, criterion

Представляючи собою важливу функцію людського мислення, оцінка є необхідним чинником існування і розвитку людини. Оцінка не є внутрішньою, природною властивістю будь-яких речей і явищ, а приписується їм людьми в залежності від того, як вони ставляться до цих речей та явищ. Невипадково у визначеннях оцінки зустрічаються такі поняття як «судження», «думка», «відношення». У лінгвістиці під оцінкою розуміється не саме судження або ціннісне ставлення суб'єкта до якого-небудь об'єкту, а вираження цього відношення засобами, якими володіє дана мовна система. Оцінка являє собою універсальну мовну категорію, сутність якої полягає у відбитті у мові ціннісного ставлення суб'єкта до об'єктивної дійсності. Дана мовна категорія в кожному природному мовленні представлена з певним ступенем специфічності. У різних мовах існує різна кількість знаків для позначення одних і тих же позамовних категорій.

Однією з основних характеристик оцінки є орієнтованість на позитивне чи негативне ставлення суб'єкта до оцінюваного об'єкту. Відповідно, прийнято виділяти позитивну і негативну оцінки. Поряд із зазначеними оцінками нерідко обумовлюється статус нейтральної, або нульової оцінки, що представляє собою «точку відліку» на шкалі оцінювання. Визнаючи наявність нейтральної оцінки в системі мови, лінгвісти в основному виходять з визнання існування нейтрального ставлення, вираженого в мовній системі за допомогою немаркованих форм [1,37]. Однак, якщо оцінка як розумова категорія протиставляється безлічі інших розумових категорій, отже, існують мовні засоби, призначені для вираження цих неоціночних категорій і понять. Для виділення стереотипних оціночних реплік-реакцій з мовного матеріалу застосовується ряд критеріїв [2,68].

1. Критерій комунікативної мети висловлювання. Нерідко лінгвісти відзначають поліфункціональність мовних виразів, яка виражається в тому, що мовна одиниця, будучи спочатку призначеною для виконання якої-небудь певної мовної функції, тим не менше, здатна в певних контекстах виконувати й інші, зазвичай їй не властиві функції. В залежності від виконаної функції мовні знаки можуть бути десигнативними, оціночними і розпорядчими. Виконання тієї чи іншої функції мовним знаком залежить від комунікативної мети висловлювання. Із сукупності реагуючих реплік відбиралися висловлювання, що містять оцінне ставлення суб'єкта до певного об'єкту,

похвалу чи осуд, схвалення або несхвалення. При наявності у висловлюванні декількох комунікативних цілей висловлювання вважалось оціночним, якщо оцінка була провідною або однією з провідних комунікативних цілей висловлювання.

2. Критерій експліцитності оцінки. У дослідження включені лише оціночні висловлювання, в яких оцінне ставлення виражено експліцитно загальнооціночними словами good і bad, їх емоційними або колоквіальними синонімами.

3. Критерій колоквіальної маркованості оцінних реплік. Колоквіальна маркованість оціночних реплік може проявлятися на різних мовних рівнях – синтаксичному, фонетичному, лексичному і концептуальному. Речення з еліпсом одного з головних членів розглядаються як структурно колоквіальне. Наявність у складі оціночних реплік колоквіалізмів – слів, що володіють мінімальним ступенем стилістичної зниженості, характеризують оціночні репліки як лексично колоквіальні одиниці. Репліка розглядається як фонетично колоквіальна при наявності в її складі фонетичного еліпса.

4. Критерій рекуррентності оцінних реплік. Даний критерій застосовується для визначення стереотипності висловлювання. Речення з частотою більше одного відноситься до рекуррентних. Щоб виключити можливість включення в список рекуррентних речень випадкових одиниць, застосовується коефіцієнт спільності, що показує, у мові якої кількості авторів зустрілася та чи інша оціночна репліка.

5. Критерій референтної віднесеності оціночної репліки до попереднього висловлювання співрозмовника. Оціночні репліки можуть мати різну референтну відповідність, що визначається різноманітністю стимулів мовного реагування.

6. Пунктуаційний критерій. Даний критерій застосовується для виділення оціночних реплік зі складу висловлювання мовця. Об'єктом дослідження виявилися сегменти тексту, що володіють певними ознаками автономності, які позначалися на письмі знаками паузи – крапкою, знаком оклику, знаком питання, тире, крапкою з комою і комою.

Для сучасного мовознавства характерною є тенденція до багатоаспектного розгляду мовних явищ з метою їх найбільш повного і всебічного опису.

Література

1. Буряків М.А. До питання про емоції і засоби їх мовного вираження // Питання мовознавства.- 1999.- № 3.-С.35-39.
2. Галунів В.І. Мова, емоції і особистість: (Проблеми і перспективи) // Мова, емоції і особистість: Матеріали та повідомлення Всесоюзного симпозіуму.- Л., 1998.- С.66-69.

Котлярова В.Ю.

кандидат педагогических наук, доцент
Мелітопольського державного
педагогічного університету
ім. Б.Хмельницького

Дорошенко І.І.

студентка

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОПІЗНАВАЛЬНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК ПІД ЧАС НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ

Ключові слова: аудіювання, вміння, навички

Key words: listening, skills

Продуктивним чинником формування загальнопізнавальних умінь і навичок учнів початкових класів виступає використання системи навчально-пізнавальних завдань, у яких здійснюється перехід від репродуктивної до репродуктивно-творчої, а потім до творчої діяльності із урахуванням послідовності формування загальнопізнавальних умінь: порівнювати, аналізувати, виділяти головне, доводити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, синтезувати. Ми розглядаємо формування загальнопізнавальних умінь і навичок у тісному взаємозв'язку із формуванням мовленнєвих дій.

Основним джерелом інформації для навчання аудіювання є текст. Аналіз аудитивних текстів з англійської мови показав, що короткі тексти для аудіювання за своїм змістом в ряді випадків співпадають з темою уроку; в цілому тексти для аудіювання цікаві та доступні для учнів, що дозволяє говорити про їх потенційне пізнавальне значення; багато текстів мають цікаву фабулу, акцентують увагу школярів на розвитку дії або несуть нову для учнів інформацію.

У практиці викладання вчителі використовують не тільки матеріали НМК та методичних посібників для навчання аудіювання, але і додаткові аудитивні тексти на актуальні теми. За допомогою таких текстів вчителі розповідають учням про події, що відбуваються в нашій країні та за кордоном, пояснюють події і факти, вже відомі учням, оперативно доносять інформацію, яка передбачає максимально швидку реакцію учнів на події, що відбуваються у шкільному житті, на актуальні проблеми життя країни. При цьому вчителі використовують такі, наприклад, завдання: «Знайдіть пояснення діям вчинків героїв», «Розкажіть, що здалось вам дивнішим у історії», «Прослухайте і вирішіть, чи розповісте ви її молодшому брату, поясніть чому», тощо. Подібні завдання підвищують інтерес учнів до інформації, що прослуховується, створюють необхідну установку на її сприйняття, видозмінення та подальше використання. Однак зустрічаються такі завдання в практиці викладання досить рідко.

Аудіювання ґрунтується на природній здатності, яка вдосконалюється у процесі індивідуального розвитку людини і дає їй можливість розуміти інформацію, зберігати її в пам'яті чи на письмі, відбирати та оцінювати її згідно з інтересами чи поставленим завданням [1,47].

Важливим фактором формування такої здатності є: загальні інтелектуальні передумови, фактичні знання, знання та вміння в рідній мові, іншомовні знання та вміння, мотивація. В основі мотивації аудіювання лежать допитливість, потреба у новій інформації, пізнавальні інтереси різного ступеня та різного походження.

Ці фактори є основою для розвитку специфічних навичок і вмінь, на яких ґрунтується навчання аудіювання.

Проведений нами аналіз суті та вимог до формування вміння аудіювати дозволив зробити висновки щодо взаємопов'язаності цього уміння із загальнопізнавальними вміннями. Адже у процесі аудіювання відбувається формування та закріплення загальнопізнавальних умінь, а саме вміння порівнювати, аналізувати, виділяти головне, доводити, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, синтезувати [2,49].

У той же час, матеріал для аудіювання є відповідним для формування загальнопізнавальних умінь, оскільки метою такої праці є використання системи навчально-пізнавальних завдань, у яких здійснюється перехід від репродуктивної до репродуктивно-творчої, а потім до творчої діяльності молодших школярів.

Слід зазначити, що формування загальнопізнавальних умінь і навичок здійснюється: у процесі залучення молодших школярів до активної пізнавальної діяльності, спрямованої на глибоке засвоєння навчальних дисциплін, яке будується на принципах взаємодії учнів та вчителя; у поєднанні теоретичних знань з можливостями їх практичного використання у системі навчально-пізнавальних завдань, індивідуалізації та диференціації навчальної роботи на уроці; за допомогою надання учням свободи вибору навчальних завдань з урахуванням пізнавальних інтересів, ставлення до навчання, рівня знань і досвіду пізнавальної діяльності; при створенні на уроці сприятливого морального та психологічного клімату, ситуації успіху кожному учневі у процесі засвоєння початкового курсу мови [2,28].

Розглянуті теоретичні аспекти досліджуваної нами проблеми стали основою розробки технології формування загальнопізнавальних умінь і навичок у молодших школярів та аналізу результатів дослідно-експериментального навчання.

Література

1. Арделян О.В. Загальнопізнавальні уміння як основа формування мовленнєвої діяльності молодших школярів // Наукові записки. – Серія: Педагогіка і психологія. – Випуск 4. – Вінниця, 2001. – С. 46-50.
2. Вайсбурд М.Л. Использование учебно-речевых ситуаций при обучении устной речи на иностранном языке: Учебное пособие для проведения спецкурса по обучению иноязычному общению и системе повышения квалификации учителей. – Обнинск: Титул, 2001.-107с.

Ли Мэнлун

аспирант

кафедры теории и истории

международных отношений,

Российский университет дружбы народов

ГУМАНИТАРНЫЕ ОБМЕНИ МЕЖДУ КНР И РФ ПРИНЕСЛИ НОВЫЕ ПЛОДЫ

Аннотация: В данной статье рассматриваются гуманитарное сотрудничество и культурный обмен важной составляющей российско-китайских отношений. Лидеры обеих стран неоднократно отметили, что РФ и КНР должны укреплять сотрудничество, особенно в гуманитарной области. С новой отправной точки в процессе развития российско-китайских отношений, гуманитарные обмены и сотрудничество двух стран развивались плодотворно и развивается успешно. На основе культурных обменов и гуманитарного сотрудничества, российско-китайские отношения развивались всесторонним стратегическим взаимодействием и партнерством.

Ключевые слова: Россия, Китай, гуманитарное сотрудничество, культурные обмены.

Обычно, культурный обмен является началом международного отношения. Гуманитарный обмен между КНР и РФ начнется в периоде «династия Юань» Китая и не прекратится в дальнейшем периоде истории отношения между КНР и РФ, обобщение гуманитарного обмена предоставляет нам новый угол зрения для исследования отношения между КНР и РФ. Гуманитарный обмен становится важнее и частью целей дипломатии после холодной войны. Поэтому соединение гуманизма и дипломатии и определение понятия гуманитарной дипломатии является актуальной задачей дипломатии Китая. Гуманитарная дипломатия между КНР и РФ достигает большие успехи, её содержание довольно богатое и виды разные. Обобщение успехов гуманитарной дипломатии между Китаем и Россией, анализ её барьера и искание методов преодоления барьера играют важную роль не только для отношения между Китаем и Россией, но и для гуманитарной дипломатии между Китаем и другими странами [1].

В настоящее время китайско-российские отношения всеобъемлющего партнерства и стратегического взаимодействия по-прежнему развиваются на высоком уровне, постоянно углубляется двустороннее деловое сотрудничество во всех сферах. В прошедшем 2015 г. председатель КНР Си Цзиньпин и президент РФ В. В. Путин имели 5 встреч, обе стороны провели консультации в рамках ШОС, механизма группы государств БРИКС и «Большой двадцатки», обменялись мнениями по стратегически важным международным и региональным вопросам, содействовали более глубокому, практическому, масштабному и плодотворному развитию китайско-российских отношений. За 66 лет китайско-российские отношения еще больше упрочились, стали образцом наиболее стабильных, здоровых и зрелых межгосударственных отношений в современном мире. Постепенно углубляется взаимопонимание и взаимное доверие между народами двух стран, идея о дружбе, передающейся из поколения в

поколение, глубоко укоренилась в сердцах людей.

Прекрасные отношения между народами заключаются в хорошем понимании друг друга. Культурные контакты позволяют устранить недопонимание в отношениях между разными культурами. Это важный мост и связующее звено, помогающее народам разных стран повысить уровень дружбы и взаимопонимания [2.С.11]. Гуманитарные контакты и сотрудничество – не только важная составляющая часть китайско-российских отношений, но и долговременная движущая сила расширения и углубления контактов во всех других сферах. Углубление контактов и сотрудничества в культурной сфере способствует долгосрочному развитию двусторонних отношений и сохранению дружбы между странами и народами, а также приносит ощутимую пользу социально-экономическому развитию двух стран.

Исторически сложилось так, что Китай и Россия учатся друг у друга в сфере культуры, заимствуют положительный опыт. В XX веке в определенных исторических условиях, Китай стал масштабно изучать российскую культуру. После распада СССР, на новом историческом старте, китайско-российские культурные контакты динамично развивались, масштаб и уровень культурного сотрудничества между двумя странами непрерывно растет. Были последовательно созданы многочисленные рабочие механизмы и подписан ряд документов о сотрудничестве, была заложена политическая и законодательная основа для содействия и обеспечения развития китайско-российских отношений. Основные результаты включают в себя:

Основание Китайско-Российской комиссии по гуманитарному сотрудничеству. В 2000 г. в рамках механизма регулярных встреч глав правительств двух стран была создана Китайско-Российская комиссия по сотрудничеству в области образования, культуры, здравоохранения и спорта. Одновременно с непрерывным расширением сфер сотрудничества в 2007 г. название комиссии изменили на «Китайско-Российская комиссия по гуманитарному сотрудничеству» [3.С.14]. Комиссия включает в себя подкомиссии по сотрудничеству в области образования, культуры, здравоохранения, спорта, туризма, СМИ, кино и молодежи, а также рабочую группу по архивному сотрудничеству. Благодаря усилиям подкомиссий и рабочей группы, китайско-российские культурные контакты во всех сферах значительно активизировались, непрерывно осуществлялась деятельность в рамках взаимного обмена. В странах прошли перекрестные фестивали культуры, кинофестивали и другие мероприятия, что привлекло пристальное внимание народов обеих стран. Благополучно реализован «Проект взаимного перевода и издания произведений китайской и российской классической и современной литературы», огромное количество переводов, один за другим увидевших свет, вызвало мощный отклик у читателей двух стран.

Подписано соглашение о сотрудничестве между министерствами культуры КНР и РФ. В декабре 1992 г. в Пекине главы Китая и России подписали «Соглашение о культурном сотрудничестве между КНР и РФ», которое стало программным документом, направлявшим развертывание сотрудничества двух стран в области культуры. В рамках Соглашения культурные ведомства двух стран подписали 10 программ культурного взаимодействия, которые способствовали всесторонним контактам и сотрудничеству в культурной области. Сейчас, стороны занимаются реализацией программы сотрудничества между министерством культуры КНР и министерством культуры РФ на 2014–2016 гг. Стороны развернут практическое сотрудничество в

таких сферах, как музыка, театр, кино, изобразительное искусство, народное творчество, охрана и восстановление памятников культуры, а также взаимодействие между музеями, библиотеками и архивами.

Взаимное учреждение культурных центров. Взаимное учреждение культурных центров КНР и РФ подняло культурное сотрудничество двух стран на еще более высокий уровень. В октябре 2009 г. в Пекине между правительствами КНР и РФ было подписано «Соглашение о взаимном учреждении культурных центров» [3.С.19]. В 2006 ~ 2007 гг. в странах прошли перекрестные Годы России и Китая, главы и премьер-министры двух стран присутствовали на церемонии их открытия и закрытия, посмотрели торжественный концерт мастеров искусств, несколько сотен миллионов зрителей двух стран увидели прямую телевизионную трансляцию выступлений. Вслед за этим, в рамках механизма регулярных встреч глав правительств двух стран КНР и РФ также был проведен ряд крупных мероприятий на государственном уровне, в том числе перекрестные Годы китайского и русского языков в 2009 ~ 2010 гг., перекрестные Годы туризма в 2012 ~ 2013 гг., на церемонии открытия вышеупомянутых мероприятий также прошли торжественные концерты. Кроме того, прошли крупные мероприятия по случаю празднования 60-летия установления китайско-российских дипломатических отношений и 10-й годовщины подписания Договора о добрососедстве и сотрудничестве, на которых присутствовали и выступили с речами лидеры двух стран. Эти культурные мероприятия были согласованы с государственной внешнеполитической деятельностью и нашли позитивный отклик в сердцах народов двух стран. В мероприятиях, проведенных в рамках перекрестных Годов Китая и России, Годов китайского и русского языков, Годов туризма, Годов дружеских молодежных обменов и Годов СМИ, культурная составляющая занимает достаточно большую долю.

В соответствии с развитием китайско-российских отношений в разные отрезки времени, культурные ведомства двух стран в свое время приняли политику «ставить на первое место официальные контакты, на второе – народные» и «одновременно развивать официальные и народные контакты». Практика показывает, что эти меры, принятые в разные исторические периоды, играли важную роль в содействии и поощрении культурных обменов между Китаем и Россией.

В настоящее время культурное сотрудничество Китая и России бурно развивается, в каждой из стран появились собственные тенденции развития, например, в Китае обращает на себя внимание индустрия культуры и культурный рынок. В России высоко оценивают культурное развитие, вслед за проведением Года культуры в 2014 г. и Года литературы в 2015 г., в текущем году проходит Год кино. В новых условиях культурного взаимодействия появились и новые источники роста интересов к культуре друг друга со стороны народов двух стран. Посол Ли Хуэй выразил надежду, что министерства культуры двух стран наряду с усилением официальных контактов будут ориентироваться также на широкие массы и рынок, направлять народные и бизнес контакты в культурной сфере, создавая тем самым архитектуру совместного развития многоканальных, многоуровневых, всесторонних китайско-российских культурных обменов [4.С.121].

Литература:

1. Интервью Чрезвычайного и полномочного посла КНР в РФ Ли Хуэя московскому Лучшим институтам Конфуция в 2015 году // Институт Конфуция (русско-кит.

издание). 2015. № 4

2. Си Цзиньпин в выступлении в МГИМО подчеркнул необходимость построить международные отношения нового типа на основе взаимовыгодного сотрудничества, Информационное агентство правительства КНР «Синьхуа», 2013.03.23. URL: http://news.xinhuanet.com/world/2013-03/24/c_124495576_3.htm
3. Ли Хуэя, Посвящение официальному визиту Председателя КНР, 15.04.2015, URL: <http://ru.china-embassy.org/chn/sghd/>
4. Ежегодник дипломатии КНР 2014 г. (Белая книга), Департамент планирования политики МИД КНР, 10.07.2015.

Li Menglong

HUMANITARIAN EXCHANGES BETWEEN RUSSIA AND CHINA BROUGHT NEW HARVEST

Abstract: *The leaders of the two countries have repeatedly pointed out that China and Russia should strengthen their cooperation especially in the field of humanities. On the new start of Russian-Chinese strategic partnership, the cultural exchange and humanitarian cooperation between the two countries are fruitful and prosperous. On the foundations of cultural exchange and humanitarian cooperation, the Russian-Chinese relations have become a comprehensive strategic partnership of cooperation.*

Key words: Russia, China, humanitarian cooperation, cultural exchanges.

